

'Aks Raoa Kera 'Aboosol Ki

Lao buka nee, sa Luk nia kekeda sulia raoa baki 'aboosol ki da ilia ki mai. Nia kekeda suli doo nai ki fua tii waa baita nai satana sa Tiofilas. Sa Luk lau gu bae kedaa mai buka loko da 'ailia 'ana, Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa sa Luk. Sa Luk nia kekeda sulia si doo ne fuli ki mai 'ana konia falu bae 'ana toaa manata mamana ki 'ana si kada burina naa sa Disas nia oli uri salo. Ma 'ana si kada nai, si kada toaa manata mamana ki 'ana God kera da 'oro naa ma daka safali naa 'ana liufi lana fera 'oro ki fainia si faarongoa diana bae sulia sa Disas Kraes. Ade 'uri nai lelea na toaa 'oro ki naa daka manata mamana 'ana God, ma na figua 'oro faalu ki naa daka tagwasu 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali.

Sa Luk ka sasi uri faatai folaa lae ai ne toaa manata mamana ki, kera nao dasi dooria guu saketo lana 'initoaa 'i Rom, ma nao ade ta'aa lae fua ta waa ma ta ai. Ni kera da dooria lau 'ada uri toae ki sui daka rongo ma daka faamamanea na faarongoa diana nee sulia sa Disas Kraes.

Si doo talingai sa Luk bae sulia laona buka nee ne, si doo bae Anoedoo Abu nia ilia 'afa sato bae 'ana Bentikos. Bae na Anoedoo Abu 'e dao uri kwaitalai lae ma ka kwai'adomi fua toaa God ki 'ana si kada ki sui guu 'ana kula ki sui gwana ne nia saea daka lea uria. Tasi doo lau, sa Luk nia kekeda lau guu sulia tai si baea talingai ki ne 'aboosol ki da saea fua toae ki. Ma nia ka kekeda lau guu sulia na doo ne fuli ki fua toaa manata mamana ki 'ana kada nai 'ua mai. Nia ka faatai

folaa 'ana doo nai ki fua kolu, ne God nia too 'ana tetedeaa baita tasa ma ka nao tasi doo si tala'ana suusi lana faarongoa diane nee.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Faarongoa diana nee nia talofia maefera baita 'i

Durusalem 1:1—8:3

Faarongoa diana nee nia talofia laona lolofaa 'i

Diudia fai Samaria 8:4—12:25

Etana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 13:1—14:28

Na bae ofua gwaungaia ki 'ana sios 'e liu 'i Durusalem 15:1-35

Ruana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 15:36—18:22

Oluna lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 18:23—21:16

Sa Bol kera talai nia naa uri Rom 21:17—28:31

Sa Luk nia kekeda lau fua waa baita kera nai sa Tiofilas

¹ 'O, Tiofilas 'ae! Lao buka totoonao nau bae, nau ku kekeda sulia doo baki sui guu sa Disas nia ilida ki ma ka toolangainida ki. ² Lelea mai ka dao guu 'afa sato bae God ngalia sa Disas uri salo. Sa Disas 'e oli uri salo burina bae nia falea si baea fifi ki 'ana rigitaa Anoedoo Abu fua 'aboosol nia baki bae nia fili kera. ³ Sa Disas nia 'e faatainia lau 'i tala'ana fua 'aboosol nai ki. Ma nia ka ilia si doo 'oro ki lau ne faatainia ne nia mauri lau gwana. Nia ka dao faatai ki lau gu siada 'ana si kada 'oro ki laona faitaafuli fa dani ki, ma nia ka bae sulia 'initoaa God fuada.

⁴ Nia falea tii si baea fifi fua 'aboosol ki 'ana tii si kada nia fanga kwaimani fai kera. Nia ka bae 'urii, “Nao molu si faasia ua 'i Durusalem. Molu

too fasi 'amolua maasia na fale laa bae Maa nau alangainia mai bae. Alangaia nai bae molu rongo nau ku bae mai sulia ki bae. Nia 'urii bae, ⁵‘Sa Dion nia faasiuabua mai toae ki 'ana kafo. Ma sui tara nao si tau guu 'i burina, God kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu.’ ”

Sa Disas tae uri salo

⁶ Si kada nai na 'aboosol ki da koni kwaimani lau fainia sa Disas, kera da ledi nia. Ma daka bae 'urii, “Nee wala Aofia, tara 'oe taga naa 'ana 'initoaa nee 'i Rom uri 'oko falea naa 'initoaa nee fuameli toaa 'Israel 'oto nai?”

⁷ Ma sa Disas ka luuda ka 'urii, “Nao lau doo kamolu uri molu ka saitomana 'amolu ne fa dani nai ma si kada nai fua doo nai ki dai fuli ai. Maa nau taifilia 'ana ne 'inito uri sae lana si kada fua doo nai ki dai fuli ai. ⁸ Aia ma ni kamolu molu kai too 'ana rigitaa 'i burina ne Anoedoo Abu kai sifoli kamolu. Ma kamolu molu kai bae suli nau fua toae ki sui guu 'i seki Durusalem, fainia 'i Diudia fai Samaria, ma ka lea na uri nai lelea ka faasua kula ki sui guu laona molaagali.”

⁹ Nia 'e bae 'uri nai fuada sui guu, God ka ngali nia naa 'i langi. Ma si kada kera bubu gwada kau suli nia, nia ka liu na laona dasa nai ka saufini nia ka nao dasi suana naa.

¹⁰ Kera da sasi ngangata daka bubu 'alaa gwada 'uri nai uri sua lana tona boroi, tii roo waa nai ki daru ofi mai 'ana maku kwakwaosarea nai ki dao daru ka uu na siada. ¹¹ Keerua ledi kera daru ka 'urii, “Kamolu toaa nee 'i Galilii, tee ne molu uu 'i seki ma molu ka bubungia na 'amolua lofona salo loo uria? Sa Disas waa nai molu suana God ngali nia ka lea naa faasi kamolu uri salo nai, nia kai oli lau gu mai. Kada nia oli mai, tara kamolu kai

suana lau guu dao lana mai mala nai molu suana
lea lana kau nai uri salo.”

Waa uri ka ngali fulingana sa Diudas

¹² 'Uri nai sui, na 'aboosol ki daka oli na mai
faasia gwauna uo nai 'i 'Olif uri 'i Durusalem. Too
lao fera 'i Durusalem ka lea uri gwauna fa uo
nai, na kada taala nia bobola fainia tii kilomita.*

¹³ Si kada kera dao naa 'i Durusalem, kera daka
raa kau lao kadaluma nai kera too ai 'i langi. Na
satana toaa nai ki ne: sa Bita, sa Dion, sa Demes,
sa 'Andru, sa Filib, sa Toomas, sa Baatolomiu, sa
Matiu, sa Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon waa
'ana toa bae kera dooria taga lae 'ana 'initoaa 'i
Rom faasi kera 'i 'Israel, ma sa Diudas 'alakwa sa
Demes. ¹⁴ Kera da koni kwaimani daka too 'ana tii
si manata lae wane 'i seeri ma daka too 'ana foa
lae. Kera fai ai ki lau guu. Ni Meri gaa nia sa Disas
fai waa buri sa Disas ki.

¹⁵ Nao si tau guu 'i burina si kada nai, toaa
manata mamana ki da 'oro ka dao naa bobola
fainia talangee wane ma roo akwala sarenga ki. 'I
seeri sa Bita 'e uu ka bae fuada sui guu. ¹⁶ Nia ka
bae 'urii “Toafuta kera 'ae, si baea bae lao Kekeda
laa Abu bae na Anoedoo Abu 'e faabaea sa Defet
ka saea 'ua naa sulia sa Diudas nia mamana naa
nai. Sa Diudas naa bae talaia toa bae lea mai daka
daua sa Disas. ¹⁷ Sa Diudas nia ta waa naa 'ani kolu
bae 'ana faatalongai lana faarongoa diana nee.”

¹⁸ (Sa Diudas bae nia ngalia si malefo uri maana
si garoa bae nia ilia fua sa Disas. Nia ka ngalia
si malefo bae ka usia naa 'ana tii si gano. Ma si
gano nai gu bae nia mae ka tio tikwa rakena ka

* **1:12** Karangia tii kilomita kada tala nai taki kera toaa Diu ki 'e
faolomainia fuada uri 'ii lana 'afa dani Sabat.

lua naa 'i laona bae. ¹⁹ Si doo nai, si doo toaa nee 'i Durusalem sui naa da rongo naa nai. Nia ne adea daka 'ailia si gano nai 'ana bae laa kera 'ana “Akeldama.” Toolangai lana “Gano 'ana si 'Abu.”)

²⁰ Sa Bita ka bae lau gu 'urii, “Si baea bae lao kekeda laa Abu 'ana buka Sam lau guu nia mana naa 'i tari'ina. Nia bae 'urii bae, ‘Alu luma nia sa wala nai gwau 'ana, ka nao ta waa si too lau ai.’ Ma ta kekeda laa lau guu ka bae 'urii, ‘Alu ta waa talana lau 'ana kwaitalai lae.’

²¹⁻²² “Nia diana uri ta waa ka rao kwaimani lau fai kolu 'ana faatalongai lana tatae lana sa Disas faasia maea. Nia 'uri nai, nia diana uri kolu ka filia 'ua gu ta waa 'ana toa baki da too kwaimani mai fai kolu si kada bae Aofia kolu sa Disas nia too 'ua fai kolu 'ita mai 'ana si kada sa Dion nia faasiuabua toae ki lelea mai ka dao gu 'afa sato bae God ngali nia naa faasi kolu uri salo.”

²³ 'I seeri kera daka filia naa ta roo waa, sa Diosef waa nai da 'ailia lau guu 'ana sa Baasabas ma tai kada daka 'ailia lau guu 'ana sa Diastas. Fai ta ruana waa sa Mataeas. ²⁴ 'Uri nai guu kera daka foa na 'urii, “Aofia 'ae, 'oe naa ne 'o saitomana manata lana wane ki sui guu. Aia, 'o faatainia mai fua meli 'i tari'ina sa tii 'ana roo waa neki ne 'oe filia ²⁵ uri ka rao kwaimani fai 'aboosol ki 'ana raoa nee talana sa Diudas bae nia mae ka lea naa uri fulina 'ua guu.” ²⁶ Kera da foa 'uri nai sui daka ilia doo mala 'ini dais lae uri ka faatainia tii 'ana roo waa nai ki na dais nai kai 'asia bali nia. Ma si ade laa nai ka faatainia naa sa Mataeas nia kai rao fai akwala 'aboosol ma tii 'aboosol sarenga baki.

Dao lana mai na Anoedoo Abu

¹ 'E dao guu 'afa dani Bentikos*, na toaa manata mamana bae daka koni kwaimani naa 'ana tii si kula nai lao fera 'i Durusalem. ² Tona boroi, kera daka rongo naa kuruu lana doo nai 'e mala ta mae koburu talingai ne ufiufi ka koso na mai fasi lao salo loo ka sifolia naa luma nai kera nii laona ka 'etengaa naa. ³ Ma kera daka suana doo nai ki mala meakwesu ki da tagala daka sifo daka dau naa lao gwauda ki sui guu lao luma nai ta waa si ore. ⁴ Ma na Anoedoo Abu ka olofi kera tiifau naa, ma kera daka safali bae naa 'ana baea lana toaa 'e'ete ki naa fasi bae lada ki 'ua guu, suli na Anoedoo Abu 'e faabae kera.

⁵ 'Afa dani nai, na toaa Diu ni faabaita lana God da lea mai daka nii sui naa 'i seeri Durusalem. Kera da lea ki mai fasi bali molaagali 'e'ete ki sui naa. ⁶ Si kada konia nai da rongo kuruu lana doo nai, kera daka koni tiifau mai daka kwele 'asia naa, suli da rongo toa manata mamana nai ki da bae naa 'ana bae lada ki sui gwana. ⁷ Ma toaa nai ki daka bae na 'urii fuada kwailiu, "Na toa nee da bae naa 'ana bae lakolu baki ne! Ma sui kera toa bae fasi Galilii sui gwana ne! ⁸ Ma kera da ade 'utaa ne kolu ka rongo kera daka bae lau nada 'ana bae laa kolu baki nee? ⁹ Nee rowaa, kamolu toaa nee; 'i Baatia, ma Midia, ma 'Elam, ma Mesobotemia, ma Diudia, ma Kabadosia, ma Bontas, ma 'Eisia, ¹⁰ ma Frigia, ma Bamfilia, ma 'Isib, ma Libia karangia fera 'i Saerin, ma ta bali 'akolu ne kamolu lea mai fasi 'i Rom. (Kamolou toaa Diu ki 'ua guu fai toaa ne lea mai molu ka too naa suli birangaa toaa Diu ki.)

* **2:1** Fa sato baita kera Diu ki ne liu 'ana lima taafuli dani fono 'i burina Fangatasae.

11 Ma kolu toaa ne kolu lea mai fasi auaua 'i Kirit, ma fasi fera 'i 'Arabia. Na toa nee da bae 'ana bae lakolu ki 'ua guu daka faatalongainia doo ni kwele lae ki ai ne God nia ilida ki mai, kolu ka tala rongo filoa gu ne!" 12 Ma kera daka kwele 'asia naa daka ulafusia doo dai saea. Kera daka ledi kera kwailiu daka 'urii, "Rowane 'ae, ma tee naa ne 'urii?"

13 Tai waa kera daka 'onionga ai daka bae 'ada 'urii, "Kera da kuu baita 'asia naa 'ana waen ma gwauda ka rorodoa ne!"

Sa Bita nia faatalongai

14 Sui sa Bita 'e uu kwaimani fai akwala ma tii 'aboosol sarenga baki ka bae baita fua konia nai ka 'urii, "Kamolu toaa nau Diu ma toaa nee lao fera 'i Durusalem tiifau, molu fafurongo fasi. Nau ku faarongo kamolu uri nao molu si kwaikolai lau 'ana doo ne fuli nee. 15 Toa nee nao kera dasi kuu guu ma ka nao dasi oewanea guu mala doo ne kamolu manata toi. Si kada nai 'i 'uubongi 'ana sikwana kada sato 'ua gwana ne. 16 Na doo bae brofet Dioel 'e bae mai sulia 'ana kada 'i nao, nia ne fuli naa nee. Nia bae 'urii bae,

17 'God 'e bae 'urii,

'Afa dani 'isi ki, nau kwai fale dangatai 'ana Anoe-doo Abu nau fua toae ki sui gwana.

Na 'alakwa kamolu ki, fai saari kamolu ki, kera dai faatalongainia bae laku.

Ma na toa dafi baita kamolu ki kera dai suana fafaataia ki, ma na toa waro kamolu ki kera dai maleubolea na maleubolee ki.

18 'Ana si kada nai, nau kwai falea lau guu na Anoe-doo Abu nau fua toaa ni rao nau ki, wane ki fai keni ki sui guu, uri kera lau guu daka faatalongainia bae laku.

19 Ma ni nau kwai ilia doo ni kwele lae ki ai laona kwalimangaa loo, ma nau kwai faatainia faataia ki lao fera ne 'i saegano.

Ma nau kwai faatainia si 'abu ma na ere ma na gwelasasu baita lao fera ne 'i saegano.

20 Na sato loo nia kai rorodoa, ma na madame nia kai 'a'abua,

lelea sui fatai fa dani nia Aofia 'ana unidiana nia kafi dao mai.

21 Ma na waa ne nia 'ai fuana Aofia uri ka suufi nia, Aofia kai faamauri nia.' ”☆

22 Sa Bita nia ka bae lau 'urii, “Kamolou toaa nee 'Israel, molu fafurongo fasi ku faarongo kamolou! Sa Disas waa bae faasia 'i Naasaret, nia naa bae God fale nia mai. Bae God faatai folaa mai ai 'ana doo kwaibalatana baki ni kwele lae ki ai bae sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma kamolou molu ka saitomana gwamolou da fuli naa 'i matangamolou. 23 God nia saitomana sui naa ma ka 'olo-faorana sui naa uri totoo boroi kera dai falea guu sa Disas 'i 'abamolou. Na toaa nao lau Diu ki daka 'ado kwaimani fai kamolou molu ka saungia ka mae naa, bae molu foto faafi nia 'ana 'airarafolo.

24 Sui ka 'uri bae boroi 'ana, God ka tatae nia lau gwana fasi maea ma ka lafu nia lau gwana fasi lao nonifia ma na maea, suli maea 'e 'afitai ka dau faafi sa Disas. 25 'Ana kada 'i nao mai, sa Defet nia bae 'urii sulia Disas,

'Nau ku suana mai God nia nii fai nau 'i bali aolo nau 'ana kada ki sui guu,

ma ka adea nau 'afitai ku maungia lau ta doo.

26 Uri maana si doo nai, mangoku 'e ele 'asia naa ma na ngiduku ka naru suli 'oe 'ana kada ki sui.

☆ 2:21 Dioel 2:28-32

Noniku lau guu kai too 'ana manata ngadoe, ²⁷ suli
 'oe 'afitai 'oko lukasi nau fua lao maea, ma
 nao sae 'oko faolomai nau Waa Abu 'oe ku
 dura gwaku lao kilu.

²⁸ 'Oe 'o faatainia sui naa tala 'ana mauria fuaku.
 'Oe tara 'o funguli nau 'ana ele lae uri ku ele 'i
 naofamu.' ”✧

²⁹ Sa Bita ka bae lau 'urii, “Toolaku ki 'ae, nau
 ku faarongo folaa 'ani kamolu na kokoo kia sa
 Defet nia mae gwana, kera daka alu nia ma na
 likwafau da alu nia ai boroi 'e nii gwana siakolu
 seki 'i tari'ina. ³⁰ 'Uri nai tama sa Defet nao si bae
 lau sulia nia tala 'ana nai kada nia saea si doo nai.
 Sa Defet nia na brofet, ma nia ka saitomana gwana
 na alangaia God fuana, ne God saea nia kai alua ta
 waa 'ana kwalafaa sa Defet uri 'inito lae 'i fulina.
³¹ Sa Defet ka suana sui na mai doo ne God kai
 ilia, ma sa Defet ka bae sulia na Kraes nia kai tatae
 faasia maea, ma God ka nao si lukasi nia fua laona
 kilu ma nonina ka nao si dura. ³² Disas nee gu ne
 God tataea faasia maea, ma kameli sui guu meli
 ka suana naa ma meli ka bae na sulia nee. ³³ God
 nia faa'initoaa sa Disas ka 'inito fainia, ma ka falea
 na Anoedoo Abu fuana 'uri bae nia alangainia bae.
 Ma 'i seeri, sa Disas ka fale dangatai na mai 'ana
 Anoedoo Abu ne kamolu molu rongoa ma molu ka
 suai naa 'i tari'ina nee. ³⁴ Sulia nao lau sa Defet ne
 tatae uria salo. Aia ma sa Defet ka bae lau gu 'urii,
 'God nia bae 'urii fua Aofia nau:

'Oe too 'amu bali aolo aku, 'ana 'inito lae fai nau,
³⁵ maasia si kada nau kwai alu 'oe 'oko 'inito
 faafia malimae 'oe ki.'✧

³⁶ “Doo nai gu ne adea nau ku dooria kamolu
 sui guu toaa 'Israel molu ka saitoma diana 'ana si

doo 'urii: Sa Disas waa ne nau ku bae sulia nee, bae kamolu foto faafia 'ana 'airarafolo, nia ne God faa'inito nia ma nia na Aofia ma na Kraes!”

³⁷ Ma si kada kera rongo si doo nai na mangoda ka fuu, ma daka bae 'urii fua sa Bita fai na 'aboosol ki, “Toafuta ki 'ae, tee naa ne tara meli ka ilia uri God ka manata luke kameli nai?”

³⁸ Sa Bita luu kera ka 'urii, “Kamolu sui guu, molu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki uri meli ka faasiuabu kamolu. Molu ka manata mamana 'ana sa Disas Kraes uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki, ma ka falea na Anoedoo Abu nia fuamolu. ³⁹ Na alangaia bae 'ana Anoedoo Abu doo fuamolu fai wela kamolu ki lau gu bae, fainia doo lau guu fua toaa ne kera too tau ki mai, ne God kia kai 'aili kera lau gu mai.”

⁴⁰ Sa Bita nia ka saea lau tai si baea 'oro 'ana bae fifi lae ki fuada ka 'urii, “Molu ka sua diana suli kamolu faasia kwakwaea ne toaa ta'aa nee da naofia!” ⁴¹ 'I seeri na toaa nai kera da faama-manea na bae lana sa Bita, kera daka siuabu naa. Ma 'afa dani nai, bobola fainia na olu tooni wane ne kera ruu lau mai fai konia nai 'ana toaa manata mamana ki. ⁴² Ma 'afa dani ki sui guu, kera daka noni maabe naa uri fafurongo lana toolangaidoo lana 'aboosol ki. Ma kera daka ade kwaimani 'ana doo ki sui guu ma daka fanga kwaimani ma daka foa kwaimani ki naa.

⁴³ Ma na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibalatana 'oro ki ma doo 'oro ni kwele lae ki ai, ma na toae ki sui guu daka kwele 'asia naa. ⁴⁴ Ma na toaa manata mamana ki kera daka too kwaimani ma daka sasi diana 'ana si doo ki sui guu matangada kwailiu. ⁴⁵ Ma toaa ne kera faafoli 'ana si gano kera ki ma tai si doo diana 'ada ki, kera daka

tolingia malefo kera ngali ki fuada kwailiu ka bobola fainia kwai 'atoia kera ki. ⁴⁶ Ma kera daka koni 'afa dani ki sui guu laona Beukaua nai. Ma kera daka fanga kwaimani 'i luma kera ki 'ana ele lae ma enoenoe laona mauri laða. ⁴⁷ Ma kera daka tangoa God, ma na toae ki sui guu 'i Durusalem daka ele lau gu fai kera. Ma 'afa dani ki sui guu na Aofia ka faamauria tai toaa ki lau ma daka ruu mai fai toaa manata mamana nai.

3

Sa Bita fainia sa Dion daru guraa waa 'aena mae

¹ Ana tii fa dani 'ana oluna si kada sato 'i saulafi, sa Bita fainia sa Dion keerua daru lea na kau uri foa lae lao Beukaua bae 'ana si kada kera ni foa lae. ² Ma tii waa, na 'aebara nia dai ngali nia kau 'afa dani ki sui guu daka faagoorunginia 'i 'aena maesakaa nai da 'ailia 'ana “Maesakaa Kwanga”, nai dai ruu kau ai uri lao labu 'ana Beukaua nai. Na waa nai, waa 'aena mae 'ua gu mai si kada nia futa. Nia kai gooru ki 'i seeri uri gani doo lae siana toae ki sui gwana ne kera ruu kau 'ana maesakaa nai. ³ Ma si kada sa wala nai 'e suana sa Bita fai sa Dion daru kai ruu gu kau, nia ka gani keerua naa uri tafa seleni 'ana siadaru. ⁴ Sa Bita ka bubungi nia naa, ma sa Dion boroi ka 'uri nai lau guu. Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, “Sua miri fasi nee.” ⁵ Waa nai 'e lio uri keerua, ka manata ngado naa sa daru dai faa 'ana tasi doo. ⁶ Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, “Nau nao kwasi too 'ana malefo. Si doo ne nau ku too ai, nia 'ana ne kwai falea fuamu. Nau ku saea fuamu 'ana rigitaa sa Disas Kraes na waa bae 'i Naasaret, 'o tatae 'i langi 'oko fali.” ⁷ Sa Bita ka dau 'i 'aba aolo nia, ka tataea naa. Ma 'ali'ali 'asi kada

nai ua guu, 'aena sa wala nai ka tetede ⁸ ma nia ka lofo 'alaa, ma ka uu naa 'ana roo 'ae nia ki, ka safali fali na kau. Nia ka ruu na kau fai keerua uri laona labu 'ana Beukaua bae. Ma nia ka fali naa, ka lofo 'alaa ka tangoa na God. ⁹ Na konia nai daka suana sa wala nai si kada nia fali ma ka tangoa naa God, ¹⁰ kera daka lio saitomana naa. Ne nia waa nai gwana kai gooru firi 'i 'aena maesakaa nai da 'ailia 'ana “Maesakaa kwanga” nai 'ana Beukaua bae, ma kai gani doo firi nai. Ma kera daka kwele 'asia naa 'ana si doo nai 'e fuli 'ana sa wala nai.

Baea sa Bita saea laona Beukaua bae

¹¹ Si kada sa wala nai 'e dau 'abe'abe 'ua gwana 'ana sa Bita fai sa Dion, konia nai sui guu daka kwele 'asia naa ma daka lae tiifau mai siada lao bali tafasusu nai da 'ailia 'ana “Tafasusu sa Solomon.” ¹² Si kada sa Bita 'e suai kera da ade 'uri nai, nia ka bae 'urii fuada, “Kamolu toaa nee 'i 'Israel, tee ne adea molu ka kwele baita 'asia naa 'ana si doo nai? Kamolu molu bubungi kaaria na molu mala bae sae tetede kaaria 'ana tala 'aaria, ma nao sae nunufana abulo 'o'olo laa kaaria fua God tala 'aaria ne miri guraa sa wala nee ai! ¹³ God ne sa 'Abraham, ma sa 'Aesak, ma sa Diakab, ma God ne kokoo kia ki sui naa da foosia, nia ne tala tafoa 'ana satana waa ni rao nia sa Disas 'i tari'ina nee. Kamolu bae molu tala noni'ela 'amolua 'ana sa Disas 'i naofana sa Baelat si kada bae sae nia kai lukea mai sa Disas, ma sui molu ka falea 'amolua sa Disas uri daka saumaeli nia 'ada. ¹⁴ Kamolu molu noni'ela 'amolua 'ana sa Disas na waa abu ma waa 'o'olo bae, ma sui molu ka radu 'aena 'amolua sa Baelat uri ka lukea mai na waa sawane bae mone fuamolu. ¹⁵ Ni kamolu molu saungia naa sa Disas bae, na waa ne nia

gwaufutona maurie naa. Sui God ka tatae nia naa faasia maea, ma kaaria miri ka suai naa mamana lana si doo nai. ¹⁶ Sa wala nee 'aena 'e diana naa nee, kamolu molu suana molu ka lio saitomana gwamolu ne. Nia 'e faamamanea tetede sa Disas ne adea nia ka tetede naa nee. Na rigitaa sa Disas fai na manata mamana lae 'ani nia ne adea sa wala nee ka 'akwaa tiifau naa molu ka suana naa nee.

¹⁷ “Iuka nia mamana toafuta nau, nau ku saitomana na ulafusidoo lae ne nia adea molu ka ilia si doo nai 'ana sa Disas, ma toa gwaungai kamolu ki boroi kera daka ili lau gu 'uri nai 'ani nia. ¹⁸ Ma sui ta, God nia saea sui na mai 'i nao 'ana brofet ki ne totoo boroi na Kraes nia kai nonifii. Ma si baea nai God saea mai, na fuli lana naa bae. ¹⁹ Nia 'uri nai, kamolu molu bulasi manataa naa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki molu ka abulo talea God, uri nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki, ma ka falea mai elea fuamolu ne 'ita mai fasi God. ²⁰ Ma uri nia ka falea mai sa Disas na Kraes fuamolu. ²¹ Nia kai too mai 'i salo lelea ka dao guu 'ana si kada God 'e faa faalua doo ki sui, mala bae nia saea 'uana mai 'ana brofet abu nia ki. ²² Suli sa Mosis 'e bae mai 'urii sulia, ‘God kolu nia kai tafoa tii brofet 'uri nau lau guu fuamolu. Tara nia ta waa 'ani kamolu 'ua guu toaa Diu. Molu ka ade suli si doo nia saea fuamolu. ²³ Tii ne nao si ade suli si doo nia saea, waa nai God kai faia 'i sara faasia matangana toaa nia ki uri ka funu naa.’ ²⁴ 'Ita mai 'ana sa Samuel, ma ka lea mai 'ana brofet baki sui guu da faarongo talo 'ana bae lana God, kera da faatalongainia sui guu si doo ne fuli naa lao fa sato 'i tari'ina ki. ²⁵ Na alangaia God bae na brofet ki da bae mai sulia 'ana kada 'i nao, na doo fuamolu lau guu, ma molu ka 'ado lau guu 'ana doo God

alangainia ki fua kokoo kamolu ki. 'Uri bae nia 'e bae mai 'urii fua sa 'Abraham, 'Na wela ne kai futa mai 'ana kwalafaa 'oe, nia kai faadianaa nau fua toae ki sui guu lao molaagali.' ²⁶ Nia ne, si kada God nia filia mai sa Disas waa ni rao nia ka lea mai siamolu, nia fale nia fasi mai siamolu nao uri ka falea dianaa fuamolu, si kada kamolu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki."

4

Kera ketoa sa Bita fai sa Dion

¹ Si kada sa Bita fai sa Dion daru bae 'ua gwadaru fua toaa nai, na waa ni foa ki ma na toa da fofolo kalia Beukaua nai fai na Sadiusii ki lau guu daka dao na siada. ² Toa gwaungai nai manata lada ka ta'aa 'asia naa 'ana 'aboosol nai ki, suli keerua daru toolangaidoo fua konia nai ma daru ka faatalongai sulia sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma na tatae lana sa Disas faasia maea nia faatainia ne wane ki sui gwana dai tatae faasia maea. ³ Kera daka daua naa sa Bita fai sa Dion, ma daka alu keerua naa laona lookafo daru ka tio na seeri uri 'uubongi, suli nia saulafi rodo naa. ⁴ Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro nai kera da rongoa baea nai keerua daru bae sulia, kera daka manata mamana naa. Ma na toa da manata mamana 'ana si kada nai gwana nia dao bobola fainia lima tooni wane naa.*

⁵ Sui tio 'e dani 'i burina guu, na waa gwaungai ki ma na waa toolangaidoo ki 'ana taki da koni daka bae ofu naa lao fera 'i Durusalem. ⁶ Na ofu laa nai, sa 'Anas waa foa ni gwau ma sa Kaeafas

* **4:4** Lima tooni wane ma nao kera dasi idumia guu keni ki fainia na wele ki ne kera faamamanea lau guu na faarongoa diana nai.

ma sa Dion, ma sa 'Aleksanda fainia tai toa ki lau 'ana 'aebara nia waa foa ni gwau ne da nii laona.†

⁷ Ma kera daka 'ailia mai sa Bita fainia sa Dion uri bae lae 'i naofada tiifau, ma daka safali ledi keerua naa. Daka 'urii, “Nee wala, mamanaa tee ne muru guraa sa wala bae ai, ma sa tii ne falea rigitaa fuamuru uri ili lana si doo nai?”

⁸ 'I seeri na Anoedoo Abu ka burosia naa sa Bita ma ka faabae nia ka bae na 'urii fuada, “Ku faarongo kamolu toa 'inito ma toa gwaungai nee.

⁹ Kamolu molu ledi kaaria uri miri ka unu sulia si doo diana bae miri ilia fua waa 'aena mae bae, ma rigitaa tee bae adea nia ka diana naa bae ne.

¹⁰ Aia, kaaria miri dooria kamolu ma na toaa nee 'i 'Israel sui naa molu ka saitomana ne: Na rigitaa 'ana satana sa Disas Kraes waa bae 'i Naasaret bae kamolu saungia ka mae 'ana 'airarafolo ma sui God ka tataea lau fasi maea, nia ne faa 'akwaa sa wala nee ka 'akwaa, ne molu ka suana ka uu naa 'i naofamolu nee. ¹¹ Sa Disas, nia bae na kekeda laa Abu 'e bae suli nia ka 'urii,

‘Fau bae toa kamolu ki ni saungai luma lae da 'ui gwada ai ne,

ma sui nia fatai ne fau 'initoa tasa nai uri faangado lana lume.’

¹² “Taifili nia naa ne bobola fainia faamauri lana toae ki sui, nao naa ta waa lau lao fera ne 'i saegano uri kolu ka mauri nunufana.”

¹³ 'I seeri toa gwaungai nai ki daka kwele 'asia naa 'ana sa Bita fai sa Dion, suli keerua nao daru si sukulu guu ma na roo kaa waa mala keerua ki gwana, ma sui daru ka bae ma daru ka rakea

† **4:6** Sa Kaeafas na waa foa ni gwau 'asi kada nai, fai fungo nia sa 'Anas waa ne foa ni gwau mai 'i nao 'ani nia.

'asia naa. Ma kera daka lio saitomana lau guu ne keerua roo waa daru too kwaimani lau gu mai fai sa Disas. ¹⁴ Ma kera 'afitai daka saea naa tasi doo, suli na waa bae keerua daru gura nia bae 'e uu kwaimani lau gu fai kera 'i seeri. ¹⁵ 'Uri nai kera daka odua sa Bita fai sa Dion ma sa wala nai daka ruu na 'ada 'i maa fasi lao bae ofua gwaungaia nai, uri kera waa baita nai ki daka bae fasi 'ada taifili kera suli si doo kera dai ilia 'ana sa Bita fai sa Dion. ¹⁶ Kera daka 'urii, “Toa nee 'ae, tee ne kolu kai ilia 'ana roo waa neki? Na toaa nee 'i Durusalem tiifau da saitomana sui gwada si doo kwaibalatana talingai bae keerua daru ilia, ma kolu 'afitai kolu ka tofea naa ne. ¹⁷ Sui boroi 'ana, uri nao si doo nai si talo lau kau, kolu ka saea fuadaru uri nao daru si bae lau sulia sa Disas fua toae ki.”

¹⁸ Kera bae ofu 'uri nai sui daka 'ailia sa Bita fai sa Dion daru ka ruu lau kau, daka bae fifi na fuadaru uri nao daru si bae lau sulia ma daru si toolangaidoo lau sulia rigitaa sa Disas.

¹⁹ Ma sui sa Bita fai sa Dion daru ka luu kera daru ka bae 'urii, “Kamololu molu manata fasi sulia si doo tee ne 'o'olo 'i maana God, ade lae suli kamololu ma nao ade lae suli God? ²⁰ Suli ni kaaria 'afitai miri ka too lau fasi bae lae suli doo ne miri suai ma miri ka rongoa sui naa.”

²¹ Toa baita nai daka bae fifi lau fuadaru, daka saea lelea keerua nao daru si ade suli bae lada, kera daka ilia doe 'ani keerua. Kera da bae 'uri nai sui daka odu keerua daru ka lea na 'adarua. Kera da dao toi ka 'afitai uri kwae ladaru suli toaa nai sui guu da tangoa God faafia si doo nai 'e fulu nai. ²² Suli sa wala bae na 'aena mae bae nia talua naa faitaafuli fa ngali ki.

Foa laa kera toaa da manata mamana

²³ Si kada kera lukea sa Bita ma sa Dion ka sui naa, keerua daru ka oli naa siana figua kera bae. Dao kau keerua daru ka faarongo naa 'ana doo nai ki waa baita ni foa ki fai toa gwaungai ki da saea mai fuadaru. ²⁴ Si kada kera rongo doo nai ki, kera daka foa kwaimani sui talea God daka bae 'urii, "God 'ae, ni 'oe ne 'o 'inito faafia doo ki sui ma 'oko saungainia salo loo fainia ano nee ma na asi, ma na doo mauri neki sui guu 'i laoda ki. ²⁵ Ni 'oe bae 'o falea Anodoo Abu 'oe ka faabaea kokoo kameli sa Defet na waa ni rao 'oe, ma nia ka bae 'urii,

'Na toaa nao lau Diu ki, da rakesasui nau, ma na toae ki daka fairafo gwada 'ana manata toi lae doo ta'ae ki fuaku.

²⁶ Na waa 'inito lao fera ne 'i saegano ki ma na toa gwaungai ki da koni sui naa uri alasi lana God,

ma na Kraes na waa filia nia.'

²⁷ "Si doo nai 'e mamana naa, suli sa Herod 'Antibas fai sa Bontias Baelat keerua daru bae kwai ala faafi mai fai toaa 'Israel ma toaa nao lau Diu ki lao maefera baita nee. Ma kera daka 'ole kwaimani 'ana mae lana sa Disas, na waa abu 'oe ni rao bae 'o fili nia. ²⁸ Kera da ili kwaimani 'ana si doo bae ma ka fulia naa si doo 'oe saea 'ua na mai 'i nao fai rigitaa 'oe totoo kai fuli 'uri nai. ²⁹ Ma 'i tari'ina God 'ae, 'o suana fasi mai bae fifi laa neki kera ilia mai nee. 'Oko fale 'amua mai tetede'a 'oe fuameli toaa ni rao 'oe, uri meli ka rakea uri bae lae suli bae lamu. ³⁰ 'Oko faatania mai tetede'a 'oe fua gura lana toae ki, ma uri ili lana doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai 'ana rigitaa waa ni rao 'oe sa Disas."

³¹ Si kada kera foa ka sui naa, si kula nai kera koni ai daka foa nai ka 'igi'igi naa. Ma na Anoodoo Abu ka burosi kera sui guu, ma kera daka bae noniraa naa suli bae lana God.

Toaa manata mamana ki da 'ado kwailiu 'ana totodaa kera ki

³² Na toaa manata mamana ki sui guu da too naa 'ana tii si lio ma tii si manata laa. Kera sui guu, nao ta waa ma ta ai si saea naa doo neki naisata 'ani nia, na doo nia 'i tala'ana ki gwana. Kera 'ado kwaimani sui naa 'ana si doo 'i satada ki 'i matangada kwailiu. ³³ Na 'aboosol ki daka lado gwauna naa faarongo lae sulia tatae lana sa Disas na Aofia ma na ade dianaa nia ka nii fai kera sui guu laona raoa nai. ³⁴ Ka nao ta waa ma ta ai 'ani kera si oli kukuru guu 'ana tasi doo lao tooa nia. Si kada kera foli 'ana gano ma nao luma kera ki, kera daka ngalia mai malefo ne kera todaa ki, ³⁵ daka faa 'i 'abana 'aboosol ki. Na 'aboosol ki daka ngalia malefo nai ki daka tolingia fua figua ki ka lea sulia kwai 'atoie kera ki sui guu.

³⁶ Ta tii waa ne satana sa Diosef. Nia waa 'ana kwalafaa sa Lifae ma sui ka futa 'i Saebras. 'Aboosol ki da 'aili nia 'ana sa Baanabas (toolangai lana, Waa ni Kwaigwafei), ³⁷ ne nia 'e foli 'ana si gano 'i satana ma ka ngalia malefo nai 'e todaa ka faa 'i 'abana 'aboosol ki.

5

Sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera

¹ 'Ana si kada nai, tii waa satana sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera, daru foli lau guu 'ana tii si gano 'i satadaru. ² Sa 'Ananaeas 'e ngalia bali 'ana malefo nai daru todaa suli si gano nai ka alua ka

tio gwana siadaru. Nia ka ngalia ta bali gwana 'ana malefo nai ka faa naa 'i 'abana 'aboosol ki, ka saea malefo nai sui naa nai. Si doo nai nia ilia nai, 'afe nia 'e saitomana sui naa. ³I seeri sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia, “Nee wala 'Ananaeas, 'utaa ne 'oko faolomainia sa Saetan ka talai 'oe uri suke lana Anoedoo Abu doo ne 'o dau gwamu mai faafia bali 'ana malefo nee kamuru todaa uri maana si gano bae? ⁴Si gano bae, si kada nao kamuru si foli 'ua ai si gano kamurua 'ua gu bae. Ma si malefo nai kamuru ngali uri maana si gano nai boroi burina muru foli ai, si malefo kamuru lau gu nai. Kamuru naa ne muru too 'ana rigitaa uri ili lana si doo muru dooria 'ana doo kamuru nai ki. Sui tee ne adea muru ka manata toi lau suke lae 'uri nai lao liomuru? Kamuru muru sukea God nai! Nao lau wane gwana ne muru sukea nai!”

⁵Si kada sa 'Ananaeas 'e rongo si baea nai, nia ka 'asi nia ka mae 'ua gu 'i seeri. Na toaa nai sui guu da rongo si doo nai, kera daka mau 'asia naa. ⁶Na waa daraa nai ki daka lea mai daka 'afua naa sa 'Ananaeas ne mae naa. Ma daka ngali nia kau daka saufinia naa.

⁷Bobola gu fainia oluna si kada sato 'i burina, na 'afe nia sa 'Ananaeas ka ruu lau gu mai 'i luma siana sa Bita, ma sui ka nao si saitomana lau gwana si doo nai fuli 'ana arai nia. ⁸Ma sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia “O faarongo nau fasi mai, na malefo bae sui naa nee, bae arai 'oe fai 'oe muru ngalia uri si gano bae?”

Nia luua ka 'urii, “Iuka, nia sui naa na!”

⁹I seeri sa Bita ka bae 'urii na fuana, “Kamuru muru ade 'utaa ne muru ka sukea Anoedoo Abu nia God nee? Suana fasi loko! Toa bae da saufinia mai arai 'oe loko da uu naa 'aena mae. Tara kera

dai ngali 'oe lau gu kau uri saufini lamu ne.” ¹⁰ Na 'initai nai ka 'asi nia lau guu 'i seeri siana sa Bita, ka mae naa. Ma na ote daraa bae da ruu mai daka suana nia mae naa, daka ngali nia na kau uri maa, sui daka lea daka saufinia ka tio lau guu ninimana arai nia. ¹¹ Na maua baita 'asia naa ka durufia figua nia God tiifau ma na toae ki sui gwana ne kera da rongo sulia si doo nai.

¹² Na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibalatana 'oro ni kwele lae ki ai 'i matangana toaa nai. Ma na toaa manata mamana ki sui guu, daka koni lao Beukaua bae lao si bali beu kera 'ailia 'ana Tafasusu sa Solomon. ¹³ Toaa nao dasi manata mamana ki daka mau lau gwada 'ana lea lae mai uri 'ado lae fai toaa manata mamana ki, sui boroi 'ana toae ki sui gwana daka sae'inito 'ana toaa manata mamana. ¹⁴ Sui boroi 'ana ka 'uri nai, toaa 'oro 'asia naa daka manata mamana 'ana Aofia, ma daka lea mai daka 'ado na fai konia baita nai 'ana toaa manata mamana ki. ¹⁵ Nunufana doo nai ki 'aboosol ki ilia, na toaa nai ki daka ngalia mai waa matai ki daka aluda fainia doo ni tio kera ki sulia taale ki, uri sa Bita 'e liu kau nununa boroi 'ana 'e liu faafi kera, kera daka 'akwaa naa. ¹⁶ Ma na toaa 'oro daka lea mai fasi kasi maefere ki sui gwana kalia 'i Durusalem, ma kera daka ngalia mai toaa kera ki da matai fainia waa anoedoo ta'aa ki tauwela kera ki ma 'aboosol ki daka gurada. Ma kera tiifau daka 'akwaa lau gwada ki.

Kera faanonifia naa 'aboosol ki

¹⁷ 'I seeri na waa foa ni gwau nai, fainia 'aini waa ni foa nia ki 'ana toaa kera Sadiusii ki, na lioda ka ta'aa naa fua 'aboosol ki. ¹⁸ Ma kera daka daua

'aboosol ki daka alu kera naa lao lookafo. ¹⁹ Ma sui, lao fa rodo nai na 'ensel nia God ka 'ifingia mae ki 'ana lookafo nai, ka talaia 'aboosol ki daka ruu lau gwada 'i maa. ²⁰ Na 'ensel ka bae 'urii fuada, “Molu lea na kau uri Beukaua loko molu ka faarongoa toae ki 'ana si baea sulia na mauria falu nee.” ²¹ 'I 'uubongi dani folaa naa, kera 'aboosol ki daka ruu na kau lao lalo baki 'ana Beukaua bae, mala doo bae 'ensel tala saea mai fuada. Kera daka safali toolangaidoo naa siana toae ki 'i seeri.

Si kada na waa foa ni gwau nai fainia 'aini waa ni foa nia ki kera dao, kera daka 'ailia bae ofua gwaungaia bae uri daka koni ma daka bae ofu naa. Ma kera daka kwaiodui uri daka talaia mai 'aboosol ki siada fasi lao lookafo bae. ²² Ma sui, si kada waa ni omee ki da lea kau dao laona lookafo bae, ka nao dasi suada naa 'i seeri. 'Uri nai, kera daka oli mai lea dao daka faarongo ai. ²³ Daka bae 'urii, “Kameli meli dao kau maana lookafo loko, meli ka suana waa ni fofolo ki da uu gwada suusia mae ki, ma na mae ki boroi daka bilaki ngasi ki gwada. Ma sui, si kada kameli meli 'ifingia mae ki meli ka ruu kau, kameli nao meli si suana guu ta 'aboosol 'i laona lookafo!” ²⁴ Si kada na waa baita ni foa ki, ma na waa gwaungai nai 'ana waa ni fofolo ki 'ana Beukaua nai da rongo si doo nai, kera daka kwaikolai naa 'ana tee ne adea ka 'uri nai.

²⁵ 'I seeri tii waa 'e ruu mai ka bae 'urii fuada, “Molu rongo fasi ku faarongo kamolu! Na waa baki molu aluda mai laona lookafo, kera loko da uu naa laona lalo loko 'ana Beukaua bae ma daka toolangaidoo naa fua toae!” ²⁶ Na waa gwaungai bae 'ana waa fofolo ki fai toa nia ki, kera daka lea naa, lea dao daka olitainia mai 'aboosol ki fasi

kula nai kera da toolangaidoo ai. Kera nao dasi suumaida lau mai ma dasi kwaeda lau uri olitai lada mai, suli da mau lau gwada ade toae ki daka 'uifauda faafia.

²⁷ Kera oli mai fai 'aboosol ki dao daka saea kera daka uu naa 'i naofana Bae Ofua Gwaungaia nai sui naa, uri na waa foa ni gwau ka didi kera naa. Waa foa ni gwau ka bae 'urii fuada, ²⁸ “Kameli meli lui 'afitai ai nao molu si toolangaidoo lau sulia sa wala nee sa Disas bae. Ma sui boroi 'ana kamolu molu ka toolangaidoo gwamolu fua toaa nee 'ana fera nee 'i Durusalem sui naa. Ma molu ka suumainia naa saea kameli naa ne meli saungia sa Disas ka mae!” ²⁹ Sa Bita fainia 'aboosol ki daka luu kera daka bae 'urii, “Kameli, si doo God dooria 'ana ne meli kai ade sulia. Nao lau si doo ne wane gwana 'e dooria. ³⁰ Sa Disas, kamolu molu saungi nia ka mae 'ana 'airarafolo, ma sui na God ne kokoo kia ki da foosia ka tatae nia fasi maea. ³¹ God ka tafoa naa sa Disas uri bali aolo nia si kula 'ana 'initoae, suli sa Disas na wela ni taloa nia God ma na waa ni kwai faamauri. Nia ka too 'i seeri uri toaa Diu ki daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma God ka manata luke kera. ³² Kameli meli bae 'ana faamamane lana doo nai ki ne. Na Anoedoo Abu ne God fale nia mai fua toaa ade suli nia, nia lau guu 'e bae 'ana faamamane lana doo nai ki.”

³³ Si kada toa gwaungai nai da rongo si baea nai, kera rakeda ka sasu 'asia naa. Ma daka dooria naa saumaeli lana 'aboosol ki 'i seeri. ³⁴ Ma sui, tii waa nai 'ana Faarisii ki ne nia waa ni toolangaidoo 'ana taki, ne satana sa Gamaliel ne nii lau gu lao ofuofua nai. Waa nai, waa toae ki sui gwana suana ka diana ma daka sae'inito 'ani nia. Nia tatae uu lao Bae Ofua Gwaungai nai ka saea fuada kera

daka olitainia kau 'aboosol ki daka too fasi 'ada mai suli si kada tu'uu gwana. ³⁵ Sui sa Gamaliel ka bae 'urii fua toa gwaungai ki, “Kamolou toa nau nee 'Israel, molu manata diana fasi sulia si doo nai molu doori ilia 'ana toa nee nai. ³⁶ Suli 'e nao si tau gu bae, sa Teodas 'e sakatafa mai ka saea nia tii fa keafa naa. Ma bobola fai ta faitalangee wane daka oli na 'i bali nia. Sui ka nao si tau guu ma daka saungi nia ka mae, ma na toa kwairooi nia baki daka tagalo kwailiu ma na raoa bae nia sasi fainia ka sui lau gwana. ³⁷ Sui totoo lau guu 'i burina bae, sa Diudas na waa bae 'i Galilii ka sakatafa lau gu mai ofofana si kada bae 'ana keda sata laa bae 'ana toae ki tiifau. Ma 'i seeri na toaa 'oro daka liu lau guu 'i burina sa Diudas uri sasi lae uri taga lae 'ana 'initoaa 'i Rom. Sui, omee 'i Rom daka saungi nia ka mae ma na toaa bae da lea 'i burina daka tagalo sui lau gwada. ³⁸ Doo ne adea guu, si doo ne toa nee da ilia nee, nau ku bae gwaku 'urii ai fuamolu; nao molu si ili lau tasi doo ta'aa 'ani kera, alu too 'ada. Molu ka lukasi kera daka lea 'ada. Lelea si doo ne kera dooria ili lana nee na doori lana wane gwana, doo tara lelea kau ka naofuli lau gwana ne. ³⁹ Ma lea nia doori lana God 'ana, tara 'afitai molu ka bobola naa fai suusi lana toa nee ne. Fai ade sae God 'ana ne kamolu molu firu fainia nee nai.”

'I seeri, toa gwaungai nai ki da ofu kwaimani nai daka ade na suli bae lana sa Gamaliel. ⁴⁰ Si baea nai sa Gamaliel saea 'e adea kera daka 'ailia lau mai 'aboosol ki daka oli lau mai siada. Si kada kera dao naa, toa gwaungai nai ki daka saea fua waa ni fofolo ki daka nangasia 'aboosol ki lea sui daka luia nao kera dasi bae lau sulia sa Disas. Sui, daka lukasi kera daka lea na 'ada. ⁴¹ Si kada na 'aboosol ki da faasia Bae Ofua Gwaungai nai ma kera daka

oli kau, na manata lada 'e ele 'asia naa, sulii God nia ala faafi kera uri nonifii lae 'ana faarongo lana toae ki 'ana satana sa Disas. ⁴² Na 'aboosol ki daka faatalongai ma daka toolangaidoo naa sulia na faarongoa diana nee sulia sa Disas nia na Kraes, lao Beukaua bae fainia 'i luma ki sui guu 'afa dani ki sui gwana.

6

Kera filia fiu waa ni kwai'adomi lae ki

¹ Ana si kada nai, toaa manata mamana ki kera da 'oro daka 'oro naa. 'Uri nai, na toaa Diu nai da bae 'ana baea 'i Gris kera da 'ugalia toaa Diu nai da bae 'ua guu 'ana baea kera Diu ki. Kera da 'uga sulii kera nao dasi 'adomia gwa 'oru kera ki ka bobola lau guu fainia 'oru Diu ne da bae 'ana baea Diu 'ana fange ma na malefo ne kera tolingia 'ana fa dani ki sui guu. ² Nia 'uri nai guu, na akwala ma roo 'aboosol sarenga baki daka 'ailia naa toaa manata mamana ki sui guu uri daka ofu ma daka bae kwaimani. Kera 'aboosol ki daka bae 'urii fuada sui guu, "Rowane 'ae, nia nao si 'o'olo ne kameli meli ka 'abarua gwameli 'ana tolingi lana fange fai malefo fuakolu 'urii, ma meli ka faiburi na 'ameli 'ana toolangai lana bae lana God fua toae. ³ Toafuta kera 'ae, si doo diane gu ne molu filia fasi ta fiu waa 'ani kamolu 'ua guu fua ili lana si raoa nai. Waa nai ki ne molu saitomana Anoodoo Abu nia 'inito 'ana mauria kera ki ma kera daka manataa. Lea 'uri nai, tara kameli meli ka faa si raoa nai 'ana tolingi lana doo ki ka tio 'i 'abada. ⁴ Aia, ni kameli meli ka manata tii bali

'ameli suli foa lae ma toolangai lana bae lana God fua toae.”

⁵ Si bae laa nai 'aboosol ki da saea nai 'e adea manata lana toaa nai sui naa ka ele. Kera daka filia naa sa Stifin waa manata mamana laa nia baita tasa ma na Anoedoo Abu ka 'inito 'ani nia. Ma kera daka filia naa sa Filib, sa Brokoras, sa Nikano, sa Taemon, sa Bamenas, ma sa Nikolas waa nai nao lau waa Diu. Nia waa 'ana maefera 'i 'Antiok ma sui ka lea mai ka too na 'ana suli toolangaidoo laa kera Diu ki. ⁶ Kera da filia toa nai sui, kera daka talai kera na mai siana 'aboosol ki. Na 'aboosol ki daka alu 'aba faafi kera ma daka foa faafia naa toa nai.

⁷ 'Uri nai guu, na bae lana God ka talofia sui naa lao fera 'i Durusalem. Ma na konia nai 'ani kera toaa kwairooi sa Disas ki 'i Durusalem kera daka 'oro mai ka 'ali'ali 'asia naa. Na waa 'oro mamana guu 'ana toa ni foa nai ki, kera daka manata mamana naa 'ana sa Disas.

Kera daua naa sa Stifin

⁸ Aia ma sa Stifin, nia na waa ade diana lana 'e baita ma na tetedeia baita God ka nii fainia. Nia ka fulia doo baita ni kwele lae ki ai ma na faataia baita ki 'i matangana toaa nai ki. ⁹ 'I seeri toaa nai 'ana beu ni ofu laa nai da 'ailia 'ana “Beu ni ofu laa toaa sakwadoloa” kera daka rakesasuia naa sa Stifin. Na 'aebara nai, kera na 'aebara Diu ki ma daka lea mai faasia maefera 'i Saerin ma 'i 'Aleksandria. Ta bali ada daka lea mai faasia bali lolofaa nai ki 'i Silisia ma 'i 'Eisia. Kera daka safali olisusuu naa fai sa Stifin. ¹⁰ Sui kera daka bae boroi ka nao dasi bobola gu fainia liotooa nai Anoedoo Abu 'e falea ka nii 'ana sa Stifin. ¹¹ Kera lea daka fale malefo agwa fua waa ki uri kera lea mai daka bae 'urii, “Kameli meli rongo sa wala nee

nia bae tauwelaa sa Mosis fai God ka ta'aa naa.”
¹² Toa nai ki daka bae boorae naa toae ki, ma na toa gwaungai ki ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki. 'I seeri kera lea daka daua naa sa Stifin ma daka talaia naa uri lao Bae Ofua Gwaungai nai 'ana fere. ¹³ Kera daka talaia lau gu mai waa ni suke laa nai ki uri daka suke faafia sa Stifin. Ma kera daka bae 'urii, “Sa wala nee si kada ki sui guu nia nao si sae'inito guu 'ana Beukaua nee ma na taki sa Mosis lau guu. ¹⁴ Kameli meli tala rongo guu ne nia saea sa Disas waa nee 'i Naasaret nee nia kai okosia Beukaua nee. Nia ka saea lau guu nia kai talana birangaa baki sa Mosis faa fuakolu 'ana tai doo 'e'ete ki naa.” ¹⁵ 'I seeri na toa nai ki sui naa lao bae ofua gwaungaia nai daka bubungia naa sa Stifin. Ma kera daka suana maana sa Stifin 'e waasinasina mala 'ana maana 'ensel.

7

Sa Stifin 'e bae suli nia 'i tala'ana naofana Bae Ofua gwaungai 'ana fere

¹ 'I seeri na waa foa ni gwau nai 'e ledia sa Stifin ka bae 'urii, “Nee wala, doo mamane ki boroi ne da ngali 'oe mai faafia lao bae ofua nee, nee?”

² Sa Stifin nia luua ka bae 'urii fuada sui guu, “Toafuta ma maka nau ki fai kera, kamolu fafurongo fasi ku faarongo kamolu! Na God 'ana kwanga lae ma taloe nia dao faatai mai siana kokoo kia sa 'Abraham si kada nia too 'ua mai 'i Mesobotemia sui fatai lea mai kafi too 'i Haran. ³ God ka bae 'urii fua sa 'Abraham, “O lukasia fiiwane 'oe fai fera 'oe daka too 'ada, 'oko lea uri tii fera nai nau kwai faatania fuamu.”[☆] ⁴ 'I seeri sa

☆ **7:3** Dionisis 12:1

'Abraham ka faasia fera nia nai 'i Kaldia ka too, nia ka lea naa uri 'i Haran. Sa 'Abraham lea dao ka too 'i Haran lelea maa nia ka mae naa 'i seeri. Burina nai maa nia 'e mae, God ka odu nia na mai uri fera ne kamolu too laona 'i tari'ina nee. ⁵ God ka nao si faa gu ta bali 'ana fera nee fua sa 'Abraham. 'E nao tasi kula tu'uu boroi ai God si faa gu fua sa 'Abraham 'ana kada nai mai. God mone alangai fua sa 'Abraham ka saea totoo nia fai kwalafaa nia 'i buri kera dai ngalia fera nee fuada. Na alangaia nai 'e lea fua sa 'Abraham 'ana kada nia 'aba'ato ka nao gu 'ana ta wela. ⁶ God 'e bae mai fuana ka 'urii, 'Na kwalafaa 'oe ki 'ana si kada nii 'ua kau, totoo kera dai lea dai too lao fera toaa 'e'ete lau gwana, ma kera dai too gwada doo ni odufeto lada ki fua raoe tatakwai ma ade ta'aa lae 'ani kera sulia fai talange fa ngali ki. ⁷ Ka 'uri nai boroi 'ana, nau kwai falea kwakwaea fua toaa nai da fale 'afitaia fua kwalafaa 'oe nai ki. Ma na kwalafaa 'oe nai ki, kera dai lea lau gwada fasi fera 'e'ete nai. Ma kera dai oli lau gwada mai uri too lae lao fera kera 'ua guu ma kera dai too ai 'ana foosilaku ka lelea firi.'✧

⁸ "I seeri, God 'e alangai fua sa 'Abraham ka saea fua kera daka 'iri'unga 'ana wela wane kera ki sui guu 'ana kwalafaa nia uri ka faatania kera alaofu fai God.✧ 'Uri nai guu, si kada sa 'Aesak 'e futa, nia ka too lelea ka dao 'ana kwaluna maedani nia, sa 'Abraham ka 'iri'unga naa 'ani nia. Sa 'Aesak ka 'iri'unga 'ana 'alakwa nia sa Diakab, sa Diakab ka 'iri'unga 'ana akwala nia ma roo waa sarenga baki da futa 'ani nia, bae kolu Diu ki kolu kokoo 'ani kera, ma ka lea na mai 'uri nai sulia.

⁹ "Sa Diosef, nia ta waa 'ana kokoo kolu nai ki da

futa 'ana sa Diakab. Sui toolana nai ki manata lada ka ta'aa fuana, kera daka foli 'ani nia siana waa 'i 'Isib ki. Tii waa suadoo nai ka folia naa sa Diosef uri ka too 'ana gwa waa ni rao nia. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, God ka nii gwana fai sa Diosef ¹⁰ lelea nia ka lafua sa Diosef fasi lao ta'aa laa ne dao tona ki sui guu. God ka falea liotooe fua sa Diosef, ma ka ilia manata lana sa Fero na waa 'inito nai 'ana fera 'i 'Isib ka diana fua sa Diosef. Ma sa Fero ka alu sa Diosef ka lio naa sulia fera nai fainia totodaa 'ana fera nai tiifau. ¹¹ Ma otofana si kada nai na uni fioloa baita 'asia naa ka liu lao fera 'i 'Isib fainia 'i Keenan* sui guu. Ma uni fioloa nai ka falea 'afitai laa baita fua toae ki sui gwana, ma ka falea 'afitaia baita 'asia naa fua kokoo kolu ki uri dao toi lae si fange. ¹² Sui, sa Diakab ka rongo alinga 'ana fange tio gwana lao fera 'i 'Isib. Nia ka odua wela nia ki (na kokoo kia nai ki) uri kera lea daka dao fasi mai 'i seeri. ¹³ Ruana fa lea laa kera lea kau daka dao 'i 'Isib, sa Diosef ka faatai folaa naa 'ani nia 'i tala'ana siana sao'ana ki. Ma sa Fero boroi, nia kafi saitomana lau gwana ne sa Diosef fai sao'ana ki kera na bara waisaasina mai fasi fera 'i Keenan. ¹⁴ Burina sa Diosef nia ili 'uri nai fua sao'ana ki, nia ka kwaiodui mai uri maa nia sa Diakab uri ka talaia wela nia ki sui naa daka lea kau uri 'i 'Isib. Nia fai wela nia ki sui naa, kera 'ada fiu akwala ma lima ai sarenga ki. ¹⁵ Sa Diakab ka lea na kau uri 'i 'Isib fai wela nia ki sui naa. Kera daka too mai seeri lelea unita wane nai ka mae na mai seeri. ¹⁶ Kera daka mae boroi mai seeri, kera daka oli mai fai kera daka alu kera lau guu 'i Sekem lao likwafau ni alu wane nai sa 'Abraham 'e usia 'ua naa siana fiiwane sa 'Amoro lao fera 'i Keenan.

* **7:11** 'I Keenan na sata 'ua fua bali fera 'i 'Israel. Liotoi lau guu fees: 4, 5, 7, ma 11.

17 “Lelea mai ka dao kwai karangi naa 'ana si kada fua alangaia bae God nia ilia fua sa 'Abraham ka fuli naa, na toaa kolu 'ana kada 'i nao ne kera too 'i 'Isib kera daka 'oro daka 'oro 'asia naa. 18 Ma sui, na waa 'inito falu naa nia ka 'inito lau fua fera 'i 'Isib. Ma na waa nai ka nao si lio saitomana naa sa Diosef fainia doo baita baki nia ilia ki mai fua fera nai. 19 'I seeri na waa 'inito falu nai ka faanonifia naa kokoo kia ki. Nia ka ngatafi kera 'asia naa ma ka suumai kera naa uri rao baita lae. Nia ka saea fuada kera daka 'ui 'ana wela bibiu kera ki 'i maa fasi lao lume ki uri too daka mae 'ada. 20 Sa Mosis nia ka futa 'i otofana si kada nai ma na sua lana ka diana 'asia naa. Gaa nia fai maa nia daru ka saare nia guu suli olu madama. 21 Si kada gaa nia fai maa nia sa Mosis daru ngali nia daru ka alu 'i maa fasi lao luma keerua, na saari sa Fero na waa 'inito nai 'e lea ka ngalia wela nai ka saarea na 'ana mala wela nia 'ua guu. 22 Sa Mosis ka too siana saari nia waa 'inito nai lelea ka sukulu lao sukulu 'i 'Isib ki. Ma nia ka ngalia naa liotooa fuu sui naa lao fera 'i 'Isib, ma ka too 'ana rigitaa fua bae lae ma ilidoo lae.

23 “Si kada sa Mosis nia baita ka dao naa 'ana faitaafuli fa ngali ki, nia ka dooria naa lea kai dao fasi siana toaa Diu nai. 24 Si kada nia lea ka dao siada, nia ka suana tii waa 'Isib 'e ili ta'aa 'asia naa fua tii waa 'ana toaa nia nai. Sa Mosis lea ka 'adomia naa sa wala nai. Nia ka saumaelia naa waa nai 'i 'Isib uri maana nia ade 'uri nai 'ana waafuta nia nai. 25 Sa Mosis manata lana 'ana sae sa toaa nia da lio saitomana naa ne God fili nia mai uri ka talai kera faasia 'afitaia kera nai ki 'i 'Isib. Ma sui ka nao guu. 26 Nia tio 'e dani 'e lea kau, lelea nia ka dao tona roo waa Diu nai ki sui gwana daru firu lau guu. Nia ka sasi uri suusi ladaru fasi firu

lae. Nia ka bae 'urii, 'Wala roo waa 'ae, kamuru nee roo waisaasina ki gwana ne. Bobola fainia sae nao kamuru si firu lau 'urii.' ²⁷ Sui ma waa nai 'e ade ta'aa fua toolana nai ka suia kau sa Mosis ka bae 'urii fuana, "Oe nee waa nao ta waa si alu 'oe guu uri 'oko 'olosi kaaria 'urii ne! ²⁸ 'Oe dooria 'oko saumaeli nau lau guu mala bae 'oe saungia sa wala bae 'i 'Isib ka mae 'i rooki 'oto ne?' ²⁹ Si kada sa Mosis nia rongo si doo nai, nia ka tafi naa fasi 'i 'Isib ka lea na uri Midia. Nia ka too mai 'i seeri lea nia ka arai na 'i seeri. Totoo 'afe nia ka kwalafia roo wela wane ki.

³⁰ "Sa Mosis ka too lelea faitaafuli fa ngali ka sui naa. 'I seeri, na 'ensel ka faatai fuana lao meakwesu 'ana era nai 'e sarufia kaa 'ai tu'uu nai karangia toloa bae 'i Saenae lao fera kwasi bae.

³¹ Si kada sa Mosis 'e suana doo nai, nia ka tona ai. Nia ka lea karangi kau uri iro lana doo nai. Ma nia ka rongo lingena God 'e bae mai 'urii fuana, ³² 'Nau na God bae kokoo 'oe ki sa 'Abraham, ma sa 'Aesak, ma sa Diakab da foosia naa ne.'^{*} Ma sa Mosis ka mau ka lelebe guu, ma ka mau tasa 'ana lilio lae kau. ³³ Sui, God ka bae 'urii fuana, 'Lukea 'amu kau tae butu 'oe na fasi 'aemu, suli si kula na 'oe uu ai na si kula 'e abu. ³⁴ Nau ku suai naa 'afitaia ta'aa nai ki kera da falea fua toaa nau lao fera 'i 'Isib. Nau ku rongo naa angi laa kera ki. Nia ne adea nau ku koso mai uri ku lafu kera faasia ta'aa laa nai ki. 'O lea mai uri nau ku fale 'oe 'oko oli lau uri 'i 'Isib.'

³⁵ "Nia sa Mosis gu bae toaa nia 'Israel ki da ote kera mai 'ani nia ma daka bae 'urii fuana bae, "Oe nee waa nao ta waa si alu 'oe guu uri 'oko 'olosi kameli ne!' Nia gu nai God fale mai 'ensel ka faatai

^{*} **7:32** 'Eksades 3:1-10

fuana 'ana era nai sarufia kaa 'ai tu'uu nai. Ma 'ana si kada nai gu ne God 'e saea fuana uri ka gwaungai fua toaa nia ki 'Israel ma fua talai lada naa fasi lao ta'aa laa nai kera nii laona ki. ³⁶ Sui sa Mosis ka talaia naa toaa nai Diu ma kera daka faasia fera 'i 'Isib. Sa Mosis ka fulia doo ni kwele lae ki ai ma na fafaataia kwaibalatana ki lao fera 'i 'Isib. Ma ka fulia si doo bae fuli 'ana asi bae da 'ailia 'ana 'Asi 'A'abue', ma ka fulia tai doo ki lau 'ana si kada bae kera da liu laona fera kwasi bae suli faitaafuli fa ngali baki. ³⁷ Nia sa Mosis gu bae nia bae 'urii fua toaa 'Israel, 'God kai fale lau gu mai tii brofet fua 'adomi lamolu lae, mala lau gu ne nia fale nau mai uri 'adomi lamolu lae nee. Ma na brofet nai, tara nia ta waa 'ua guu 'ana kwalafaa kamolu.' ☆ ³⁸ Sa Mosis nia 'e too kwaimani fai toaa 'Israel laona fera kwasi bae. Ma na 'ensel ka bae fuana gwauna toloa bae 'i Saenae. Ma sa Mosis ka ngalia mai si faarongoa ni mauria bae fuakolu.

³⁹ "Sui boroi 'ana, kokoo kia baki daka ote kera guu 'ana ade lae sulia bae lana sa Mosis. Kera daka ade faasia gwada, ma daka dooria 'ada oli lae lau uri 'Isib. ⁴⁰ Si kada bae sa Mosis 'e lea ka nii mai gwauna toloa bae, kera daka bae 'ada 'urii fua sa 'Aaron, "O saungainia fasi mai tai nunuidoo ni foosi lana ki fuameli wala, uri kera daka talai kameli. Tee sa Mosis, waa bae talai kameli mai fasi 'Isib ne kolu ulafusia naa doo ne ade nia naa gwauna toloa loo!" ⁴¹ Si kada bae kera da saungainia gu nunuidoo bae mala 'ana ta buluka ai nai, ma daka foosia naa. Ma kera daka afuafu naa talea, ma daka wae maana naa nunuidoo nai da tala saungainia gwada, uri faa'inito lana. ⁴² Uri

☆ **7:37** Diutoronomii 18:15,18

maana gu si doo nai kera ilia nai, God ka abulo 'e'ete na faasi kera. Nia ka lukasi kera naa ma daka foosia naa sato fai madame ma na bubulu loki lao salo. Si doo nai ka lea na suli si doo na brofet ki da kekeda sulia daka bae mai 'urii,

'Kamolou toaa 'Israel, na afuafua kamolou ki mai ma na fale laa kamolou ki mai lao faitaafuli fa ngali ki lao fera kwasi, nao lau nau ne molu ilida ki fuaku.

⁴³ Kamolou molu tolea raa'ai talana sa Molek ma molu ka dau 'afa bubulu talana sa Reefan, na roo nunuidoo nai ki molu saungainida uri foosi lada ki nai.

Uri maana si doo nai guu kamolou ilia nai, nau kwai tari kamolou naa fasi lao fera 'i 'Israel lea molu ka too na kau lao fera 'i Babilon.' ☆

⁴⁴ "Na kokoo kia baki da ngali Raa'ai bae 'ana Alangaia God daka liu gwada fainia laona fera kwasi bae. Na Raa'ai bae, kera saungainia 'ua guu suli saungaia ne God faatania mai fua sa Mosis.

⁴⁵ Na kokoo kia ki kera daka too naa 'ana Raa'ai nai fai kera. Ma lelea mai ka dao 'ana si kada bae sa Diosua 'e talai kera daka alasia ma daka ngalia naa fera bae fasi toaa bae God tari kera faasia, kera daka ngalia Raa'ai bae fai kera daka ruu na fainia lao fera nai. Na Raa'ai bae ka tio 'i seeri lelea ka dao guu 'ana si kada bae sa Defet nia 'inito naa fua fera 'i 'Israel. ⁴⁶ Sa Defet ka dao toi God 'e ađe diana fuana. Nia ka gania God uri ka faolomainia fuana nia ka tolea ta beu fua God ka too 'i laona. God nai naa ne sa Diakab 'e foosia. ⁴⁷ Ma sui, sa Solomon lau 'ana bae tolea beu nai fua God.

⁴⁸ "Sui ta, God waa ne 'inito 'ana doo ki sui guu, nia 'afitai ka too 'ana beu ne wane gwana

☆ **7:43** 'Emos 5:25-27

saungainia. Brofet 'Aesaea nia kedaa mai bae lana
God ka bae 'urii,

⁴⁹ 'Na salo loo na doo ni goorua nau, na ano nee na
doo ni momolangai lana 'aeku ai.

'Oe 'o tala'ana tole lana ta beu ne bobola fai nau?
Ma nao, 'oe tala'ana saungai lana ta kula ni mo-
mola lae ne bobola fai nau?

⁵⁰ Doo ki sui guu nau gwana ne ku saungainida.' ✧

⁵¹ Sui sa Stifin ka bae na 'urii fuada, "Kamolu
toaa aburongo nee, molu faasadia 'asia naa li-
omolu fasi ade lae suli bae lana God. Kamolu lea
nao molu si ade guu suli liona Anoedoo Abu. Doo
bae kokoo kamolu ki da ilia lau gu mai kada 'i nao,
nia lau gu ne molu ilia nee! ⁵² Na kokoo kamolu ki
'ana kada 'i nao kera da faanonifiia 'aini brofet ki
nao ta brofet si ore guu. Ma kera daka saumaelia
toa nai da faarongo talo 'ua ki na mai 'ana dao
lana mai na Kraes na waa 'o'olo nai. Ma 'i tari'ina
nee, kamolu naa bae molu falea na Kraes nai fua
malimae nia ki ma molu ka saungia ka mae naa.

⁵³ Ni kamolu gu bae molu ili si doo nai. Kamolu
toaa nai naa ne, bae na 'ensel ki da falea mai taki
God fuamolu, ma sui ka nao molu si ade gu mai
sulia!"

Kera 'uifauna sa Stifin ka mae naa

⁵⁴ Si kada toa gwaungai nai da rongo si doo nai
sa Stifin saea, kera rakeda ka ngengeela 'asia naa
fuana kera daka 'alangingiri daka didi lifo guu.

⁵⁵ Ma 'ana si kada nai, na Anoedoo Abu 'e burosia
sa Stifin nia ka lio 'alaa kau ka suana naa rara lana
God 'i lofona salo, ma ka suana lau guu sa Disas nia
uu naa 'i bali aolo 'ana God uri 'inito lae. ⁵⁶ Ma sa
Stifin ka bae 'urii, "Kamolu rongo? Nau ku suana

✧ 7:50 'Aesaea 66:1

kau fera 'i salo 'e 'ifi naa loo, ma ku suana lau gu kau Wela nia Wane 'e uu naa 'i bali aolo nia God!"

⁵⁷ Si kada nai na toa gwaungai nai ki da rongo si doo nai sa Stifin saea, kera daka koko fafo alingada ki ma dafi kokoo baita tasa fatai faafi nia. Ma kera daka lae kau daka kukuru na faafi nia. ⁵⁸ Kera daka taraa sa Stifin daka liu na fainia uri sara fasi laona fera baite nai. Ma kera daka safali naa 'ana 'uifau lana uri saungi lana. 'Ana si kada nai lau guu, toa nai da 'uifauna sa Stifin nai, kera ngali maku kera ki daka alu siana waa kafi daraa nai satana sa Sol ka uu 'ana siai kada kera 'abarua 'ana si doo nai. ⁵⁹ Si kada nai kera 'uifauna sa Stifin, nia ka foa ka bae 'urii, "Disas Aofia nau, ngali kau mangoku." ⁶⁰ 'I seeri nia ka booruru 'i saegano, ka bae baita ka 'urii, "Aofia! Manata lukea 'amua abulo ta'aa laa kera nee!" Nia saea si baea nai sui guu, mangona ka liu naa.

8

Sa Sol nia nani buri toaa manata mamana ki uri saungi lada

¹⁻² Sa Sol 'e nii lau gu 'i seeri ma ka ala gwana faafia mae lana sa Stifin. 'I seeri na toa da foosia God ki daka ngalia sa Stifin daka saufinia naa ma daka too 'ana liodila laa baita 'i burina. Sui 'afa dani nai 'ua guu, na ilimataia baita 'asia naa ka safali dao tona naa figua nia God lao fera 'i Durusalem. Ma kera daka tagalo tiifau naa fua lao lolofaa nai ki Diudia ma 'i Samaria, lelea otona 'aboosol ki naa daka too.

³ Sa Sol nia ka dooria naa kai nani burida ma kai saungia figua nia God. Nia ka nanisi daranini naa 'ana luma kera ki ma ka daua naa wane ma keni ma ka tara kera naa uri lao lookafo.

Si Faarongoa diana bae 'e talofia lao lolofaa 'i Samaria

⁴Toaa baki da tafi daka tagalo kwailiu sui gwada bae kera dao boroi 'ana fere daka faatalongainia naa si baea sulia Faarongoa Diana nee sulia sa Disas. ⁵Ta waa gu ne sa Filib, ne nia lea kau ka too na 'ana tii maefera baita nai lao lolofaa 'i Samaria. Ma nia ka faarongo talo naa 'i seeri sulia na Kraes. ⁶Si kada toaa nai 'i seeri da rongo doo nai ki sa Filib nia bae sulia ma daka suai doo kwaibalatana nai ki nia fulia ki, kera daka fafurongo diana naa uri doo nai ki nia saea ki. ⁷Kera da suai na waa ki da ararai guu kada anoedoo ta'ae ki da tafi faasi kera ki. Ma daka suai guu wane ma keni ne nonida makeso ki ma toaa ne da ango ki naa ma sui kera daka diana lau gwada. ⁸Ma 'i seeri na toaa nai 'ana maefera baita nai daka ele 'asia naa sulia.

⁹Aia, tii waa 'e nii seeri laona fera nai ne satana sa Saemon. Nia na waa ni ili akalo lae ma ka ili akalo mai ka tau naa ma toaa nai 'i Samaria daka kwele 'asia naa 'ana doo 'oro talingai nia ilia ki mai. Nia ka bae ngalangala suli nia 'i tala'ana ka saea nia naa ne 'initoa ka talua waa ki sui guu. ¹⁰Na toaa nai sui guu 'ana fera nai, wane ma keni 'initoe ki ma na waa mala kera ki ma ai mala kera ki sui gwana kera daka saea nia too 'ana tetede baite faasia God ma daka 'aili nia 'ana "Sa tetede baite." ¹¹Kera daka lea na burina sa wala nai suli nia 'e ilia doo talingai ni kwele lae ki ai 'ana ili akalo laa nia ka tau na mai. ¹²Sui boroi 'ana, si kada kera da rongo sa Filib nia bae sulia na Faarongoa Diana nee sulia 'initoaa God ma sulia sa Disas Kraes, kera daka manata mamana, daka siuabu. Wane ki ma keni ki lau guu. ¹³'I seeri, sa

Saemon boroï ka manata mamana ka siuabu lau guu. Nia ka lea kwaimani naa fai sa Filib 'ana kula nai ki nia lea uria, ma sa Saemon ka kwele 'asia naa 'ana doo ni kwele lae ki ai ne fuli si kada nia lea kwaimani fai sa Filib.

¹⁴ Si kada 'aboosol ki da too 'i Durusalem daka rongo mai toaa 'i Samaria da ade na suli bae lana God, kera daka odua sa Bita fai sa Dion daru ka lea mai siada. ¹⁵ Si kada keerua dao siada, keerua daru ka foa faafia toaa manata mamana nai ki uri daka ngali 'ada Anoedoo Abu. ¹⁶ Suli toaa nai, kera da siuabu sui naa talana sa Disas na Aofia, ma sui ta, na Anoedoo Abu ne nao si sifolia 'ua gu ta ai 'ani kera. ¹⁷ 'I seeri guu sa Bita ma sa Dion daru ka alu 'abada faafi kera, ma kera daka ngalia naa Anoedoo Abu.

¹⁸ Si kada nai sa Saemon 'e suai na roo 'aboosol nai ki daru alu 'aba faafia toaa nai ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera, nia 'e ngalia malefo ka faa fua sa Bita ma sa Dion ¹⁹ ka bae 'urii, “Ngali 'amurua malefo nee. Muru ka faa mai rigita laa nai fuaku, uri lea nau ku alu 'aba boroï faafia waa ki, na Anoedoo Abu ka sifoli kera lau gu 'uri nai.”

²⁰ Sa Bita 'e luu nia ta 'e bae 'urii na, “Alu malefo 'oe nai fai ni 'oe muru funu sui na 'amurua! Uri maana nai gu ne 'oe manata toi sae fale laa tatakwai nia God fuaka, na doo uri foli lana 'ana malefo. ²¹ 'Oe nao lau ta waa 'o nii laona raoa nee fai kameli ne, suli na manata lamu 'e nao si 'o'olo 'i maana God. ²² 'O bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa 'oe ki, 'oko foosia Aofia uri nia ka manata luke 'oe faasia si manata laa nai 'i manata lamu. ²³ Suli nau ku suamu na kwaidooria ta'ae 'e baita 'asia naa 'ani 'oe ma na abulo ta'aa lae ka 'inito lau gu faafi 'oe.”

24 'I seeri sa Saemon 'e luua sa Bita ma sa Dion ka bae 'urii, “Muru foosia kau Aofia fuaku, uri doo nai ki muru saea nai ka nao si dao toku lau.”

25 Sa Bita ma sa Dion keerua daru faarongo talo mai 'ana doo ne keerua saitomana ki sulia sa Disas, ma daru ka bae mai sulia bae lana Aofia. Kada keerua daru ili 'uri nai sui, keerua daru ka oli naa uri 'i Durusalem. Keerua daru ka lea ni faarongo talo laa na kau sulia na Faarongoa Diana nee fua toae ki lao lolofaa nai 'i Samaria 'ana maefera 'oro ne keerua liu ki kau ai.

Sa Filib fainia tii waa nai 'ana waa baita 'i Itiobia ki

26 Too lelea lau guu tii 'ensel nai Aofia 'e dao ka bae 'urii fua sa Filib, “O koso 'oko lea toli fasi uri lao taala fuu too 'i Durusalem ka lea kau ka liu lao fera kwasi loko ma ka lea na kau uri bali fera fuu 'i Gasa.” 27-28 'I seeri, sa Filib tatae ka lea naa. Nia lea kau suli taala nai, nia ka dao tona naa tii waa nai Itiobia. Sa wala nai, nia na waa baita ni lio lae suli wai malefo nia keni 'initoa nai 'e 'inito fua fera 'i Itiobia. Na waa nai na waa da 'irilatona. Sa wala nai 'e too kau 'ana foa lae 'i Durusalem ka oli na kau uri fera kera, ka lea kau 'ana trela nia nai hos 'e taraa kau fainia. Si kada nia gooru 'ana lao trela nai ma too ka lea naa, nia 'e fuea buka bae brofet 'Aesaea kedaa ka too ni teemai lana 'ana. 29 'I seeri na Anoedoo Abu ka bae 'urii fua sa Filib, “Idu kau 'oko fali karangia guu na trela loko nia gooru 'i laona loko.” 30 Sa Filib 'e lae 'ali'ali kau ka fali karangia naa trela nai. 'Uri nai guu, sa Filib ka rongo naa sa wala nai 'e teemainia 'ana buka bae brofet 'Aesaea 'e kedaa. Sa Filib ka ledia naa ka 'urii, “Nee wala, 'oe saitomana doo nai 'o teemai sulia nai?”

³¹ Na waa baita nai fasi fera 'i Itiobia 'e luua sa Filib ka 'urii, “Wala nee 'ae, ni nau tara ku saitoma 'utaa gwaku ai doo ne ta waa si toolangainia gu fuaku?” Sui sa wala nai ka saea fua sa Filib ka raa na kau uri ka gooru kwaimani fai nia lao trela nai.

³² Si kula bae na waa baita bae nia teemainia lao kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,

“Sa wala nai, kera da talai nia uri saungi lana ka mala ta sifsif da talaia uri saungi lana naa;

nia ka taaro gwana mala ta kale sifsif ne taaro gwana kada kera sufia ifuna faasia.

³³ Kera daka faa 'ide nia, ma daka falea kwakwaea fuana nia waa 'o'olo.

Kera saungi nia ka mae, ka nao naa talisibara laa suli kwalafaa nia.” ✨

³⁴ Na waa baita nai ka ledia naa sa Filib. Nia ka 'urii, “Nee wala, 'o faarongo nau fasi mai. Ma sa tii gu ne brofet nee bae sulia nee? Na brofet nee nia bae gwana suli nia 'i tala'ana nee ma nao, nia bae suli ta waa 'e'ete lau gwana?” ³⁵ 'I seeri sa Filib ka safali bae naa. Sa Filib nia safali bae sulia si kula nai sa wala nai teemainia lao Kekeda Laa Abu ma ka bae ka lea naa sulia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas. ³⁶⁻³⁷ Keerua daru ka lea na suli tala nai, lelea kau daru ka liu naa 'ana kasi kafo nai. Na waa baita nai ka bae 'urii fua sa Filib, “Nee wala, tii kafo gu ne nee. Nau ku doori siuabu naa, nao tee lau ne nii 'ua ka suusi nau faasia?”*

✨ **8:33** 'Aesaea 53:7,8 * **8:36-37** Tai kekeda laa kwali 'ana 'Aks nao dasi ladoa fees 37, Ma sa Filib ka bae 'urii fuana, “Oe 'o saitomana 'oko siu abu guu 'amua, lea 'oe 'o faamamanea sa Disas lao mauri lamu tiifau.” Nia luua ka 'urii, “Tuka, nau ku faamamanea sa Disas Kraes nia ne 'Alakwa God.”

³⁸ Na waa baita nai ka saea daka uu ngado fasi 'ada 'ana hos nai 'i seeri. Sui, sa Filib ma na waa 'iri lana nai daru ka koso sui guu lao kafo nai ma sa Filib ka faasiuabu nia naa. ³⁹ Si kada keerua daru raa mai fasi laona kafo nai, na Anoedoo Abu nia God liu ka laua naa sa Filib fasi seeri. Na waa baita nai ka nao si suana naa sa Filib. Sui boro'i 'ana nia ka lea na 'ana uri fera kera ma na elea ka sifoli nia naa suli tala nai. ⁴⁰ Ma sa Filib ka sakatafa fatai na kau 'i 'Asotas. Nia ka 'ita 'i seeri ka faarongo talo 'ana Faarongoa Diana nee 'ana maefere nai ki sui guu lelea ka dao 'i Sisaria.

9

Sa Sol nia olitaimanataa ka manata mamana

¹ 'Ana si kada nai, sa Sol nia dau 'ua gwana 'ana bae fifii lae sulia saungi lana toaa manata mamana 'ana Aofia. Nia ka lea ka dao siana waa foa ni gwau nai. ² Nia ka gania uri ka kwaifaolomai fuana uri nia lea ka ruufia beu ni ofu lae ki lao maefera baita 'i Damaskas. Lea nia ka dao tona ta waa ma ta ai 'ana toaa nai da lea suli Tala nai 'ana Aofia, nia ka daua waa nai ka talai mai uri Durusalem uri daka alua laona lookafo.

³ Aia nia ka lea na kau lelea ka dao karangia naa 'i Damaskas, nia 'e tona boro'i na kwesu nai fasi 'i salo ka laabata na faafi nia ma si kula nai kali nia ka folaa tiifau. ⁴ Nia tona ka 'asia naa 'i saegano ka rongo si baea nai 'e bae mai 'urii fuana, “Sol, Sol! 'Oe ilimatai nau uri tee?”

⁵ Sa Sol ka ledi 'urii, “Aofia 'ae, ma 'oe sa tii nai?”

Nia luua sa Sol ka bae 'urii, “Nau sa Disas naa ne, waa ne 'oe nani buriku uri ilimatai laku nee. ⁶ 'O tatae 'i langi 'oko lea na kau lao maefera baita loko

kada nai 'ua guu. Tara 'oe dao lokosee tii waa kai faarongo 'oe 'ana si doo ne 'oe 'oi ilia naa.”

⁷ Waa nai ki da lea kwaimani kau fai sa Sol nai, da taaro dasi bae naa. Kera da rongo gwada bae laa nai ma sui ka nao dasi suana gu ta waa. ⁸ 'I seeri sa Sol 'e sulatatae mai nia sae kwakwasia maana ka nao si lilio naa. 'Uri nai guu kera daka dau 'i 'abana daka talai nia na kau uri Damaskas. ⁹ Sa Sol na maana 'e rodo ka nao si liotoi ta tii si doo suli olu fa dani. Nia ka nao si 'ani gu tasi fanga ka nao si kuufia gu tasi kafo.

¹⁰ Aia tii waa ne satana sa 'Ananaeas nia too 'i Damaskas. Nia ta waa lau guu ne manata mamana 'ana sa Disas. 'Uri nai, na Aofia ka 'aili nia laona tii si fafaataia ka bae 'urii fuana, “Wala 'Ananaeas 'ae!”

Sa 'Ananaeas 'e luua ka 'urii, “Aofia 'ae, na tee?”

¹¹ Na Aofia ka bae 'urii fuana, “O tatae 'oko lea fasi luma kera sa Diudas. Luma nai loko 'e nii suli si tala loko da 'ailia 'ana 'Si Tala 'O'olo'. Kada 'o dao 'i luma nai 'oko ledi fasi uri tii waa satana sa Sol. Nia waa 'i Tasis 'ana nai, ma sui ka dao lau gwana ka nii seeri. Sa wala nai 'e too 'i seeri ka foa ki 'ana mai ¹² lelea nia ka suana tii fafaataia. Laona fafaataia nai ne, nia suana tii waa satana sa 'Ananaeas 'e dao ka fale 'aba faafi nia, uri maana nai 'e rodo ka ta'aa naa nai ka diana lau gwana.”

¹³ 'I seeri sa 'Ananaeas 'e luu nia ka 'urii, “Aofia 'ae, nau ku rongo mai si faarongoa 'oro suli sa wala nai. Kera da saea nia waa 'e ilia doo ta'aa 'oro ki 'asia naa 'ana toaa 'oe ki lao fera 'i Durusalem nai. ¹⁴ Nia lea na mai seki Damaskas farana si baea kera waa baita ni foa ki nai, uri ka karoa toaa ne kera foa satamu nee.”

¹⁵ Aofia ka bae 'ana 'urii fua sa 'Ananaeas, “O lea 'amua kau! Sa wala nai nau ku fili nia sui naa bae

uri nia na doo nau ni rao lae fuaku naa. Nia ne kai faarongo talo suli nau fuana toaa nao lau Diu ki fai waa 'inito kera ki ma fua toaa 'Israel ki lau guu. ¹⁶ Ni nau kwai faatainia na nonifii laa baita ne nia kai liu 'i laona fai raoa nai 'ana faatalongai lana sataku.”

¹⁷ 'Uri nai sui, sa 'Ananaeas ka lea naa. Nia 'e lea kau dao 'e ruu laona luma nai, ka alu 'aba naa faafi sa Sol ma ka bae 'urii, “Sol! Wala toolaku 'ae, sa Disas na Aofia ne odu nau ku lea mai siamu. Nia lau gu ne faatai mai fuamu suli taale 'ana lea lamu mai uri seki. Nau, nia odu nau mai siamu uri maamu ka lilio lau gwana ne, ma uri 'oko too 'ana Anoedoo Abu.” ¹⁸ Tona boroi 'i seeri, si doo mala si 'eeforadoe doo nai ka 'asia na kau fasi maana sa Sol, ma na maana ka folaa ka lilio lau gwana. Nia 'e sulatatae 'i langi ka lea ka siuabu naa. ¹⁹ Nia ka fanga lau gwana, ma burina nia fanga ka sui, nonina ka tetede lau gwana.

Sa Sol nia faarongo talo naa sulia faarongoa diana nee lao fera 'i Damaskas

Sa Sol ka too lau siana toaa manata mamana ki 'i seeri Damaskas suli ta bara maedani. ²⁰ Nia ka nao si mamatakere lau, nia 'ali'ali ka falebaea ki naa lao beu ni ofu laa kera ki ma ka bae na sulia sa Disas ne nia 'Alakwa God.

²¹ Toaa nai ki sui guu da rongo doo nai nia bae sulia daka kwele lau gwada ma daka bae 'urii, “Tee sae sa wala nee lau gu bae nia tatae fai fualangaa bae lao fera fuu 'i Durusalem, fua faafunui lana toaa ne da manata mamana 'ana sa Disas! Nia lea lau gu mai seki uri karo lana toaa manata mamana nee ne, uri ka talai kera kau siana waa baita ni foa ki!”

²² Ma God ka nii fai sa Sol ma na bae lana ka too 'ana rigitaa baita. Nia 'e bae ka faatainia 'ua guu si baea laona kekeda laa Abu ki mai 'i nao sulia sa Disas na Kraes, ma ka faataaroa naa toaa Diu nai lao maefera baita 'i Damaskas.

²³ Burina tai fa dani 'oro 'e sui,* toaa nai Diu kera daka kwai ala faafi naa uri saumaeli lana sa Sol. ²⁴ Sui ma, sa Sol ka rongo alinga gwana 'ana si lio kera nai. Kera daka uu arongainia naa maana maesakaa nai ki 'ana fera baita nai 'ana rodo ma dani, uri lea nia liu seeri ki kera daka saungia ka mae naa. ²⁵ Sui 'ana tii fa rodo, na toa da lea buri toolangaidoo laa sa Sol ki kera daka taungi nia laona tii wai sui daka faakosoa uri saegano suli si malesufua salafana labu nai.

Sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem

²⁶ Si kada sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem, nia ka sasi uri ofu kwaimani lae fai toaa manata mamana ki. Sui kera daka mau lau gwada 'ani nia suli nao dasi faamamanea 'ua ne nia waa lea naa buri sa Disas. ²⁷ Sui boroi 'ana, sa Baanabas ka talai nia lea daru ka dao siana 'aboosol ki. Sa Baanabas ka faarongo kera lau guu ne sa Sol 'e dao tona mai Aofia, ma na Aofia ka bae fuana suli tala nai lea uri Damaskas. Sa Baanabas ka unu lau guu sulia ne sa Sol nia bae rakea mai sulia sa Disas fua toaa lao maefera baita 'i Damaskas. ²⁸ Uri nai guu, sa Sol ka too kwaimani naa fai kera ma ka liu sakwadoloa naa lao fera 'i Durusalem 'ana bae rakea lae sulia satana Aofia. ²⁹ Nia ka falebaea ki ma ka olisusuu ki fai toaa Diu ki ne da bae 'ana bae laa 'i Gris. Ma kera daka sasi uri saumaeli lana sa Sol. ³⁰ Si kada toafuta nia ki bali God da rongo

* **9:23** Tai toa fiia kada manga 'oro neki bobola fainia ta roo fa ngali ma nao olu fa ngali 'uri nai. Liotoi Geleisia 1:17,18.

alinga ai, kera daka talaia sa Sol daka lea uri fafo asi uri 'i Sisaria. Dao 'i seeri kera daka fale nia ka lea naa uri Tasis.

³¹ 'Uri nai guu, na lolofaa nai ki 'i Diudia, ma 'i Galilii, ma 'i Samaria daka aroaro lau gwada fua figua nia God. Na Anoedoo Abu ka faatetede kera ma ka faanonisasala kera naa. Kera da 'oro daka 'oro naa, ma daka too naa 'ana sae'inito lae 'ana God lao tooa kera ki.

Si kada sa Bita lea ka dao 'i Lida ma 'i Dioba

³² Si kada sa Bita 'e liufia laona fera nai sui, nia lea ka dao tona toaa God 'ana kula da saea 'i Lida. ³³ Kada nia dao seeri, nia ka dao tona tii waa satana sa 'Aeneas. Na waa nai na 'afumae kwaea ka nao si fali suli kwalu fa ngali ki sui naa. ³⁴ Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, “Aeneas 'ae, sa Disas Kraes nia gura 'oe nai. Tatae 'i langi 'oko lukumia 'amua ifitai 'oe.” Si kada nai 'ua guu, sa 'Aeneas ka tatae naa 'i langi. ³⁵ Na toaa nai da too 'i Lida ma 'i Saron nai da suana doo nai, kera sui guu daka manata mamana naa 'ana Aofia.

³⁶ 'I Dioba lau guu na tii ai nai 'e nii ai, satana ni Tobita ('ana baea Grik, kera 'aili nia 'ani Dokas). Ai nai, 'ana kada ki sui guu nia ilia doo diane ki ma ka 'adomia toaa siofaa ki. ³⁷ Sui otofana si kada nai, nia ka matai baita lelea nia ka mae naa. Toaa nai seeri daka taufia nonina lea sui, kera daka ngali nia 'alaa lea daka alu nia ka tio 'ana lao kadaluma nai 'i langi. ³⁸ Si kada na toaa manata mamana ki da rongo sa Bita 'e dao ka nii Lida, kera daka odua ta roo waa 'ani kera uri lea daka dao siana, suli 'i Dioba 'e nii karangia gwana 'i Lida. Keerua daru lea kau uri daru ka bae 'urii fua sa Bita, “Oe lea 'ali'ali fasi mai siameli wala.”

39 'I seeri sa Bita ka lea kwaimani 'ua gu mai fai keerua 'ana si kada nai. Si kada nia lea mai ka dao, kera daka talaia naa sa Bita uri kadaluma nai 'i langi. 'Aini 'initai 'oru nai sui guu da uu kali sa Bita 'i seeri lao kadaluma nai da angi daka faatainia 'aini maku nai ni Dokas 'e taia ki mai kada 'e mauri 'ua. 40 Sui sa Bita ka odu kera tiifau daka ruu 'ada 'i maa. 'Uri nai sui, nia ka booruru ka foa naa lelea sui, nia ka abulo kau talea noniidoo nai ka bae 'urii, “Tobita 'ae, tatae 'amua!” Na wela keni nai 'e kwakwasia mai maana 'e suana sa Bita, nia ka sulatae mai ka gooru naa. 41 Sa Bita 'e dau 'i 'abana ka tatae nia ka uu naa 'i langi. Sui nia ka 'ailia mai toaa manata mamana nai fainia 'aini 'oru nai ki ka saea fuada ni Dokas 'e mauri lau gwana.

42 Daka unutainia naa doo nai fua lao fera nai Dioba sui gwana. Ade uri nai, toaa nai ki da rongo doo nai daka manata mamana naa 'ana Aofia. 43 Sa Bita ka too lau siana sa Saemon 'i Dioba suli tasi kada lau. Saemon, nia waa ni saungai lana doo ki 'ana 'ungana buluka.

10

Sa Konelias falebaea uri sa Bita ka lea kau siana

1 Tii waa satana sa Konelias nia too 'i Sisaria. Sa Konelias nia ta waa baita 'ana omee* lau guu lao omea nai da saea 'ana “Omea Fera 'i 'Italii.”

2 Sa Konelias lau guu fainia 'aebara nia, kera da faabaitaa God ma daka foosi nia lao tooa kera. Ma nia waa sasi diana lau guu fua toaa siofaa ki.

3 Tootoo tii fa dani, kada sato 'e kwailangainia naa ka bobola fainia oluna kada sato, nia ka suana tii

* **10:1** Waa baita 'e lio sulia talangee wane fono lao omee.

fafaataia. Lao faataia nai, nia suana 'ensel God 'e lea mai dao ka bae 'urii fuana, “Wala Konelias 'ae!”

⁴ Sa Konelias 'e bubu tetee 'ana 'ensel nai ka mau lau gwana. Sui nia ka bae kau 'urii, “Waa kani 'ae, na tee ne 'o dooria sae lana fuaku?”

Na 'ensel nai 'e luua ka bae 'urii, “God nia suana sui naa ma ka rongo naa doo diana neki 'oe fale uri 'adomi lana toaa siofaa ki ma ka rongo naa foa laa 'oe ki. Nia nao si manata buro gu 'ani 'oe uri maana doo nai ki. ⁵ 'O saea fua tai waa da lea naa kada nai 'ua guu uri Dioba, uri kera daka talaia mai tii waa satana sa Saemon Bita. ⁶ Sa Saemon Bita 'e nii luma sa Saemon suli asi. Sui ta, sa Saemon nai luma nia nai, nia ta Saemon 'e'ete lau gwana. Ni nia waa kai saungai doo ki 'ana 'ungana buluka.” ⁷ Burina 'ensel nai 'e lea guu sa Konelias ka 'ailia na mai ta roo waa 'ana waa nai ki da rao 'i luma nia fai ta tii waa 'ana waa ni omee nai ki nia lio suli kera, suli waa nai lau guu 'e foa walude talea God. ⁸ Nia ka faarongo kera naa 'ana doo nai ki sui guu da fuli nai. Sui nia ka odu kera daka lea naa uri Dioba.

⁹ Aia, kera da lea kau lelea bobola fainia tofungana sato 'ana ruana fa sato naa, kera daka dao karangia naa fera baita nai 'i Dioba. 'Ana si kada sato nai, sa Bita nia raa ka nia fafona luma nai nia too ai nai ka too 'ana 'i seeri 'ana foa lae. ¹⁰ Dao 'i seeri, sa Bita nia ka taa fiolo naa ma ai nai ki luma nai daka naare 'ua gwada ka nao si 'ako 'ua. 'Ana si kada nai guu, nia ka suana tii fafaataia nai. ¹¹ Lao fafaataia nai, sa Bita 'e suana salo loo 'e 'ifi, ma na doo nai mala 'ana 'aba maku reba baita nai ma daka dau mai 'ana fai susuidoo ki ai, ka mala doo da kosolangai toli mai ai uri lao molaagali. ¹² Nia ka suana kau na doo mauri ki sui naa da nii lao

'aba maku nai. Na doo neki 'ana fai'ae ki, ma na doo neki dai angofia faanoë ki, ma na saaro lolofa ki lau guu. ¹³ Sui sa Bita ka rongo kau na waa 'e bae mai 'urii fuana, “Wala Bita! 'O saungia doo nai ki 'oko 'anida.”

¹⁴ Sa Bita 'e luua bae laa nai ka 'urii, “Aofia 'ae, nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai doo bilia ma ka sua ki 'urii.”

¹⁵ 'Uri nai, lingee doo nai ruana ka bae 'urii fuana, “Nao 'osi sae bilia lana tasi doo ne God nia faa faalua ka falu sui naa.” ¹⁶ Olu si kada ki fatai ne da oliolia tii si doo nai gwana fua sa Bita. Ade 'uri nai lelea sui daka olitainia 'ali'ali nai uri 'i salo.

¹⁷ 'I seeri sa Bita manata lana ka nanisia naa toolangai lana si fafaataia nai. Nia ade gwana 'uri nai, toa bae sa Konelias odu kera mai bae daka dao naa maa maesakae fuu daka ledi naa uri luma nia sa Saemon. ¹⁸ Ma kera daka bae na 'urii, “Ta waa satana sa Saemon Bita nia nii see?”

¹⁹ Si kada nai sa Bita 'e manata 'ua gwana suli si fafaataia nai, na Anoedoo Abu ka bae na 'urii fuana, “Saemon 'ae, tii olu waa fu da dao ma daka ledi gwada uri 'oe fuu. ²⁰ 'O tatae 'ali'ali 'oko koso fasi kau 'i saegano siada. Lea kera oli, 'oko lea na fai kera, nao 'osi manata 'oroa lau. Ni nau naa fu ku fale kera daka lea mai fuu.”

²¹ Sa Bita 'e koso kau dao siada ka bae 'urii, “Nau naa bae molu ledi uri nau. Tee ne molu lea mai uria?”

²² Kera luu nia daka bae 'urii, “Tii waa baita ni omeë ne satana sa Konelias ne odu kameli mai. Nia waa ade lana 'o'olo ma ka foosia God. Ma na toaa nee Diu ki sui guu, kera boroi da sae'inito lau gu 'ani nia. Tii 'ensel ne saea fuana uri ka kwaiodui mai uri 'oe uri 'oko lea siana 'i luma nia

uri 'oko bae fuana, ma nia ka rongo 'ana ta doo ne 'oi saea.” ²³ 'I seeri sa Bita ka talai kera kau 'i luma nai uri kera daka tio siana 'afa rodo nai.

Kera tio dani, sa Bita ka lea na fai kera. Tai waa 'ana toaa sa Disas ki 'i Dioba da lea kwaimani lau gu kau fai sa Bita fai kera. ²⁴ Kera da lea kau suli roo fa sato ki lelea daka dao 'i Sisaria 'ana ruana fa sato naa. Sa Konelias ka maakwali kera gwana ma ka 'ailia mai toolana ki ma toa kwaimani nia ki siana ma kera daka koni sui naa maasia sa Bita fai kera. ²⁵ Si kada sa Bita 'e dao uri ka ruu gu kau 'i luma, sa Konelias ka fali mai ka booruru naa 'i maa 'aena sa Bita 'ana faa'inito lana. ²⁶ Sa Bita ka saea fuana nia ka tatae 'ana 'i langi fasi ade lae 'uri nai. Nia ka bae 'urii fua sa Konelias, “O tatae 'oko uu 'amua wala. Nau wane gwana ne.” ²⁷ Sa Bita 'e bae fainia sa Konelias 'uri nai sui, daru ka ruu na kau 'i luma. Sa Bita ka suana naa konia baita nai 'i luma. ²⁸ Ma nia ka bae na 'urii fuada, “Kamolu molu saitomana sui naa ne nia abu 'ana taki kameli toaa Diu uri ofu kwaimani lae ma ruu lae lao luma nia waa nao lau Diu. Sui ma, God ka faatai mai fuaku ka saea naa nau nao kwasi saea lau ta waa 'ana waa 'e bilia. ²⁹ Si doo nai ne adea nau ku lea mai ma ka nao kwasi manata 'oroa guu ma kwasi noni'ela lau 'ana lea lae mai fai toa nee da lea kau uri nau. 'Uri nai, nau ku ledi kamolu fasi nai. Tee bae molu odua toa nee daka lea kau uri nau uria bae?”

³⁰ 'I seeri sa Konelias ka luu nia naa. Nia ka bae 'urii, “Olu fa sato ne sui naa 'i burina si kada nai nau ku foa 'aku 'i luma kani 'ana 3 kilok 'i saulafi. Ma si kada nau ku foa 'aku 'uri nai, nau ku tona lau gwaku 'ana waa nai ku suana fai maku sinasina nai nia ofi ai ka uu gwana 'i naofaku. ³¹ Na waa nai ka bae 'urii fuaku, 'Konelias 'ae, God nia rongo

naa foa laa 'oe, ma ka suai sui naa raoa diana ne 'oe ilia ki fua 'adomi lana toaa siofaa ki. ³² 'O odua tai waa da lea fasi uri Dioba uri daka talaia mai tii waa satana sa Saemon Bita. Sa Saemon Bita nia too gwana 'i luma nia waa da 'ailia lau guu 'ana sa Saemon ne kai saungainia doo ki 'ana 'ungana buluka. Luma nai sa Saemon 'e nii gwana suli asi.' ³³ 'I seeri guu, nau ku 'ali'ali ku odua na kau olu waa neki uri 'oe. Ma nia 'e diana 'asia naa ne 'oe lea mai 'oko dao naa nee wala. Aia, ni kameli sui naa ne meli nii 'i seki 'i naofana God, uri rongo lana 'ameli na doo neki sui guu God 'e saea fuamu uri sae lana fuameli.”

Toaa nao lau Diu ki dafi rongoa guu faarongoa diane

³⁴ 'I seeri guu sa Bita nia safali ka bae naa. Nia ka bae na 'urii, “Nau kufi saitomana 'i tari'ina doo mamane ne, God nia suana waa ki ka bobola sui gwana, nia nao si 'ilisi wane. ³⁵ Ma nia ka ala faafia tii gwana ne maungi nia lao tooa nia ma ka ilia si doo ne 'o'olo, sui boroi 'ana ta kwalafaa tee ne nia ka lea mai faasia. ³⁶ Kamolu molu saitomana si faarongoa bae God nia falea mai fua toaa nee 'Israel. Si faarongoa nai bae lea sulia aroaroa ne lea mai nunufana sa Disas Kraes na Aofia ne 'inito 'ana doo ki sui guu. ³⁷ Kamolu molu saitomana gwamololu na doo baita bae nia fuli mai laona lolofaa 'i Diudia. Doo nai bae nia safali mai 'i Galilii burina bae sa Dion nia falebaea ma ka saea toae ki dai bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki uri daka siuabu. ³⁸ Ma kamolu molu ka saitomana lau gu bae God nia filia sa Disas waa bae 'i Naasaret ma nia ka too 'ana Anoedoo Abu ma na tetede. Ma kamolu molu ka saitomana lau gu bae God nia 'adomia sa Disas ma nia ka

liu kwailiu uri ili lana doo diane ki ma gura lana toae ki sui guu bae kera too farana tetede Saetan. ³⁹ Kameli ne meli suai mai doo neki sa Disas nia ilida ki lao fera ne toaa Diu ki ma lao maefera baita 'i Durusalem. Kera da saumaelia naa sa Disas 'ana foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo. ⁴⁰ Sui ma God ka tatae nia lau gwana faasia maea 'ana oluna fa sato ma ka faatainia ma meli ka suana. ⁴¹ Nao lau toae ki sui gwana ne kera suana. Kameli toa ne God fili kameli uri sua lana ne meli suana. Nia fanga ma kuu kwaimani gu fai kameli burina nia tatae fasi maea. ⁴² 'I seeri, nia ka bae fifii mai fuameli uri meli ka faarongo talo ma meli ka saea fua toae ki ne nia naa bae God fili nia mai uri keto lana toaa mauri ma toaa mae ki. ⁴³ Na brofet baki sui guu da faarongo talo ki mai suli sa Disas daka saea tii gwana ne nia manata mamana 'ani nia, God kai manata lukea abulo ta'aa laa nia 'i nunufana doo ne sa Disas 'e ilia.”

Toaa nao lau Diu ki da todaa lau guu Anoedoo Abu

⁴⁴ Si kada sa Bita kai bae 'ua gwana uri nai, na Anoedoo Abu ka sifo na faafia toaa nai da fafurongoa si faarongoa nai. ⁴⁵ 'I seeri, na toaa Diu nai ki da manata mamana 'ana sa Disas ma daka lea kwaimani mai fai sa Bita nai, kera da suana nai God nia fale mai falea nia, ne nia fale dangatai mai 'ana Anoedoo Abu nia lau guu fua toaa ne nao lau Diu ki, kera daka kwele lau gwada. ⁴⁶ Kera daka kwele suli da rongo toaa nai 'i sara boroi 'ana ma daka bae naa 'ana baea 'e'ete ki ma daka tangoa naa God. 'Uri nai sui, sa Bita ka ledi 'urii, ⁴⁷ “Na toaa nee kera da todaa lau guu Anoedoo Abu mala bae kameli ilia mai ne. Sui sa tii lau ne ka lui

kera fasi siuabu lae?" ⁴⁸ 'Uri nai guu, sa Bita ka saea fuada uri kera daka siuabu naa 'ana satana sa Disas Kraes. Sui kera daka lui faafia sa Bita ka too fasi 'ana fai kera suli ta bara fa sato lau.

11

Sa Bita 'e faarongo sulia toaa nao lau Diu ki da manata mamana 'ana sa Disas

¹ Na 'aboosol ki fainia toa manata mamana 'ana sa Disas ki lao lolofaa 'i Diudia, kera da rongo na toaa nao lau Diu ki da ade naa sulia bae lana God. ² 'I seeri, si kada sa Bita 'e oli 'alaa kau faasia 'i Sisaria ka dao 'i Durusalem, na toa Diu nai da manata mamana 'ana sa Disas ki nai kera daka ngatafi nia. ³ Ma daka bae 'urii, "Oe lea 'oko ruufia na mai luma kera ki waa nao lau Diu ki nai, ma 'oko fanga kwaimani na mai fai kera doo bae abu 'ani kolu!"

⁴ 'Uri nai, sa Bita ka faarongo kera naa 'ana fuli lana gu mai doo ki laona raoa nai. Ma nia ka bae 'urii fuada, ⁵ "Si kada nau ku too 'akua 'i Dioba ma ku foa 'akua loko nau ku suana tii fafaataia nai. 'I laona fafaataia nai, nau ku suana doo nai mala 'ana ta 'aba maku reba nai kera dau 'ana fai susuidoo nia ki ma daka sifolangainia na mai siaku fasi 'i salo. ⁶ Nau ku lio kau laona maku nai, nau ku suana doo 'ana fai'ae ki, doo kwasi ki, doo angoango ki ma na doo lolofa ki. ⁷ 'I seeri, nau ku rongo lingena waa nai 'e bae 'urii mai fuaku, 'Wala Bita, 'o tatae 'oko saungia doo neki 'oko 'anida!' ⁸ Sui mani nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia 'ae, nau 'afitai 'asia naa ku 'ani doo neki ne, suli nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai doo bilia ma ka sua ki 'urii.' ⁹ Sui nau ku rongo waa nai ka bae lau gu 'urii, 'Nao 'osi sae bilia lana doo ne God nia saungainia ka

falu sui naa.' ¹⁰ Ma si doo nai, nau ku suai kera daka oliolia suli olu si kada ki lelea sui, kera daka olitainia lau gwada uri 'i salo. ¹¹ Aia, otofana guu si kada nai ku suana doo nai, na olu waa nai ki tii waa 'e odu kera mai uri nau faasia 'i Sisaria, kera daka dao naa maa luma nai ku too ai nai. ¹² 'I seeri guu, na Anoedoo Abu ka saea na fuaku uri ku lea fai kera ma ka saea nao kwasi mamaura lau 'ana lea lae fai kera. Na ono waa manata mamana nai ki 'ana sa Disas boroi 'i Dioba, kera daka lea na fai nau lelea meli ka dao naa luma nia sa wala nai 'e kwaiodui mai uri nau nai. ¹³ Si kada meli dao siana sa wala nai, nia ka faarongo kameli ne nia too ka suana lau gu tii 'ensel 'e uu gwana laona luma kera ma ka bae fuana. Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuana, "O odua fasi tai waa uri daka lea uri Dioba ma daka talaia mai tii waa nai satana sa Saemon Bit. ¹⁴ Waa nai nia kai faarongo 'oe 'ana si faarongoa ne 'oe fai bara wela 'oe molu kai dao tona mauria firi ai.' ¹⁵ 'Uri nai, si kada nau dao ku safali bae gwaku fua sa wala nai fai 'aebara nia, na Anoedoo Abu ka sifo na faafi kera mala lau guu bae nia sifoli kolu mai 'afa dani bae 'ana Bentikos. ¹⁶ 'I seeri guu, nau ku manata toi naa si doo bae Aofia 'e saea mai fua kolu ka 'urii bae, "Na kafo gwana ne sa Dion nia faasiuabua 'ana waa ki. Ma na Anoedoo Abu 'ana ne kamolu molu kai siuabu ai.' ¹⁷ 'I seeri guu, nia ka folaa naa, ne God nia falea naa falea bae 'ana Anoedoo Abu fuada kera toaa nao lau kera toaa Diu ki, mala lau gu nia fale mai fua kolu uri manata mamana laa kolu 'ana Aofia sa Disas Kraes. 'Uri nai guu nau 'afitai ku suusia lau God fasi ili lana si doo nai nia dooria."

¹⁸ Kera da fafurongoa bae laa nai lelea sui, kera daka ala na faafia ma ka nao dasi saea naa tasi

doo lau sulia. Ma kera daka tangoa naa God ma daka bae 'urii, “Oo ma God, na toaa nao lau Diu ki boroi nia faolomai kera daka bulasi manataa naa uri daka too lau guu 'ana mauria firi!”

Na toaa manata mamana ki lao fera 'i 'Antiok

¹⁹ Si kada nai, na toaa baki sui guu da tagalo kwailiu nunufana kwai ilimatai laa bae nia safali 'ana saungi lana sa Stifin bae, kera da tafi lea daka dao ki gu mai 'ana maefera nai ki 'i Fonisia, auaua 'i Saebras ma 'ana maefera baita nai 'i 'Antiok. Ma kera daka faarongo talo naa 'ana faarongoa diana nee fua toaa Diu ki lau gwana 'ana kula nai ki.

²⁰ Ma sui, tai waa manata mamana ki 'ana toaa nai ki ne da too ki kau 'i Saebras, ma 'i Saerin kera da lea daka dao lau guu 'i 'Antiok. Ma kera daka faarongo talo naa sulia na faarongoa diana nee sulia sa Disas na Aofia, fua toaa nai kera nao lau toaa Diu. ²¹ Ma na rigitaa nia God ka nii fai kera toaa manata mamana ki. Ma na toaa 'oro mamana guu daka manata mamana lau guu ma daka abulo mai talea Aofia.

²² Na faarongo lae sulia doo nai ki oli mai ka dao siana figua God 'i Durusalem. Ma kera daka odua sa Baanabas ka lea kau uri 'i 'Antiok. ²³ Si kada nia lea kau ka dao ma ka suana naa dongana ade diana nia God fua toaa nai ki 'e tio folaa sui gwana, nia ka ele 'asia naa. Ma nia ka bae naa 'ana baea ni kwaiarei lae fuada uri kera daka uu ngasi 'ana manata mamana laa kera ki 'ana Aofia. ²⁴ Sa Baanabas nia ta waa ade diana lau guu. Ma nia waa na Anoedoo Abu 'e funguli nia ma na fiitooa nia ka ngado, ma ka adea toaa 'oro mamana guu daka lea mai siana Aofia.

²⁵ Sa Baanabas 'e too 'uri nai 'i seeri sui, nia ka lea naa uri 'i Tasis uri ka nani uri sa Sol. ²⁶ Nia ka lea kau lelea ka dao tona naa sa Sol, daru ka oli kwaimani na mai uri 'i 'Antiok. Keerua daru ka too 'i seeri sulia tii fa ngali lalau. Ma sa Baanabas fai sa Sol daru ka ofu kwaimani ki naa fainia figua nia God 'i seeri, ma daru ka toolangaidoo na fuada. 'I seeri 'i 'Antiok naa bae kera safalia 'aili lana toaa manata mamana ki 'ana “Toaa Kristin ki” ai.

²⁷ Ma 'ana si kada nai lau guu, brofet faasia 'i Durusalem ki kera lea kau daka dao 'i 'Antiok. ²⁸ Tii waa 'ana brofet nai ki ne satana sa 'Agabas. Sa 'Agabas, na Anoedoo Abu 'e faarongo nia ma nia ka 'aitainia tii si faarongo laa. Si faarongo laa nai nia saea totoo na uni fioloa baita kai liu laona fera nai ki sui naa farana 'initoaa 'i Rom (Doo nai 'e fuli 'ana si kada sa Klodias nia 'inito fua fera 'i Rom). ²⁹ 'I seeri, toaa manata mamana ki kera daka kwai ala faafi naa uri fale lana si kwai'adomia ki fua toaa manata mamana 'i Diudia ki. Kera daka saea, na fale laa nai kai lea lau guu sulia na suadooa nia wane. ³⁰ Kera daka ilia na si doo nai, ma daka falea na kau 'okona doo ni kwai'adomi laa nai ki fua toa gwaungai ki fua toaa manata mamana ki 'i Durusalem. Sa Baanabas ma sa Sol naa ne daru ngalia 'okona doo nai fuada toa gwaungai ki.

12

Sa Herod 'e ilimatainia toaa manata mamana ki 'i Diudia

¹ Otofana gwana si kada nai, sa Herod na waa gwaungai nai ka daua naa tai toaa 'ana figua God. Ma nia ka manata toi naa kai ilimatai kera. ² Sa Demes toolana sa Dion, sa Herod 'e saea fua waa nia ki uri daka saungi nia, kera daka kwae nia 'ana

'ila ni firu daka saungia ka mae naa. ³ Si kada sa Herod 'e suana toaa nai Diu kera da ele sulia si doo nai nia ilia nai, nia ka saea fua toa nia ki uri kera lea daka daua lau gu mai sa Bita. Nia ka ilia na si doo nai 'i nonina Fafangaa nai sulia Beret bae nao Iis* ai. ⁴ Sa Herod ka saea na fua toa nia ki daka daua sa Bita ma daka alu nia naa laona lookafo. Nia ka saea lau gu fuada kera daka alua toa ni omee ki 'ana fai fikui wane ki uri daka fofolo kali nia. Ma na fai fikui wane nai ki da too sui guu 'ana fai wane ki ai. Sa Herod 'e dooria kai ketoa sa Bita 'i maana waa ki sui gwana 'i burina fatai kau fafangaa nai 'ana Fangatasaa. ⁵ Ma sa Bita ka too gwana laona lookafo nai. Ma sui boroi 'ana, na figua nia God daka foa tetede gwada talea God fuana.

Na 'ensel 'e tafalangai nia mai sa Bita fasi laona lookafo

⁶ Lao fa rodo nai sui guu sa Herod ka saea kera daka talaia na mai sa Bita uri sa Herod ka keto nia naa nai, sa Bita 'e maleu naa matangana roo waa nai ki ni fofolo lae. Kera da kani nia 'ana roo seni ki lelea sui daka alua tai waa ni fofolo lae ki daka uu fone mae 'ana kadabeu nai. ⁷ Da too 'ada 'uri nai tona boroi, na 'ensel nia God ka dao na siada ma na kwesu nai ka laabata naa laona lookafo nai. Na 'ensel nai ka fida faatonaa kau sa Bita ma ka bae na 'urii, “Ali'ali, tatae fasi!” 'Ana si kada nai 'ua guu, na seni baki daka luke daka 'asida naa 'i saegano fasi maa 'abana ki. ⁸ Sui, na 'ensel nai ka bae 'urii, “O ruufia maku 'oe, 'oko kania sadol 'oe ki 'aemu.” Sa Bita ka ili na sulia. Sui na 'ensel nai

* **12:3** Tii sata lau fua “Fangatasae” kera saea 'ana “Beret ne nao ta iis 'i laona.”

ka bae lau 'urii fuana, “Oko kokofi 'oe 'ana maku baita 'oe 'oko lea mai buriku.” ⁹ Sa Bita ka liu na 'i burina ma ka ruu na 'i maa fasi laona lookafo bae. 'Uri nai boroi, sa Bita ka manata toi 'ana sae doo nai 'ensel nai ilia nai, na maleubolee ma na fafaataia gwana. ¹⁰ Keerua daru ka tasa na mai faasia na roo fikui wane ni fofolo nai ki ma daru ka dao naa maana maesakaa baita nai 'ana lookafo nai da saungainia 'ana 'aeana. Na maesakaa nai ka tala 'ifi gwana 'i tala'ana, ma keerua daru ka ruu na kau lao labate 'i maa. Aia, si kada keerua daru 'iia gwadaru kau kasi tala nai laona fere, na 'ensel nai 'ali'ali ka lea lau gwana faasia sa Bita.

¹¹ 'I seeri fatai sa Bita manata lana kafi folaa. Ma nia ka bae 'urii, “Tuka wala, nau kufi saitoma diana ai nai. God gwana bae nia falea mai 'ensel nia ka lafu nau fasi 'abana sa Herod ma toaa nee Diu ki bae. Nia lau nau mai fasi doo baki sui guu kera manata toi ili lana ki 'ani nau bae!”

¹² Si kada nai sa Bita nia saitomana gu 'uri nai, nia ka lea naa uria luma kera ni Meri gaa bae sa Dion Maak. Toaa 'oro da koni seeri laona luma nai 'ana foa lae 'ana si kada nai. ¹³ Si kada sa Bita 'e lea kau dao usi mae 'ana luma nai ma ka kidikidi kau, tii ai kafi baita ni rao nai satana ni Roda ka lea mai uri 'ifingi lana mae. ¹⁴ Nia lea mai dao 'e rongo saitomana lingena sa Bita, nia ka ele 'asia naa, ka lae ka oli lau gwana kau uri faarongo lada ka nao si 'ifingia gu mae. Ma na wela keni nai ka 'ai baita kau ka 'urii naa, “Sa Bita loko 'e dao naa ka nii gwana 'i maa!” ¹⁵ Kera daka bae 'ada 'urii fuana, “O oeaia laa 'oe nee!” Wela keni nai ka suumainia naa bae lana lelea kera daka bae lau gu 'urii, “Na 'ensel bae kai lio suli sa Bita gwana na.”

¹⁶ Ma sa Bita too ka dau gwana 'ana kidikidi lae

kau. Si kada kera da 'ifingia na mai mae fuu ma daka suana naa sa Bita, kera daka kwele 'asia naa. ¹⁷ Nia ka karu kau faafi maada uri daka too aroaro 'ada. Nia ka faarongo kera naa ne Arai Langi 'e tafalangai nia na mai fasi laona lookafo bae. Ma nia ka bae 'urii, “Kamololu molu lea kau molu ka faarongoa sa Demes† fai toaa manata mamana baki.” Sa Bita nia bae 'uri nai sui, nia ka lea lau gwana uri ta kula 'e'ete.

¹⁸ Aia, lao lookafo bae, dani 'uubongi toa fofolo nai daka ngalu baita naa sulia si Bita 'i matangada. Ma kera daka ulafusia gwada doo ne fuli mai 'ana sa Bita. ¹⁹ Sa Herod ka saea naa lea daka iro diana mai 'i laona lookafo bae uri sa Bita sui daka faarongo nia. Ma ka nao dasi suana naa sa Bita. 'Uri nai sa Herod ka didia naa toa fofolo nai lea sui nia ka saea fua toa nia ki daka saungi tiifau 'ani kera.

Sui, sa Herod ka lea faasia lolofaa 'i Diudia, lea ka too fasi 'ana mai 'i Sisaria suli tasi kada.

Sa Herod nia mae naa

²⁰ Sa Herod nia ka rakesasu 'ana toaa 'i Taea ma 'i Saedon. 'I seeri, roo maefera nai ki kera daka koni kwaimani sui daka fale mai bae lada fua sa Herod uri lea kau daka bae kwaimani naa uri aroaroe ka tio lau matangada. Roo fera nai ki da dooria 'uri nai, suli na fanga lana toaa kera ki kera da folia ki kau fasi fera kera sa Herod waa 'inito nai. Toaa nai ki 'i Taea ma 'i Saedon kera da bae fasi kau fai sa Blastas waa ne baita 'ana si raoa nia ki sa Herod, uri nia ka 'adomi kera uri faasui lana ngata laa nai.

† **12:17** Demes ne nia waa burina sa Disas. Ma nia na waa ulunao 'ana toaa faamamane 'i Durusalem.

²¹ Dao naa 'afa sato nai kera da 'oloo nai guu, sa Herod ka ruufia na kau 'aini maku kwanga nia ki sui nia lea ka gooru naa laona doo ni goorua nia waa 'inito ma ka falebaea na fuada. ²² Si kada nia kai bae ki mai, kera daka suungi baita daka bae 'urii, “Lingena wane naa nao nai, na lingena god na 'ana ne!” ²³ 'I seeri, suli nia nao si tafoa satana God 'i langi, na 'ensel nia God ka kwaea sa Herod 'ana mataie. Na mataia nai ka saungi nia lelea na wawaa ki daka 'ani nia ka mae naa.

²⁴ Aia, ma na bae lana God ka talofia naa lao bali lolofaa nai ma ka 'idu ka lea naa.

²⁵ Si kada sa Baanabas fai sa Sol keerua daru faasua nia si raoa bae da odu keerua mai fainia uri Durusalem, keeru daru oli naa ma daru ka talaia na kau sa Dion Maak fai keerua.

13

Kera fale sa Baanabas fai sa Sol daru ka lea naa

¹ Na figua nia God 'i 'Antiok 'e too 'ana brofet ki ma na waa ni toolangaidoo ki da nii 'i matangada. Waa nai ki ne mala sa Baanabas, sa Simion bae da 'aili nia 'ana “Wane bulu” bae, sa Lusias waa bae fasi 'i Saerin, sa Manaen waa bae da saare kwaimani 'ani nia fai sa Herod na waa gwaungai bae, ma sa Sol lau guu. ² Si kada kera da faabaitaa God ma daka abufanga, na Anoedoo Abu ka bae 'urii fuada, “Molu faabua sa Baanabas ma sa Sol fuaku, uri daru ka ilia raoa ne nau ku 'aili keerua mai uria nee.”

³ Si kada kera da abufanga ma daka foa lelea ka sui, kera daka alu 'aba naa faafi keerua. 'Uri nai sui, kera daka fale keerua daru ka lea naa.

Lea laa totoonao sa Sol fai na faarongoa diana bae fua fere ki

⁴ Na Anoedoo Abu nia talaia sa Sol ma sa Baanabas daru ka koso toli naa fafo asi uri Silusia, lea dao seeri daru ka lea 'ana baru uri na auaua 'i Saebras. ⁵ Si kada keerua dao 'i Salamis na maefera baita 'ana auaua nai, keerua daru ka faarongo talo naa 'i seeri sulia bae lana God laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki. Sa Dion Maak nia ne lea kwaimani fai keerua uri 'adomi ladaru lau guu.

⁶ Sui kera daka too 'i seeri Salamis, daka lea naa lao auaua nai lelea daka sakatafa 'i Bafos. Kera daka dao tona tii waa satana sa Baadisas seeri 'i Bafos. Waa nai nia waa Diu ma na waa ni ili akalo lae ma ka nao lau brofet mamane. ⁷ Nia sa Baadisas 'e rao kwaimani fai sa Segias Baulas waa ne gwaungai 'ana auaua nai, ma sa Baulas nia waa saitoma doo. Sa wala nai, nia 'e kwaiodui mai uri sa Baanabas fai sa Sol uri daru ka lea siana, suli nia dooria ka rongo 'ana bae lana God. ⁸ Sui ta sa Baadisas, ne satana lau guu sa 'Elaemas 'ana baea 'i Grik, nia 'e nao si manata ele suli si doo nai, ka sasi 'ana uri bulasi lana manata lana waa gwaungai nai uri ka nao si manata mamana lau 'ana sa Disas. ⁹ Na Anoedoo Abu 'e 'inito faafi sa Sol, ne satana lau guu sa Bol, sa Sol ka bubu tetee naa 'ana sa 'Elaemas. ¹⁰ Ma sa Sol ka bae 'urii fua sa 'Elaemas, “Oe na wela Saetan gwana ne, na malimae nia doo 'o'olo ki sui guu! Na sukee sui naa ne funguli 'oe nee! Si kada ki sui guu 'oe olitai garo 'ana doo 'o'olo God ki. ¹¹ 'I tari'ina nee, God 'e falea naa kwakwaea fuamu nai. Tara maamu kai rodo ma kai 'afitai fuamu uri suai lae folaa lana sato suli tasi kada gwana.”

Ma si kada nai 'ua guu, maana sa 'Elaemas ka rodo ka galo naa. Nia ka nani na uri ta waa ka dau 'i 'abana uri talai lana. ¹² Si kada na waa gwaungai nai 'e suana si doo nai, nia ka manata mamana naa 'ana sa Disas, sulii nia 'e kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa keerua sulia Aofia.

Kera nii 'i 'Antiok ai bae lao bali lolofaa 'i Bisidia

¹³ Sui, sa Bol ma toa nai da lea kwaimani fai nia ki nai daka lea naa lao baru faasia 'i Bafos uri 'i Baga lao bali lolofaa 'i Bamfilia. Kera dao 'i seeri, sa Dion Maak ka faasi kera naa ka oli lau gwana mai uri 'i Durusalem. ¹⁴ Kera daka too 'i Baga sui daka lea naa uri 'i 'Antiok ai nai lao lolofaa 'i Bisidia. Dao 'afa dani nai Sabat, kera daka lea 'ada 'ana foa lae laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki ma kera dao kau daka gooru na 'i saegano. ¹⁵ Si kada waa baita nai ki laona beu ni ofu laa nai da teemainia na teemaia laona Taki sa Mosis ma na Kekeda laa kera Brofet ki sui daka bae 'urii, “Toafuta fai kera, lea kamolu molu too 'ana ta baea ni kwaiarei lae fua toaa nee, kameli dooria molu lea mai molu ka bae sulia fuada.”

¹⁶ 'Uri nai guu, sa Bol ka tatae ka uu naa ka faatai kau 'ana 'abana fuada uri daka too aroaro. Nia ka safali bae na 'urii, “Kamolu toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki ne molu nii sui guu 'i seki 'ana faabaita lana God, molu fafurongo fasi mai ku faarongo kamolu! ¹⁷ Na Aofia ne kameli toaa Diu ki meli foosia, nia filia mai kokoo kameli ki ka faa'oro kera daka 'oro 'asia naa 'i 'Isib na fera 'e'ete lau gwana nao lau fera kera. Sui, God ka olitai kera lau gu mai 'ana tetede nia faasia 'i 'Isib. ¹⁸ Bobola fainia faitaafuli fa ngali ne God ulafutai kera mai ai laona fera kwasi bae. ¹⁹ God nia ka faafunuia

mai fiu kulee wane baita ki fasi lao fera 'i Keenan, ma ka falea gano kera ki fua toaa nia mala 'ana tasi doo nia taingainia mai fuada. ²⁰ Doo nai ki da fuli mai sulia faitalanga ma lima taifuli fa ngali ki. Sui burina, God ka falea lau guu waa gwaungai ki fuada ma daka lio suli kera lelea mai ka dao guu si kada sa Samuel nia brofet naa. ²¹ Ma sui lau guu, toaa Diu ki daka gania God uri ka filia ta waa 'inito 'ada. God ka falea sa Sol 'alakwa sa Kis, waa faasia fiiwane sa Bensiman nia ka 'inito fuada suli faitaifuli fa ngali ki. ²² Sui lau guu, God ka 'idua sa Sol faasia 'initoaa nia, ka alua sa Defet ka 'inito 'i fulina. God ka bae 'urii sulia sa Defet, 'Nau ku dao toi sa Defet 'alakwa nee sa Deesii naa ne waa suli lioku naa, ma waa uri ili lana naa doori laku.' ²³ Na kwalafaa nai sa Defet gu ne sa Disas na Waa Kwai faamauri bae God 'e falea mai fua 'Israel nia lea mai faasia. ²⁴ 'I nao sui fatai sa Disas dao kafi ilia raoa nia, sa Dion bae nia faatalongai fasi 'i nao fua toaa 'Israel uri daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki uri daka siuabu. ²⁵ Si kada na raoa sa Dion 'e lea na uri sui lana, sa Dion ka bae 'urii fua toae ki, 'Kamololu molu manatoi sa nau naa ne waa fifilia nia bae God? Nau nao lau nia ne. Nia 'ana ne kai dao mai buriku, ma na sadol nia ki boroi 'ana nau nao kwasi tala'ana guu luke lada fasi 'aena.'

²⁶ "Nau ku doori faarongo kamololu sui guu toafuta nau ki ne kamololu kwalafaa sa 'Abraham, ma ni kamololu toaa ne nao lau toaa Diu ki ne molu foosia God ne molu nii seki. Ni kolu naa bae God nia falea mai si baea ni mauria bae fuakolu. ²⁷ Toaa lao fera 'i Durusalem fainia toa gwaungai kera ki, kera nao dasi lio saitomana guu sa Disas nia na waa ni kwai faamauri. Sui ka 'uri nai boroi

'ana, si doo ne bae lana God saea ne brofet ki da kekeda mai sulia, ma waa ki dai teemainia 'afa Sabat ki sui gu nee, nia naa bae 'e fuli naa si kada bae kera da saea sa Disas nia garo ma ka naofia naa mae lana. ²⁸ Kera da saea fua sa Baelat uri ka saea toa nia ki daka saumaelia naa sa Disas, sui boroi 'ana ka nao dasi dao toi guu tasi doo uri nia ka maelia. ²⁹ Burina kera da ilia doo nai ki sui guu 'ani nia sulia kekeda laa nai ki mai 'i nao, kera daka lafu nia faasia 'airarafolo, daka alu nia naa laona likwafau ni alu wane bae. ³⁰ Sui ma, God ka tatae nia lau gwana fasi maea. ³¹ Ma na toaa nai da kwairooi fainia 'ita 'i Galilii lea mai ka dao 'i Durusalem, kera daka suana gwada suli fa dani 'e 'oro. Kera toa nai naa ne da bae naa suli nia fua toaa kolu nee 'i 'Israel nee.

³² “Kaaria miri faarongo kamolu naa 'ana faarongoa diana nee ne. Doo ne God alangainia 'ua mai fua kokoo kia ki, ³³ nia ne God ili mamana na ai tari'ina nee fuakolu wela kera ki naa. Si doo nai ne God nia tataea lau sa Disas fasi maea nee. Kekeda lae mai sulia lao buka Sam 'ana ruana fa nguu nia bae 'urii,

“Oe naa ne 'Alakwa nau.

'I tari'ina, nau Maa 'oe naa ne.’

³⁴ “God nia tataea sa Disas fasi maea uri nia 'afitai ka mae lau. Aia, si bae laa neki da bae suli si doo nai laona Kekeda Laa Abu mai da bae 'urii,

‘Doo abu baki ma doo diana baki nau ku alangainia 'uana mai fua sa Defet, 'oe naa ne nau kwai faa fuamu.’

³⁵ “Tasi kula lau guu lao Kekeda Laa Abu 'e bae 'urii suli si doo nai,

“Oe 'afitai 'oko faolomainia waa abu ni rao 'oe uri nia ka dura gwana.’

³⁶ “Aia sa Defet, si kada nia ilia doo God dooria nia ka ilia ki lelea ka sui naa, nia ka mae kera daka alu nia ka tio kwaimani fai koo nia ki, ma nia boroi ka dura lau gu fai kera. ³⁷ Ma sui sa wala bae God 'e tatae nia fasi maea, nia 'ana bae nonina nao si dura guu. ³⁸⁻³⁹ Nia 'uri nai, si doo ne kameli faarongo kamolu toafuta nau ki ai ka sui naa, nau ku dooria molu ka saitoma diana ai. Si doo nai 'e 'urii, God kai manata lukea abulo ta'aa lae ki 'i nunufana mae lana sa Disas. Ma tii gwana ne nia manata mamana 'ana mae lana sa Disas, God kai sae 'o'olo lana. Aia, ma God nia 'afitai ka sae 'o'olo lana ta waa nunufana sasi lae gwana uri ade lae sulia taki sa Mosis. ⁴⁰ Molu suasuli kamolu, uri si doo bae profet ki da bae mai sulia 'ana kada 'i nao ka nao si dao tomolu lau. ⁴¹ Si baea nai 'e 'urii, 'Kamolu toaa ne molu kai waelsia 'amolu doo mamane ki nee, molu suai fasi nee.

Kamolu molu kai kwele baita 'amolu,
suli nau kwai ilia doo baita tasa ki lao fa sato neki
gwana kamolu mauri 'ua gwamolu ai nee.

Kamolu molu kai kwele ai 'afitai molu ka faama-
manea,

sui boroi 'ana ta waa ka faarongo kamolu ai.' ”

⁴² Si kada sa Bol ma sa Baanabas keerua lea gu kau faasia na beu ni ofu laa nai, toaa nai daka saea lau gu fuadaru uri oli lae mai 'afa Sabat 'i buri uri daru ka bae lau suli doo nai ki fuada. ⁴³ Ma si kada nai kera faasua naa ofu laa kera, toaa 'oro nai Diu ma toaa nai lau gu nao lau Diu ki ma sui daka lea naa suli birangaa Diu ki, kera daka lea na kau buri sa Bol ma sa Baanabas. Ma keerua daru ka bae fifi na 'ani kera uri daka too sulia birangana ade dianaa God ka lelea firi.

⁴⁴ Dao naa 'ana ruana fa Sabat nai 'i buri, bobola fai sae karangia toaa nai lao maefera nai sui naa ne da koni tiifau mai uri rongo lana bae lana Aofia.

⁴⁵ Si kada toaa nai Diu da suana konia baita nai, na manata lada ka ta'aa 'asia naa. Ma kera daka saea naa doo ta'ae ki sulia doo nai ki sa Bol nia bae sulia.

⁴⁶ 'I seeri, sa Bol ma sa Baanabas ka nao daru si mau naa 'ana bae lae fuada. Ma daru ka bae 'urii, “Kamololu toaa Diu ki 'ua gu bae kaaria miri safali bae fasi mai suli bae lana God fuamololu 'i nao bae. Ma sui, uri gwana kamololu molu ote kamololu ai ma molu ka ote kamololu 'ana mauria firi, nia ne miri ka lea na 'aaria mai fai si baea nee fua toaa nao lau Diu ki nee. ⁴⁷ Si baea God 'e saea mai fuamiri 'e 'urii,

‘Nau ku alu kamololu molu ka too, ka mala 'ana ta kwesu fua toaa nao lau Diu ki, uri kamololu molu ka falea si baea ni mauria fua toae ki sui gwana lao molaagali.’ ”

⁴⁸ Si kada toaa nai kera nao lau Diu ki da rongo si baea nai, kera daka ele 'asia naa ma daka manata 'initoa 'asia naa 'ana bae lana Aofia. Ma 'i seeri, na toaa ne God nia 'olofaorada 'ana mauria firi daka manata mamana naa 'ana God.

⁴⁹ Ma na bae lana God ka talofia naa kule ki sui gwana laona bali lolofaa nai. ⁵⁰ Aia, ma na toaa Diu nai ki kera daka bae suurake kera toaa nai kera nao lau Diu ki. Ma kera daka suurakeda naa 'aini wela keni nai ki da foosia God ma na toa gwaungai nai ki laona maefera baita nai uri rakesasui lana ma ilimatai lana sa Bol fai sa Baanabas. Ma kera daka tari keerua naa faasia bali lolofaa kera nai. ⁵¹ 'Uri nai guu, keerua daru ka usua naa si mamago faasia 'aedaru 'i seeri, uri ka faatai fuada ne kera 'ana da tala noni'ela 'ana bae lana God lea God ka kwae kera boroi faafia.

Keerua daru ili 'uri nai sui daru ka lea naa uri 'i 'Aekoniam. ⁵² Ma na toaa manata mamana ki daka fungu 'ana elea ma na Anoedoo Abu ka 'inito 'ani kera.

14

Daru nii 'i 'Aekoniam

¹ Si kada sa Bol fai sa Baanabas daru too 'i 'Aekoniam, keerua daru lea ki laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki mala lau guu keerua 'ita daru ka ilia ki naa. Ma keerua daru ka bae noniraa fua toaa 'oro Diu ki ma toa nao lau Diu ki ma kera daka manata mamana naa 'ana sa Disas. ² Ma sui, na toaa Diu nai ki kera nao dasi dooria guu manata mamana lae daka bae suurakena toaa nai nao lau Diu ki. Ma daka talaiia lau guu toaa nai nao lau Diu ki uri manata garo lae fua toaa manata mamana ki 'ana Aofia. ³ Sa Bol fai sa Baanabas keerua daru too 'i 'Aekoniam suli si kada taa tau ma daru ka bae noniraa sulia Aofia. Na Aofia ka faatainia mamana lana baea nai keerua daru faarongo ai sulia ade dianaa nia ma ka faatai 'ana doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai ne keerua daru fulia ki. ⁴ Na toaa nai ki laona maefera baita nai kera daka tolingi kera kwailiu. Ta bali kera daka 'ado fainia toaa nai Diu ki, ma ta bali daka 'ado fai 'aboosol ki.

⁵ 'Uri nai, tai toaa Diu ki ma tai toaa ne nao lau Diu ki fai waa gwaungai kera ki, daka alu tii si manata laa daka falea naa 'afitaia fua roo 'aboosol nai ki ma daka dooria naa uri 'uifau ladaru uri saumaeli ladaru. ⁶ Si kada keerua roo 'aboosol nai ki daru saitomana 'uri nai, keerua daru ka tafi naa uri 'i Listra ma 'i Debii lao bali lolofaa 'i Laekonia ma tai kula ki lau gu 'i seeri. ⁷ Ma keerua daru ka

faatalongainia naa faarongoa diana bae 'ana kula nai ki.

Daru nii 'i Listra fai Debii

⁸ Tii waa 'aena mae nia too 'i seeri 'i Listra. Waa nai 'aena mae ka nao si fali guu safali 'ua mai kada nia futa. ⁹ Nia gooru 'ana 'i saegano ka fafurongoa 'ana bae lana sa Bol. Ma sa Bol ka bubu tetee na 'ani nia ma ka saitomana naa ne nia waa manata mamana 'ana sa Disas uri gura lana 'aena nai. ¹⁰ Sa Bol ka bae baita kau fuana ka 'urii, “O tatae 'i langi 'oko uu 'ana roo 'aemu ki!” Sa wala nai ka tatae ka uu naa, ma ka fali kwailiu naa 'i matangada. ¹¹ Si kada konia nai da suana doo nai sa Bol 'e ilia nai, kera daka kokoo baita daka bae 'ana bae kera toaa 'i Laekonia. Ma daka bae 'urii, “Na god ki ne da liaewane ma daka sifo naa 'i seki siakolu nee!” ¹² 'I seeri kera daka 'ailia naa sa Baanabas 'ana sa Sius, na god kera nai. Ma sa Bol, kera daka 'ailia 'ana sa Hemes suli nia na waa ni bae fua kera god ki.

¹³ Na raa'ai talea sa Sius 'e nii gwana noni fera nai. Na waa ni foa nai fua sa Sius, nia lea ka ngalia mai buluka ki ma takana 'ai ki ka aluda naa maana maesakaa nai 'ana fere, suli ni nia fai toaa nia da dooria dai afuafu talea roo 'aboosol nai ki.

¹⁴ Sa Baanabas fai sa Bol daru rongo ne kera ade 'uri nai, keerua daru ka karia maku keerua ki uri faatai lana daru ote keerua 'ana ade lae 'uri nai. Keerua daru ka 'urii, ¹⁵ “Nee rowaa, doo molu ilia uri tee nee? Kaaria wane ki gwana mala 'ani kamolu lau gu ne. Kaaria miri lea mai seki uri faatalongai lana faarongoa diana nee ne. Kaaria miri doori faarongo kamolu uri molu ka luka 'ana foosi lana gwamolu oenadoe, ma molu ka foosia

'amolua God mauri nee ne. Ne nia saungainia salo loo ma ano nee ma asi fuu ma doo 'i laona ki sui guu. ¹⁶'Ana si kada sui na mai, God nia lukatainia toae ki sui guu daka lea 'ada suli doori lada ki. ¹⁷Sui ka 'uri nai boroi, nia too ka alu faatai mai 'ana doo ki uri waa ki daka suai ma daka manata tona. Nia falea mai ute ka 'aru faasia lao salo fuamolu, ma ka adea doo ki daka fungu 'ana fuada ki 'ana si kada 'ana unidoe ki. Nia ka falea fange fuamolu ma ka adea molu ka ele.” ¹⁸Sui na roo 'aboosol nai ki daru ka bae boroi 'uri nai, keerua daru ka dao toi ka 'afitai 'ua gwana uri suusi lada fasia afuafu lae tale keerua.

¹⁹Sui lau guu, tai toaa Diu nai ki da lea mai faasia 'i 'Antiok ai bae 'ana bali lolofaa 'i Bisidia, ma faasia 'i 'Aekoniam kera daka dao lau guu. Kera daka bae alingana konia nai daka lea na suli bae lada, ma daka rakesasu naa 'ana sa Bol fai sa Baanabas. Ma kera daka 'uifauna naa sa Bol ma daka taraa na kau uri sara fasi lao fera nai. Kera lea kau lelea daka lukasi nia suli da kwaifii sa nia mae naa. ²⁰Sui, si kada toaa manata mamana ki da lea mai daka uu na kalia sa Bol, nia ka tatae lau gwana ka oli na mai fai kera uri fera. Sui tio dani guu nia fai sa Baanabas daru ka lea naa uri Debii.

Daru oli naa uri 'i 'Antiok

²¹Sa Bol fai sa Baanabas daru faarongo 'ana faarongoa diane nee lao maefera 'i Debii, na toaa 'oro daka manata mamana 'ana sa Disas. Sui keerua daru ka oli naa uri Listra ma 'i 'Aekoniam, ma 'i 'Antiok ai bae bali lolofaa 'i Bisidia. ²²Keerua daru ka lea ni faangasi lana naa toaa manata mamana ki ma daru ka bae ni are lada naa uri daka mamana 'ana fiitoe. Ma keerua daru ka bae 'urii, “Tara kolu ka liu na mone lao 'aftaia

'oro ki sui fatai kolu kafi ruu laona 'initoaa God.”
²³ Keerua daru ka filia naa waa gwaungai ki fua laona figua nia God ki sui guu ne keerua dao siada, ma daru ka foa daru ka abufanga lea sui daru ka fale kera sui guu fua Aofia waa ne kera manata mamana 'ani nia.

²⁴ Sui keerua daru ka faasia bali fera 'i Bisidia, daru ka lea lau uri bali lolofaa 'i Bamfilia. ²⁵ Ma keerua daru ka faarongo naa 'ana faarongoa di-ana laona maefera 'i Baga, sui keerua daru ka lea lau uri maefera 'i 'Atalia. ²⁶ Dao 'i seeri, Keerua daru ka lea naa lao baru daru ka oli na mai uri 'i 'Antiok, maefera bae keerua safali lea kau faasia. Kula bae toaa manata mamana ki da fale keerua kau ai lao ade dianaa God uri ka 'adomi keerua fua ili lana si raoa nai keerua faasuia naa nai.

²⁷ Ma si kada keerua dao naa 'i 'Antiok, keerua daru ka konia na mai na figua nia God, ma daru ka faarongo kera naa 'ana doo nai ki sui guu God 'e 'adomi keerua daru ka ilia ki. Ma daru ka faarongo kera lau guu ne God nia 'adomia toaa ne nao lau Diu ki kera lau guu daka manata mamana naa. ²⁸ Ma keerua daru ka too ka taa tau 'i seeri fainia toaa manata mamana ki.

15

Ofu laa kera toa gwaungai ki 'ana toaa God 'i Durusalem

¹ Tai toaa 'i Diudia ki ne kera lea mai daka dao 'i 'Antiok, kera da toolangaidoo fua toaa da manata mamana ki 'i seeri daka 'urii, “God nia 'afitai ka faamauria waa ne nao si 'iri'unga guu sulia si birangaa nee laona taki sa Mosis.” ² Si doo nai kera da saea nai, 'e adea sa Bol fainia sa Baanabas daru ka olisusuu baita 'asia naa fai toaa nai. Ade 'uri

nai lelea, kera daka filia naa sa Bol fai sa Baanabas fai tai waa lau 'ana toaa manata mamana 'i 'Antiok ki lau guu, uri kera daka lea na kau 'i Durusalem uri bae lae suli si doo nai fai 'aboosol ki ma waa gwaungai kera ki. ³ Na figua God ne da odua toa nai daka lea kau. Kera daka lea daka liu naa 'ana bali lolofaa 'i Fonisia ma 'i Samaria. Ma kera daka faarongoa lau guu toaa nai 'i seeri ki 'ana si faarongoa sulia na toaa nao lau Diu ki ne kera da bulasi manataa naa. Si faarongoa nai ka adea manata lana figua God ka ele 'asia naa.

⁴ Si kada sa Bol fai kera da dao kau 'i Durusalem, figua nia God ma na 'aboosol ki ma na waa gwaungai kera ki daka gwale kera na kau. Ma sa Bol fai kera daka faarongo kera naa 'ana doo nai ki God 'aru todaru mai ma keerua daru ka ilia ki mai matangana toaa nao lau Diu ki. ⁵ Aia 'i seeri, na toa Faarisii nai ki da manata mamana lau guu 'ana sa Disas, kera uu daka bae 'urii, “Kera toaa nai nao lau Diu ki nai boroi, kamolu suumai kera uri kera lau guu daka 'iri'unga ma daka ade suli taki sa Mosis mala 'ani kolu toaa Diu ki!”

⁶ Na 'aboosol ki fai waa gwaungai ki kera daka koni daka baelia naa si doo nai. ⁷ Kera daka baelia ka tau, lelea si kada kera da bae ka sui naa, sa Bitatae uu ka bae 'urii fuada, “Toaafuta nau ki 'ae, kamolu molu saitomana sui naa ne God nia fili nau 'ua naa fasi matangamolu, uri nau lea ku faarongo talo sulia na faarongoa diana nee fua toaa nao lau Diu ki, uri kera daka rongo ma daka manata mamana 'ada 'ana sa Disas. ⁸ God waa ne nia saitomana manata lakolu wane, nia faatania sui naa ne nia ala faafi kera toaa nao lau Diu ki 'ana si kada bae nia faa Anoedoo Abu nia fuada ka mala lau guu bae nia faa mai fuakolu toaa Diu

ki. ⁹ God nia nao si liotoi ta 'e'ete laa matangana ni kolu fai ni kera, suli nia 'e manata lukea lau guu abulo ta'aa laa kera ki 'i nunufana manata mamana laa kera. ¹⁰ Nia 'uri nai, nao molu si faa ta'aalia lau liona God 'ana alu lana si baea fifi neki da 'afitai 'asia naa fuada uri ili lae sulia ki. Suli na kokoo kia ki mai ma ni kolu boro'i 'ana 'i tari'ina, kolu nao kolu si bobola lau guu fainia ili lae sulia baea fifi nai ki. Lea kamolu molu falea 'afitaia 'uri nai ki fua toaa ne da manata mamana naa 'ana sa Disas nee, kamolu molu faarakesasua God nai. ¹¹ Nao! Nao molu si ade lau 'uri nai. Kolu toaa Diu ki, kolu faamamanea ne nunufana ade dianaa sa Disas na Aofia fatai ne kolu ka mauri nee. Aia ma ni kera toaa ne nao lau Diu ki boro'i, nunufana ade dianaa nai Aofia lau gu ne kera da mauri ai nee."

¹² 'I seeri, na konia nai daka too aroaro daka fafurongoa naa bae lana sa Baanabas fai sa Bol. Ma keerua daru ka faarongo kera naa 'ana doo kwaibalatana nai ki ni kwele lae ai, nai God nia 'aru todaru 'ana ili lana ki mai fua toaa nai nao lau Diu ki. ¹³ Keerua daru bae 'uri nai lelea sui sa Demes ka bae na 'urii, "Toaafuta nau ki 'ae, molu rongo fasi ku faarongo kamolu. ¹⁴ Sa Bita nia 'e bae mai nai, nia ka bae sulia ade lana God kada nia faatainia mai liosaua nia fua wane ki nai. God nia faatainia liosaua nia fua toaa nao lau Diu ki ne, ma nia ka lafu kera mai ka alu kera daka too 'e'ete naa uri daka ilia doori lana. ¹⁵ Na kekeda laa brofet ki kada 'i nao boro'i da bae lau gu mai suli si doo nai daka 'urii,

¹⁶ 'God 'e bae 'urii, Nau totoo kwai taea lau beu sa Defet, bae nia 'asia naa.

Na beu nai 'e okosi naa, ma sui boro'i 'ana nau kwai taea kwai faa uua lau,

¹⁷ uri toaa ne da too 'i fulina ki daka lea mai siaku. Na toaa ne kera nao lau Diu ki, nau kwai 'aili kera mai uri kera na toaa nau na 'ana.

God nai 'e saea si doo nai,

¹⁸ si doo nia saea ki 'ita daka rongo na mai.' ”

¹⁹ 'I seeri, sa Demes ka bae na 'urii, “Nau ku manata 'urii, nao kolu si faa gu ta 'afitaia fua toaa nai nao lau Diu ki nai da lea mai sia God nai.

²⁰ Kaa nia diana kolu kekeda gwakolu fuada, kolu ka saea kera daka too 'ada fasi 'ani lana fanga da faabaitaa 'ana nunuidoo ki. Kolu ka saea lau guu kera daka suasuli kera 'ada faasia ooe, ma dasi 'ani lau siina doo ne da lioa ka mae, ma dasi 'ani lau 'abu. ²¹ Suli si doo nai ki 'ana bae da nii lao taki sa Mosis. Suli na taki sa Mosis 'ana ne kera bae mai sulia ka talo ka tau naa 'ana maefera neki sui gwana, ma daka teemainia 'ana Sabat ki sui guu lao beu ni ofu laa neki sui gwana.”

Leta toaa gwaungai ki fua toaa nao lau Diu ki

²² 'Uri nai, na 'aboosol ki fai toa gwaungai ki ma na figua nia God tiifau kera da filia tai waa 'ani kera uri daka fale kera daka lea fai sa Bol ma sa Baanabas uri 'Antiok. Kera daka filia sa Diudas waa nai da 'ailia lau guu 'ana sa Baasabas ma sa Saelas, suli keerua roo waa gwaungai ki 'ana toaa manata mamana ki. ²³ Na leta nai kera kedaa daka faa kau nai nia bae 'urii:

“Kameli 'aboosol ki ma toa gwaungai ki ma kameli toaafuta kamolu ki 'ana bali nia Aofia ne meli kekeda kau. Kameli meli faa kau si baea di-ana kameli fuamolu toaa nao lau Diu ki ne molu manata mamana naa 'ana sa Disas, ne molu too 'i 'Antiok, ma 'i Siria, ma 'i Silisia. ²⁴ Kameli meli rongo kau da saea sa tai toaa fasi 'i seki kau faasi kameli da lea kau dao siamolu daka kaubarea

manatamolū 'ana tai doo da saea ki. Kameli nao meli si odu kera gu kau uri ili lae 'uri nai. ²⁵ Nia ne adea meli ka kwai ala faafi ma meli ka filia naa tai waa ma meli ka odu kera daka ngali na kau si baea nee faasi kameli fuamolū. Kameli odua toa nee daka lea kwaimani kau fainia roo waa kwaimani diana kia baki sa Bol fai sa Baanabas nai. ²⁶ Keerua naa ne roo waa baki daru fale dangatai 'ana mauria keerua ki fua faarongo talo lae sulia na Aofia kia sa Disas Kraes. ²⁷ Sa Diudas fai sa Saelas, kameli meli fale keerua kau uri kamolu molu ka tala rongo gu bae ladaru suli doo nai ki kameli meli kedaa kau. ²⁸ Suli kameli meli kwai ala faafi fai na Anoedoo Abu uri nao meli si alua lau ta 'aftaia faafi kamolu. Doo neki kamolu molu kai ade sulia ki naa ne: ²⁹ Nao molu si 'ani fanga da faabaitaa 'ana nunuidoo ki, ma nao molu si 'ani 'abu. Nao molu si 'ani siina doo ne da lioa ka mae. Ka nao molu si ooe. Lea kamolu nao molu si ilia naa doo nai ki, too lamolu kai diana tasa.”

³⁰ Kera daka falea toa nai daka lea naa uri 'Antiok. Kera da lea kau dao da konia figua nia God sui daka faa na leta nai fuada. ³¹ Toaa nai daka teemainia naa leta nai ma si baea nai ki ka adea manata lada ka ele 'asia naa. ³² Sa Diudas fai sa Saelas, keerua daru ka bae lau gu fuada 'ana faaele lada ma faangado lada, suli keerua na roo brofet ki. ³³⁻³⁴ Sa Diudas fai sa Saelas keerua daru ka too 'i seeri suli tasi kada tau lau lea sui, toa manata mamana nai daka fale keerua fainia aroaroa God, keerua daru ka oli lau gwadaru mai uri Durusalem.*

* **15:33-34** 'Oro lana kekeda laa 'ua nao dasi ladoa fees 34, “Aia sa Saelas ka manata fifi tasa fasi uri ka too gwana 'i 'Antiok.”

³⁵ Aia, ma sa Bol fai sa Baanabas daru ka too 'i 'Antiok suli tasi kada tau lau. Keerua fai tai waa 'oro 'i seeri ki daka toolangaidoo ma daka faatalongainia naa bae lana Aofia.

Si kada sa Bol fai sa Baanabas nao manata ladarua si alu tiidoe

³⁶ Tootoo tii si kada 'i buri naa, sa Bol ka bae fua sa Baanabas. Nia ka bae 'urii, “Koro oli koro dao tona fasi too lakoro baki koro faarongo kera mai 'ana bae lana Aofia 'ana maefera baki sui guu. Koro dooria koro ka saitomana fasi tooa kera ki 'utaa naa 'ana kada nai.” ³⁷ Ma sa Baanabas ka dooria 'asia naa sae sa Dion Maak ka lea fai keerua. ³⁸ Aia, ma sa Bol manata lana nao si diana fua sa Dion Maak ka lea fai keerua, suli nia oli lau gu faasi kera 'i Bamfilia, ma ka nao si lea naa fai kera uri faasui lana raoe. ³⁹ Ma sa Bol fainia sa Baanabas keerua daru ka olisusuu 'i malutadaru, ma daru ka toli naa. 'Uri nai sa Baanabas ka talaia sa Maak daru ka toofolo uri auaua 'i Saebras. ⁴⁰ Aia, sa Bol ka filia 'ana sa Saelas, uri keerua daru ka lea kwaimani. Ma toaa manata mamana ki daka fale keeru naa, burina ne kera faleda fua laona ade dianaa nia Aofia. ⁴¹ Ma keerua daru ka lea daru ka liu naa laona bali lolofaa 'i Siria ma 'i Silisia. Ma keerua daru ka faangadoa naa fiitooa kera toaa manata mamana ki.

16

Timotii nia lea fai sa Bol fai sa Saelas

¹ Sa Bol 'e lea ka dao 'ana maefera 'i Debii, sui nia ka tasa ka dao 'i Listra. Tii waa manata mamana ne satana sa Timotii ne nia too 'i seeri. Gaa nia sa Timotii na ai Diu ma na ai manata mamana lau guu. Aia, na maa nia sa Timotii na waa 'i Grik 'ana.

² Na bara waisaasina nai 'i Listra ma 'i 'Aekoniam 'ana bali 'ana manata mamana lae, kera daka ele 'asia naa sulia ma daka saea nia waa birangana diana. ³ Ma sa Bol ka 'iri'unga 'ana sa Timotii, suli 'e dooria sa Timotii ka lea kwaimani fai nia 'ana raoe uri toaa Diu ki nao dasi mamagutainia. Na toaa Diu nai ki kera too 'ana lolofaa nai da saito-mana sui gwada ne maa sa Timotii na waa Grik 'ana ma ka nao si 'iri'unga guu 'ana sa Timotii. ⁴ Si kada sa Bol fai kera da lea daka liu 'ana maefere ki, kera daka bae sulia doo baki toa gwaungai ki ma 'aboosol ki 'i Durusalem da alu mai uri toaa nao lau Diu ki bae da manata mamana naa daka ade sulia. ⁵ Ma kera daka faangasia figua nia God ki, ma na toaa manata mamana ki daka 'oro ka 'idu 'afa dani ki sui gwana.

Kada sa Bol nia suana fafaataia

⁶ Ma sa Bol fai toaa kwaimani nia ki kera lea daka liu laona bali lolofaa 'i Frigia ma 'i Geleisia, suli na Anoedoo Abu 'e suusi kera nao dasi faarongo lau 'ana faarongoa diana nee lao bali lolofaa 'i 'Eisia. ⁷ Si kada kera dao ninimana bali lolofaa 'i Maesia, kera daka sasi uri sae daka lea kau 'i Bitinia. Ma sui, na Anoedoo Abu bae sa Disas ka nao si faolomainia. ⁸ 'Uri nai, kera daka tasa nada faasia 'i Maesia daka lea nada uri Troas. ⁹ 'Afa rodo nai kera da too 'i seeri, sa Bol nia suana tii fafaataia. Lao fafaataia nai, nia suana tii waa nai fasi bali lolofaa 'i Masedonia. Waa nai 'e uu ka ai kwai amasi mai ka 'urii, "O lea mai uri Masedonia uri 'oko 'adomi kameli!" ¹⁰ Si kada sa Bol nia suana fafaataia nai sui, kameli meli ngali 'okodoo kameli ki meli ka lea naa uri bali lolofaa

'i Masedonia,* suli kameli meli saitomana God nia doori kameli uri meli ka lea meli ka faarongo lau guu 'ana faarongoa diana nee fua toaa nai ki seeri.

Ni Lidia nia manata mamana 'ana sa Disas

¹¹ Sui kameli meli ka faasia 'i Troas meli ka tae lao baru meli faa uua selo meli ka faafolo naa uri auaua 'i Samotres. Sui tio dani meli ka lea lau uri 'i Niapolis. ¹² Too 'i seeri meli ka lea na tala 'i tolo uri 'i Filibae, na maefera nai na maefera baita fua lolofaa 'i Masedonia ne toaa Rom ki da saungainia daka too ai. Kameli meli ka too seeri suli ta bara fa sato lau sui meli kafi lea lau. ¹³ Aia, 'ana Sabat kameli meli lea faasia 'i see, meli ka lea na uri ninimana tii kafo nai, suli meli manatoi sae si kula kera toaa Diu ki fua foa lae 'e nii seeri. Sui, kameli ka gooru saegano meli ka bae naa fua 'aini keni nai da koni 'i seeri. ¹⁴ Tii ai 'ana ai nai ki da fafurongoa bae lameli 'i seeri ne ni Lidia. Nia ai faasia maefera baita 'i Taetaera. Nia ai kai saungainia maku gogosala ni foli lana ki ma na ai ni foosi lana God lau guu. Na God 'e 'ifingia manata lana ni Lidia ka 'ifi uri ade lae sulia si baea nai sa Bol 'e bae sulia nai. ¹⁵ 'Uri nai guu, ni nia fai bara wela nia sui guu daka siuabu tiifau naa. Ma nia ka bae fifi na fuameli ka 'urii, “Lea sa molu faamamanea naa ne nau ku manata mamana naa 'ana Aofia, nau ku dooria molu lea mai molu ka too 'i luma nau.” Kameli meli ka too naa 'i luma nia suli bae lana nai.

Bol fai sa Saelas da nii laona lookafo 'i Filibae

¹⁶ Tii si kada meli lea uri tii si kula ni foa laa nai, meli toda 'ana tii saari nai anoedoo ta'aa 'e burosi nia. Gwa ai ni rao tatakwai lae nai, na anoedoo

* **16:10** Sa Bol fainia waa kwaimani nia ki dao tona sa Luk 'ana faano'e 'i Troas.

ta'aa nai adea nia ka faarongo 'ana doo ki 'i nao sui dafi fuli ki. Na ai nai ka ngalia malefo oro 'asia naa fua waa baita nia nai 'ana rao lae 'ana doo nai. ¹⁷ Ma na wela keni nai ka lea na buri sa Bol fai kameli ma ka kokoo baita ka 'urii, “Na toa nee, toa da rao fua God 'initoa tasa nee ne. Kera ne da faarongo kamolu 'ana doo ne God ilia uri faamauri lamolu.”

¹⁸ Nia ilia doo nai 'ana kada 'oro ki lelea sa Bol ka rongo toi ka ta'aa 'asia naa, nia toriabulo kau ka bae 'urii fua anoedoo ta'aa nai, “Ana satana sa Disas Kraes, nau ku saea 'oe ruu mai faasia wela keni nee!” Si kada nai ua guu, na anoedoo ta'aa nai ka ruu na mai 'i maa. ¹⁹ Na waa baita ki fua saari nai kera da saitomana na raoa nai talana anoedoo nai 'e sui naa ma ka nao dasi ngali naa tasi malefo uria, kera daka daua sa Bol fai sa Saelas daka tara keerua na kau siana toa gwaungai ki maana usie. ²⁰ Kera daka talai keerua naa siana Madistret 'i Rom ki. Ma daka bae 'urii, “Na roo waa neki, keerua roo waa Diu ki ne daru safalia firua nee laona fera kolu nee. ²¹ Keerua daru toolangaidoo suli birangaa nao si lea suli taki kolu ki ne. Suli kolu toaa Rom ki 'afitai 'asia naa kolu ka ili sulia birangaa keerua!” ²² Aia, na toaa 'oro nai da koni 'i seeri daka koni na faafi keerua sui guu. Ma na Madistret ki daka saea fua toaa ni omee ki uri daka karia naa maku sa Bol ma sa Saelas ki, ma kera daka nangasi keerua naa. ²³ Burina kera da nangasi baita 'ani keerua, kera daka alu keerua naa laona lookafo. Sui, kera daka saea fua waa nai fofolo suusia lookafo nai uri ka fonoki ngasi suusi keerua. ²⁴ Ma na waa fofolo nai nia ka rongo sulia si baea nai, nia ka talai keerua lea ka alu keerua ua guu lao kadaluma lalo nai,

sui ka silifainia 'aedaru ki matangana aba ai nai ki daka ala ngasi faafida.

²⁵ Aia, dao bobola fainia tofungana rodo, sa Bol fai sa Saelas keerua daru ka foa ma daru ka nguu ni tango lana 'adarua God. Ma na toa ne da too lau guu laona lookafo nai daka fafurongo keerua naa.

²⁶ Da tona boroi, na anuanu baita nai ka 'igia naa lookafo nai, ma na ngado lana luma nai boroi ka 'igi sui naa. Ma na babe ki 'ana luma nai daka 'ifi tiifau naa. 'I seeri, na seni nai ki 'abana toaa nai ki laona lookafo nai daka luke tiifau naa fasi 'abada ki. ²⁷ Na waa ni fofolo nai 'e ada ka suai mae ki da 'ifi tiifau gwada, ma ka manata toi sae na toa baki da kani faafida bae da saka tiifau naa. Nia ka lafua mai 'ila ni firu nia nai sa kai saumaeli nia naa 'i tala'ana ai, sulii 'e saitomana na waa gwaungai nia ki dai saungi nia lea toa nai ki da tafi mamana naa. ²⁸ Sa Bol ka ai baita ka bae 'urii, "Nao 'osi ade ta doo uri nai 'ani 'oe tala'amu! Kameli too sui gwamelia nee!"

²⁹ Na waa fofolo nai ka saea kau waa ki daka ngali mai kwesu fuana, sui nia ka ruu susuala kau ma ka mau ka lelebe naa. Ma nia ka lae kau ka booruru naa 'aena sa Bol fai sa Saelas. ³⁰ Sui nia ka talai keerua naa uri maa ka ledi keerua naa. Ka 'urii, "Nee wala roo waa baita neki, tee gu ne nau kwai ilia uri God ka faamauri nau?"

³¹ Keerua luua daru ka 'urii, "O manata mamana 'ana sa Disas na Aofia, uri God ka faamauri 'oe, 'oe fai bara wela 'oe sui guu." ³² Sui keerua daru ka faarongo nia fai bara wela nia sui naa 'ana bae lana Aofia, ma kera daka manata mamana naa. ³³ 'Ana si kada rodo nai 'ua guu, na waa fofolo nai ka talai keerua ka taufia naa mae maala keerua ki 'i nonida. Sui, nia fai toaa nia ki daka

'ali'ali daka siuabu ua guu. ³⁴ Sui nia ka talaia sa Bol fai sa Saelas daka lea naa 'i luma nia ka sangoni keerua naa. Ma nia fai 'aebara nia daka ele 'asia naa suli da manata mamana 'ana God.

³⁵ Sui 'i 'uubongi naa, na Madistret nai ki 'i Rom daka faarongoa waa baita ki 'ana omee kera daka 'urii, “Molu lea molu ka faarongoa waa ni fofolo ki uri daka 'olosia roo waa baki uri daru ka lea 'adaru 'i maa fasi laona lookafo.”

³⁶ 'I seeri, waa ni fofolo nai ka faarongoa sa Bol ka 'urii, “Na Madistret ki da saea mai sa Saelas fai 'oe muru lea na 'amurua fasi lao lookafo nai. Nia uri nai, muru lea aroaro na 'amurua nai.”

³⁷ Sui, sa Bol ka bae 'urii fua waa baita nai ki 'ana omee, “Kera nao dasi didi kaaria guu uri sui fatai dafi saea daka nangasi kaaria 'i maana waa 'oro ki, ma sui dafi alu kaaria laona lookafo. Ma sui kaaria roo waa 'i Rom ki lau gu ne. 'Uri nai tama, kera 'afitai daka agwatainia gwada ifingi lamiri 'i maa 'urii nai! Kaaria dooria fua Madistret ki daka tala lea 'ua gu mai seki daka talai kaaria 'ada kau uri maa!”

³⁸ Na waa baita nai ki 'ana omee daka faarongoa naa Madistret nai ki 'ana si baea nai. Kada kera rongo ne sa Bol fai sa Saelas keerua roo waa 'i Rom ki lau guu, kera daka mau 'asia naa. ³⁹ Ma daka lea mai sia daru daka bae kwaimantai na fuadaru. Sui kera daka talai keerua na mai faasia laona lookafo nai, daka bae 'urii fuadaru, “'I 'e, muru lea na 'amuru fasi seki roo waa.” ⁴⁰ Kada sa Bol fai sa Saelas daru ruu faasia lookafo, keerua daru ka lea na luma ni Lidia. Keerua daru ka dao tona lau guu toaa manata mamana ki 'i seeri, ma daru ka bae lau guu sulia si baea ni kwai'adomi

lae ki fuada. Uri nai sui keerua daru ka lea naa fasi seeri 'i Filibae.

17

Bol fai sa Saelas daru nii Tesalonaeka

¹Uri nai sui, sa Bol fai sa Saelas daru lea daru ka tasa naa 'i 'Amfibolis ma 'i 'Abolonia, sui daru ka lea naa uri 'i Tesalonaeka, kula bae na beu ni ofu laa kera toaa Diu ki 'e nii ai. ²Dao 'i seeri, sa Bol ka lea laona beu ni ofu laa Diu ki sulia na birangaa ne nia 'ita ka ilia naa. Ma 'ana olu fa Sabat tatalau ki, nia ka bae fainia toae ki sulia Kekeda Laa Abu ki fuada. ³Nia ka toolangaidoo ma ka teemainia Kekeda Laa Abu ki uri faatai lana ne na Kraes nia ka nonifii ma ka mae na mone sui nia kafi tatae fasi maea. Sa Bol ka bae 'urii, “Sa Disas waa ne nau ku faatalongainia fuamoluu nee, nia na Kraes bae naa ne.” ⁴Ma tai waa 'ado fai sa Bol fai sa Saelas. Tai toaa 'oro lau faasia 'i Gris ne da foosia God fai aibaita 'oro ki 'i seeri boroi daka 'ado lau guu fai sa Bol fai sa Saelas.

⁵Ma sui, toaa Diu ki kera daka kwaifii daka rakesasu ada 'ana sa Bol fai sa Saelas, daka bae naofana konia nai ma daka konia toa nai ki da takotooa ki gwada 'i maana usia nai daka koni kera fai toaa nai ki da rakesasu nai. Ma kera daka rakesasu daka suungi baita naa laona fera nai ma liu daka ruufia naa luma sa Deison uri sa Bol fai sa Saelas ade daru ka nii seeri, ma ka nao guu. ⁶Kera daka daua sa Deison fai tai waa manata mamana ki daka tara kera na kau sia toa gwaungai ki 'ana fere ma daka suke faafi kera. Ma kera daka akwa faafi kera daka 'urii, “Toaa neki, da ilia doo ta'aa oro ki 'asia naa lao fera oro ki! Kera da lea lau gu mai lao maefera kolu nee nai, ⁷ma sa Deison naa

ne gonitai kera mai 'i luma nia. Kera sui guu kera da 'oia na taki 'ana gwaungaia kolu 'i Rom ne, suli kera da saea tii waa gwaungai lau gu ne satana sa Disas.”⁸ Ma na baea nai ki, ka falea naa suungalua lae fua na konia nai fainia toa gwaungai ki.⁹ Na toa gwaungai nai da saea fua sa Deison fai toaa manata mamana ki daka fale malefo* fuada, sui kera daka olitainia sa Deison fai kera daka oli lau gwada.

Bol fai sa Saelas daru nii Beria

¹⁰ 'Ana kada nai ua guu nia rodo naa nai, na toaa nee kera manata mamana ki kera daka falea naa sa Bol fai sa Saelas uri fera 'i Beria. Kada keerua dao 'i seeri, keerua daru ka lea laona beu ni ofu laa toaa Diu ki.¹¹ Na toaa nai 'i seeri kera da too 'ana birangaa ne diana ka talua birangaa kera toaa 'i Tesalonaeka, suli kera dooria 'asia naa rongo lana tee nee sa Bol nia saea. Ma 'ana kada ki sui gwana, kera teemainia na Kekeda laa Abu ki uri kera daka saitomana mamana lana doo neki sa Bol nia saea ki.¹² Ma na toaa oro 'i Diu ki daka manata mamana, ma na keni gwaungai oro Grik ki fai toaa oro ki lau gu 'i Grik kera daka manata mamana naa.¹³ Ma sui kada nee toaa 'i Diu ki ne kera too 'i Tesalonaeka kera rongoa sa Bol nia faarongo lau guu 'ana bae lana God 'i Beria, kera daka lea lau guu mai 'i seeri, ma kera daka ilia toaa 'i Berea ki daka rakesasu lau guu, ma kera daka booa tii suungalua lae 'i seeri.¹⁴ Ma 'uri nai guu, tai toaa nee kera manata mamana ki, kera daka falea sa Bol uri fafo asi faasia fera 'i Beria. Ma

* **17:9** Na malefo nai nia mala alangai lae ne sa Bol ma sa Saelas nao daru si sukua lau ta ngalungalua fua laona fera nai.

sui sa Saelas fai sa Timotii, keerua daru ka too na 'adarua 'i Beria. ¹⁵ Ma na toa ne kera talaia sa Bol ki kera da lea fainia, lelea daka dao 'i 'Atens sui fatai kera dafi oli uri 'i Beria fainia si baea sa Bol ki fua sa Saelas fai sa Timotii, uri keerua daru ka lea 'ali'ali siana.

Bol fai sa Saelas daru nii 'Atens

¹⁶ Ma kada sa Bol too naa 'i 'Atens maasia sa Saelas fai sa Timotii, nia ka liodila 'asia naa, sulia nia suana nununa god susuke 'oro 'asia naa laona fera nai 'i 'Atens. ¹⁷ Nia ne adea ma nia ka lea laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki ma ka bae fuada fai toaa nao lau Diu ki ne kera foosia God. Ma nia ka bae lau gu maana usia nai suli kada oro fua toa ne kera dao 'i seeri ki. ¹⁸ Ma tai toolangaidooa ki fasi Grik lau guu ne kera saea 'ana “Ebikurian” ma “Stoik,” kera olisusuu lau gu fai sa Bol. Ma tai waa ada kera daka bae 'urii, “Tee lau ne waa ngao ulafusidoo nee dooria ka saea nee?”

Ma tai waa 'ana toaa nai ki kera daka bae 'urii, “Sua lana uri sae nia dooria kolu ka foosia 'akolu tai god 'e'ete ki na 'ana ne.” Kera bae 'uri nai sulia sa Bol faarongo sulia sa Disas, ma na tatae lana lau faasia maea. ¹⁹ Ma kera daka talaia sa Bol 'i naofana konia nai 'ana toaa ni bae lae sulia doo ne kera saea 'ana “Areobagas,” kera daka bae 'urii, “Kameli dooria meli kai saitomana toolangaidoo laa falu nee 'o bae sulia ne wala. ²⁰ Suli doo ne kameli rongo 'oe saea nia 'e'ete lau gwana faasia doo ne meli rongo ki mai, ma kameli ka dooria meli kai saitomana malutana.” ²¹ (Kera bae 'uri nai, suli na toaa 'i 'Atens ki ua guu, fai toaa nee kera lea mai daka too 'i 'Atens ki, kera dooria bae lae sulia ma na fafurongo lana doo falu ki.)

²² Ma sa Bol ka uu 'i naofana konia baita nai 'ana toaa gwaungai ki, ma ka bae 'urii, “Kamolū toaa nee 'i 'Atens, nau ku suana kamolū dooria 'asia naa foosi lana god sulia birangaa 'o'olo ki. ²³ Sulia kada nau ku liu laona fera kamolū nee, nau ku suana kula ni foa kamolū ki, ma nau ku suana maana tii fuliera ne kamolū kedaa si baea 'urii, ‘TALANA GOD NEE NAO TA WAA SI SAITOMANA.’ Ma na god nee kamolū foosia ma nao molu si saitomana nee, nia naa ne nau ku faatalongainia fuamolū nee. ²⁴ God nai naa ne saungainia molaagali ma na doo ki sui guu 'i laona, nia naa ne 'inito fua asi ma salo, ma ka nao si too lau laona beu abu ki ne wane gwana saungainia. ²⁵ Ma nao nia si kwai 'atoi guu uri tasi doo ne sae wane saitomana ka ilia fuana, sulia nia 'ana tala'ana fale lana mauria fua toaa ki sui guu ma ka falea doo ki sui guu 'ana kwai 'atoia kera ki. ²⁶ Ma 'ana safali laa mai, God nia saungainia guu tii waa ma faasia tii waa nai, nia ka saungainia naa toaa 'oro 'e'ete kwailiu ki, ma ka alu kera tiifau laona molaagali. 'I nao sui fatai nia ka saungainia doo ki sui guu, nia 'ana tala'ana ne filia si kada ma si kula nee kera dai too ai. ²⁷ Nia ilia doo nai ki uri toaa ki kera daka nani uri nia, ma dafi dao tona lea kera nani talingai uri nia. Uri nai boroi 'ana God nao si too tau gu faasi kolu. ²⁸ Ma ta waa nia bae 'urii, “Ani nia ne kolu ka mauri ma kolu ka gelo ma kolu ka too lao molaagali.’ Ma ta waa 'ana waa kekeda kamolū ki 'e saea lau guu, ‘Kolu na wela God ki lau guu.’ ²⁹ Sulia kolu na wela nia ki, nao kolu si manatoi sae God nia tasi doo gwana mala 'ana gool, ma nao silfa, ma nao ta fau. Nia nao si uria ta doo ne waa gwana ka saungainia 'ana 'abana.

³⁰ 'I nao mai, God nao si kwaea ta waa ne foosia na god susuke 'ana kada nao nia si saitomana 'ua. Ma sui tari'ina, nia saea naa fuana toaa 'ana fere ki sui gwana uri kera daka bulasi manataa faasia na abulo ta'aa laa kera ki, ³¹ sulia nia filia naa si kada uri nia kai kwaea na toaa ki sui guu. Na kwakwaea nia ka 'o'olo, ma nia ka filia sui naa tii waa uri fale lana kwakwaea nai. Ma nia ka faatainia sui naa na waa ni fale lana kwakwaea nai 'ana tatae lana waa nai faasia maea!"

³² Kada toaa ki kera rongo ne sa Bol nia bae sulia tatae laa faasia maea, tai toaa ada daka waelsi nia, ma kera daka 'onionga 'ani nia. Ma sui boroi 'ana, tai waa ada kera ka saea, "Kameli dooria 'oko bae lau sulia si doo nai wala." ³³ Ma sa Bol ka lea na 'ana faasia konia nai. ³⁴ Ma tai toaa kera daka 'ado fainia, ma kera daka manata mamana. Ma tii waa ada ne satana sa Dionisias, ta waa 'ana 'aebara ni bae lae sulia doo nai. Ma tii ai lau guu satana ni Damaris, ma tai toaa lau kera daka manata mamana naa.

18

Bol fai sa Saelas daru nii Koren

¹ Uri nai guu, sa Bol ka lea naa faasia 'i 'Atens, ka tasa na uria fera 'i Koren. ² 'I seeri, nia ka dao tona tii waa 'i Diu satana sa 'Akuila ne futa laona bali lolofaa 'i Bontas. Nia lea mai faasia 'i 'Italii fai 'afe nia ni Brisila, suli ne na waa 'inito satana sa Klodias 'e ilia toaa 'i Diu ki tiifau kera daka lea faasia 'i Rom. 'Uri nai, sa Bol lea ka dao siadaru. ³ Ma nia ka too ma ka rao 'ana fai kera, suli keerua daru ilia tii raoa guu 'ana saungai lana babale ki 'ana tede uri fofoli lae ai. ⁴ Ma nia ka bae fainia na toaa ki laona beu ni ofu lae 'ana Sabati ki, uri ka

bulasia manatana toaa 'i Diu ki ma toaa 'i Grik ki lau guu.

⁵ Ma si kada sa Saelas fai sa Timotii keerua dao mai faasia 'i Masedonia, sa Bol ka luka na 'ana raa nia. Ma 'ana kada ki sui guu nia ka faarongo 'ana Faarongoa Diana nee, ma ka toolangai folaa ai fuada kera Diu ki ne sa Disas nia naa ne na Kraes. ⁶ Ma 'ana kada kera olisi rakesasu 'ani nia, ma kera daka saea doo ta'ae ki suli nia, nia ka faatai fuada 'ana tafusi lana lolo ki faasia maku nia ki, ma ka bae 'urii fuada, "Lea kamolu si too 'ana mauria falu faasia God, bali kamolu naa nai! Nao lau na garo laa nau. Ma 'ita tari'ina ka oli 'alaa, nau kwai lea na 'aku siana toaa nao lau Diu ki." ⁷ Ma nia ka lea na faasi kera, ka lea ka too naa 'i luma tii waa nai nao lau Diu ne satana sa Taetas Diastas, na waa ne nia foosia lau gu God. Na luma nia too lau guu 'i ninimana beu ni ofu laa Diu ki. ⁸ Ma sa Krisbas, na waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa 'i seeri, nia ka manata mamana 'ana Aofia fainia na bara wela nia. Ma tai toaa 'oro lau guu 'i Koren, kera rongo bae lana sa Bol, ma kera daka manata mamana daka siuabu.

⁹ Sui lao tii fa rodo nai sa Bol ka suana tii fafaataia, ma na Aofia ka bae 'urii fuana, "Nao 'osi mau ma 'osi luka 'ana faarongo lada lae. Nao 'osi luka 'ana raa 'oe. ¹⁰ Suli nau ku nii gwaku fai 'oe. 'Afitai ta waa ka ilia ta doo fua saketo lamu, suli na toaa nau ki da 'oro gwada lao maefera nena."

¹¹ Uri nai, sa Bol ka too 'i seeri sulia tii fa ngali ma ono madama ki lau uri toolangai lana bae lana God fua toae ki.

¹² Ma 'ana kada ne waa 'inito 'i Rom 'e alua sa Galio ka gwaungai fua bali lolofaa 'i Gris, na toaa Diu ki kera daka koni, ma kera daka daua sa Bol,

ma daka ngalia fua lao koot 'i naofana sa Galio. ¹³Ma kera daka kwaali nia daka 'urii, “Sa wala nee nia ilili uri talai lana toaa ki uri kera daka foosia God 'ana birangaa ne 'e'ete faasia taki kameli ki ne.”

¹⁴Ma si kada sa Bol dooria ka bae, sa Galio ka bae 'urii fua toaa Diu ki, “Lea sa kamolu toaa Diu ki molu olisusuu faafia tasi doo ne garo baita 'asia naa, tara nia manataa gwana uri nau ku fafurongoa baea kamolu. ¹⁵Sui ma, na olisusua kamolu nee, nia lea 'ana suli si baea ki, ma si satae doo ki, ma na taki kamolu ki tala'amolu lau gwana ne. Nia uri nai, molu tala 'olosia lau gwamolu. Suli nau nao kwasi dooria lau keto lamolu faafia doo 'uri nai ki.” ¹⁶'Uri nai nia ka saea fuada sui guu uri kera daka lea nada fasi lao beu ni koot laa nai. ¹⁷'Ana kada nai, na toaa Grik ki daka daua sa Sostenes, na waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa nai, ma kera daka kwae nia 'i maana beu ni koot laa nai. Ma sui, sa Galio ka nao si 'oga nia guu.

Sa Bol oli lau uri 'Antiok

¹⁸Sa Bol ka too 'i Koren fai toaa manata mana ki sulia tai fa dani 'oro lau. Sui nia fai sa 'Akuila fai ni Brisila daka faasia 'i Koren, kera daka faafolo lau gwada 'ana baru uri bali fera 'i Siria uri Senkria. Ma 'i nao sui fatai kera dafi faafolo faasia 'i Senkria, sa Bol nia sufi kokori 'ana ifuna uri ka faatainia tii alangaia nia ilia fua God. ¹⁹Kada kera dao 'i 'Efesas, sa Bol ka faasia ni Brisila fai sa 'Akuila, nia ka lea laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki. ²⁰Sui na toaa nai ki kera daka gania uri nia ka too lau fai kera, ma sui nia ka nao si ala faafia. ²¹'Uri nai nia ka lea lau gwana, nia ka bae 'urii fuada, “Lea sae na kwaidooria God fuaku,

nau kwai oli lau mai siamolū.” Sui nia ka faafolo naa 'ana baru faasia 'i 'Efasas.

²² Kada nia dao naa 'i Sisaria, nia ka lea lau uri 'i Durusalem, nia dao ka fale si baea diana fua na figua nia God 'i seeri. Sui nia ka oli lau gwana uri 'i 'Antiok. ²³ Ma 'i burina nia too 'i 'Antiok sulia bara fa dani sui, nia ka lea naa lelea ka talua naa bali lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia fua faangado lana na toaa da manata mamana ki.

Sa 'Abolos

²⁴ Si kada nai, tii waa 'i Diu satana sa 'Abolos, ne futa laona fera 'i 'Aleksandria, nia lea mai uri 'i 'Efasas. Ni nia na waa bae lana diana, ma nia ka filo diana lau guu 'ana Kekeda laa Abu. ²⁵ Ma nia ka saitomana lau guu na birangaa Aofia, ma nia ka bae tetede ka faa toolangaidoo 'o'olo sulia sa Disas. Sui ta, na birangana siuabu laa bae sa Dion nia ilia 'ana waa ki gwana ne nia saitomana. ²⁶ Ma nia ka safali bae noniraa naa fua toae ki laona beu ni ofu laa nai. Ma si kada ni Brisila fai sa 'Akuila keerua daru rongo nia, keerua daru ka talaia uri luma keerua daru ka faatai diana lau 'ana faa toolangaidooa nai suli God siana.

²⁷ Ma sa 'Abolos ka doori lea naa uri maefera 'i Koren lao bali lolofaa 'i Gris. Ma na toaa ne kera manata mamana ki 'i 'Efasas, kera daka kekeda kau fua toaa 'i Koren uri daka maasia gwale lana kada nia dao kau siada. Si kada nia dao naa siada, nia ka 'adomi diana 'asia naa 'ani kera toaa nai ki da manata mamana ki nunufana ade dianaa God. ²⁸ Nia ka dao tona toaa Diu ki ne kera da olisusuu fai nia, ma nia ka bae tetede ka talu kera sui guu, suli nia 'e faatainia na Kekeda laa Abu ki ne faamamanea sa Disas nia na Kraes bae naa.

19

Sa Bol nii 'Efesas

¹ Si kada sa 'Abolos nia too 'i Koren, sa Bol nia liu 'ana maefere ki laona bali lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia ki lelea nia ka dao 'i 'Efesas. Nia ka dao tona tai toaa kera da manata mamana 'ana sa Disas 'i seeri. ² Ma nia ka ledi kera ka 'urii, “Kamolou too naa 'ana na Anoedoo Abu 'ana kada molu manata mamana ai?”

Ma kera olisi nia daka 'urii, “Kameli nee na rongo lana boroi na tee ne Anoedoo Abu, nao meli si rongo 'ua ne.”

³ Sa Bol ka ledi kera lau ka 'urii, “Nee wala, sui na siuabu laa tee 'ana ne kamolou siuabu ai?”

Ma kera olisi nia daka bae 'urii, “Na siuabu laa bae sa Dion bae sulia gwana ne.”

⁴ Sui sa Bol ka bae lau 'urii fuada, “Sa Dion nia faasiuabua lau gwana toaa da bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki bae. Sui boroi, sa Dion ka saea lau guu fua toaa 'i 'Israel ki uri daka manata mamana 'ana sa Disas bae, waa bae kai dao mai 'i burina.”

⁵ Ma kada kera rongo si doo nai, kera daka siuabu naa 'ana satana sa Disas na Aofia. ⁶ Uri nai guu, sa Bol ka fale 'aba faafi kera ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera ma daka bae naa 'ana baea 'e'ete nao lau bae lada ki, ma daka bae na sulia bae lana God. ⁷ Kera sui naa nai bobola fainia akwala roo waa.

⁸ Sa Bol ka ruu laona beu ni ofu laa nai 'i 'Efesas, ma ka bae noniraa fua toaa ki, ma ka ilili uri bulasi lana manata lada uri daka manata 'o'olo sulia 'initoaa God. Ma nia ka ili 'uri nai sulia olu madama ki. ⁹ Sui boroi, tai bali 'ana toae lioda ka sadi gwana, ma kera daka aburongo gwada

nao dasi faamamane guu. Ma kera daka saea baea ta'ae ki sulia Faarongoa Diana nee 'i maana toaa 'oro ki. Sui sa Bol ka talaia toaa manata mamana ki kera daka lea faasi kera, ma si kada ki sui guu nia ka bae fuana toaa nai ki laona beu ni toolangaidoo laa sa Taeranas. ¹⁰ Si doo nai kera da ilia ka lea ladoa suli roo fa ngali ki. Ma na toae ki sui guu ne kera too laona bali lolofaa 'i 'Eisia, na Diu ki ma na toaa ne nao lau Diu ki, kera daka rongoa bae lana Aofia.

'Alakwa sa Skifa ki

¹¹ Ma God ka falea na tetedee baita fua sa Bol, uri nia ka fulia doo kwaibalatana ki ma na doo ni kwele lae ki ai. ¹² Na 'aba maku tu'uu ki boroi 'ana ne da suatona 'ana sa Bol ki, 'aba maku nai ki daka adea waa ki daka 'akwaa gwada. Ma na anoedoo ta'ae ki lau guu, kera daka ruu 'i maa faasia na waa nai ki.

¹³⁻¹⁴ Ma tai toaa Diu ki lau guu kera daka liu uri tari lana anoedoo ta'aa ki 'ana satana sa Disas na Aofia. Na fiu wela nia tii waa baita ni foa ne satana sa Skifa ne kera da ilia si doo nai. Ma kera daka bae 'urii fua anoedoo ta'aa nai, “Nau ku tari kamolu 'ana satana sa Disas bae sa Bol nia faarongo tatalo mai sulia nai!”

¹⁵ Sui ma na anoedoo ta'aa nai ka luu kera ka 'urii, “Nau ku saitomana sa Disas, ma ku saitomana lau guu sa Bol waa too 'ana tetedea sa Disas. Sui nau ku ulafusi kamolu. Kamolu tii kera 'ana nee?”

¹⁶ Ma waa nai anoedoo ta'aa nai nii 'ani nia nai ka lofoi kera ka kwae kera naa. Ma ka karia maku kera ki ma daka tafi dadara naa fai maale ki faasia luma nia waa nai. ¹⁷ Si kada toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki ne da too 'i 'Efesas kera da rongoa

doo nai, kera daka mau 'asia naa, ma daka manata baita 'ana sa Disas na Aofia. ¹⁸ Ma toaa 'oro 'ana toaa nai ki daka manata mamana ma daka lea mai daka bae folaa, ma daka sae folaa na mae baea agwa kera ki suli arua kera ki. ¹⁹ Ma tai toaa 'oro lau guu 'ani kera ne da ili akalo ki, kera daka ngalia lau gu mai buka kera ki sulia raoa nai ki ma daka suungida 'i maana konia nai. Ma daka idumia si malefo suli doo nai 'ana buka nai ki, nia ka dao toi 50,000 miga malefo* ki. ²⁰ Sui, bae lana God ka 'ilua na manata lana toaa oro, ma kera daka manata mamana 'ana Aofia.

Na ngalungalue lea 'i 'Efesas

²¹ Burina doo nai ki sui, sa Bol ka manata toi uri lea lae uri maefere ki laona bali lolofaa 'i Masedonia ma 'i Gris ki, ma ka lea naa lelea ka dao 'i Durusalem. Ma sa Bol ka manata 'urii, “Burina nau ku lea 'i seeri, nau dooria tara lea ku dao lau gu mai 'i Rom.” ²² Nia ka falea sa Timotii fai sa 'Erastas, roo waa kwai'adomi nia ki daru ka lea uri 'i Masedonia, kada nia too ua kau 'i 'Efesas laona bali lolofaa 'i 'Eisia.

²³ Ma si kada nai na suungaungaua ma na ngalungalua baita ka fuli 'i 'Efesas faafia na Tala falu nee. ²⁴ Tii waa satana sa Demitrias, nia na waa kai saungainia kaa kakale beuakalo iriroa diana ki fai kaa kakale nunuiakalo ki 'i laona 'ana nununa akalo kenii kera nai ni 'Atimis. Na raoa nai sa Demitrias nia ilia 'e adea toaa ki ne da rao fuana daka todadoo baita 'asia naa. ²⁵ Ma nia ka saea kera daka kwaimani kau fai tai waa ne da ilia lau guu kwai raoa nai nia ilia nai. Ma nia ka bae 'urii fuada, “Toa nee 'ae, kamolu saitomana na

* **19:19** Tii miga malefo nia na fofolia fua tii waa ni rao fua tii fa sato.

suadoo kolu nee doo 'e lea gwana mai faasia raoa ne kolu ilia 'ana saungai lana kaala nunuidoo neki ne. ²⁶ Kamolu molu suana ma molu ka rongo sui naa doo ne sa Bol nia ilia ki nai. Nia saea kaala nunuidoo neki waa ki kera saungainia ki, kera nao lau na god mamane ki ne. Aia, ma si baea nai nia ilia toaa 'oro 'i seki 'Efesas ma 'ana maefera oro ki sui gwana laona bali lolofaa 'i 'Eisia ki lau guu ne manatada 'e lea naa suli si doo nai nia saea nai. ²⁷ Nia uri nai, tara toaa 'oro kera dai bae tauwelaao raoa kolu nee nai. Ma ka nao lau taifilia gwana si doo nai, tasi doo ne ta'aa lau ne na beu abu akalo keni baita kolu nee ni 'Atimis ne kera faadalafaa naa nee ma toaa 'i 'Eisia ki tiifau, ma lao molaagali sui naa tara kera nao dasi foosia naa nee!"

²⁸ Kada na konia nai kera rongoa si baea nai ki, kera daka rakesasu 'asia naa ma daka kokoo baita daka 'urii, "Ni 'Atimis na god 'i 'Efesas nia 'inito ka tasa!" ²⁹ Uri nai, na ngalungalua ka tatae naa laona maefera baita nai. Ma kera daka daua naa sa Gaeas fai sa 'Aristakas, roo waa faasia bali lolofaa 'i Masedonia ki ne kera lea fai sa Bol. Kera daka tara keerua daka lae 'ali'ali na fai keerua uri lao fulisaoa nai toae ki dai koni ai. ³⁰ Sa Bol ka dooria kai lea 'i naofana konia nai, ma sui na toaa ne kera manata mamana ki daka lui nia. ³¹ Ma tai waa gwaungai 'ana bali fera nai ki, kera kwaimani fai sa Bol, kera daka lui nia lau guu nao si lea kau 'i seeri. ³² Ma na suungaungaua baita nai ka tatae naa matangana konia nai. Bali 'ana toaa nai daka akwa daka saea tai doo, ma ta bali ada daka saea lau gwada tai doo 'e'ete, aia ma, 'oro lana toaa nai sui gwana ka nao dasi saitomana lau gwada doo nai da koni kau uria nai. ³³ Ma tai toaa Diu ki kera daka usungainia kau sa 'Aleksanda uri 'i nao, daka

saea na kau doo ni ili lana ki fuana uri ka bae folaa sulia suungaungau laa nai. Sui sa 'Aleksanda ka faatai 'aba ka kakaru kau lao maada uri daka too aroaro ma nia ka saea tasi baea suusi nia 'i maana konia nai. ³⁴ Ma sui si kada kera da lio saitomana nia waa Diu 'ana, kera tiifau da kokoo baita naa suli ta roo si kada sato ki. Ma daka bae na 'urii, "Ni 'Atimis na god kia 'i 'Efesas nia 'initoa ka tasa!"

³⁵ Sui na waa baita 'ana maefera baita nai ka lea mai ka bae na fua toaa nai ki uri daka too aroaro naa. Nia ka bae 'urii, "Toa nee 'i 'Efesas 'ae, na fera neki sui guu doo da saitoma kolu sui naa ne. Ne ni kolu gwana ne kolu suasulia beu abu nia ni 'Atimis na god 'inito nee fai maefau abu nia ne 'asia mai fasi lao salo. ³⁶ Nao ta waa si tofea naa si doo nai ne. Nia uri nai, nia diana 'asia naa uri kamolu molu ka too aroaro fasi mai. Nao molu si 'ali'ali 'asia naa uri ili lana tasi doo ua. ³⁷ Kamolu molu talaia mai toa nee daka nii sui naa 'i seki ne, sui boroi 'ana kera nao dasi belia guu ta doo faasia lao beu abu ki, ma nao kera dasi bae ta'aa guu talea akalo ni keni kolu nee. ³⁸ Ma lea sa Demitrias fai ruana nia ki da too 'ana tasi doo uri ngali lana ta waa fainia uri lao koot, tama koot neki da 'ifi gwada ne, ma si ade laa ni ili lana 'ana doo nai ki boroi tio gwana lau guu. ³⁹ Lea tasi doo lau kamolu dooria molu ka ngali mai uri bae lae sulia lau, molu ka ngali mai lao bae ofua gwaungai nee. ⁴⁰ Aia, ma ni kolu 'i tari'ina nai nia bobola fainia tara daka falea naa kwakwaea fuakolu nai, suli tee ni kolu ne kolu suungaungaua nai. Ma lea nia uri nai, tara kolu ulafusia naa doo kolu kai saea sulia nai." ⁴¹ Burina nia saea si doo nai, nia ka saea kera daka lea ki nada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

¹ 'I burina suungalua laa nai nia aroaro naa, sa Bol ka 'ailia mai toaa manata mamana ki siana ka falea si baea fifii ni kwaiarei lae ki fuada. Sui nia ka bae alualu fuada sui ka lea naa uri Masedonia. ² Kada nia lea kau uri 'i Masedonia, nia ka liu kau 'ana maefere ki sui gwana, ka bae sulia si baea 'oro ni kwaiarei lae fuana toaa manata mamana ki. Sui nia ka lea kau lelea ka dao naa 'ana bali lolofaa 'i Gris. ³ Nia dao ka too 'i seeri sulia olu madama ki. Kada 'e too 'i seeri sui, nia ka kwaimaakwali lau guu uri lea lae 'ana baru uri bali lolofaa 'i Siria, nia ka rongo alinga 'ana toaa Diu ki kera 'ole nia uri saungi lana. 'Uri nai, nia ka manata toi naa uri oli lae mai uri ka liu 'ana bali fera nai 'i Masedonia ki. ⁴ Toa da lea kwaimani ki fai sa Bol ne, sa Sofata 'alakwa sa Biras faasia 'i Beria, sa 'Aristakas fai sa Sekandas faasia maefera 'i Tesalonaeka, sa Gaeas faasia 'i Debii, sa Tikikas fai sa Trofimas faasia bali lolofaa 'i Eisia, ma sa Timotii. ⁵ Kera toa nai da lea kau lea daka maakwali kameli naa 'ana maefera 'i Troas. ⁶ Aia, ma ni kameli meli ka faasia maefera 'i Filibae 'i burina Fafangaa bae dasi 'ania Beret Iis nii laona, meli ka lea naa. Dao 'ana limana maedani, meli ka toda kera naa 'i Troas. Kameli sui naa meli ka too 'i seeri sulia fiu maedani.

Dao laa 'isi nia sa Bol 'i Troas

⁷ 'Ana Sarere 'i saulafi, kameli sui naa meli ka koni 'ana tii fanga kwaimania nai. Ma sa Bol ka bae fua na toaa nai ki 'ita 'i saulafi lelea ka dao lao tofungana rodo, sulia nia tio dani kai faasi kera naa. ⁸ 'Ana kadabeu nai 'i langi ne meli koni ai na kwesu oro ki da nii 'i seeri. ⁹ Tii wela wane satana sa Iutikas nia gooru 'ana 'i maana wida

sulia sa Bol nia bae ka tau lelea sa wala nai maana ka kukulufaa ka maleu buro na 'ana, ma nia ka 'asi nia faasia oluna kadabeu 'i langi uri 'i saegano. Kada kera kwau nia kau daka suana nia mae naa. ¹⁰ Ma sui sa Bol ka koso 'i saegano, ka booruru ka ofia mai, sui ka bae 'urii, “Nao kamolu si manata sala, sulia nia mauri ua gwana ne.” ¹¹ 'Uri nai nia ka oli lau gwana uri kadabeu loo kera koni 'ai, ma nia ka niia naa beret ma kera daka 'ania naa. Ma burina nia bae fai kera lelea ka 'uubongia naa, nia kafi lea. ¹² Ma kera daka oli fainia waa bae 'asia bae uri beu nia, ma kera daka manata ele 'asia naa suli ne nia mauri naa.

Sa Bol nia faasia Troas ka lea uri Militas

¹³ 'Uri nai meli ka lea naa 'ana baru uri maefera 'i 'Asos, uri meli ka ngalia sa Bol 'i seeri. Nia saea fuameli kai lea kau tala 'i tolo ka maasi kameli 'i seeri. ¹⁴ Kada nia toda kameli 'i 'Asos, nia ka raa na fai kameli laona baru meli ka lea naa uri maefera 'i Mitilini. ¹⁵ Kameli meli faasia 'i seeri Mitilini meli ka lea naa lelea meli ka dao 'i Kios 'ana ruana fa sato naa. Sui tio dani, meli ka lea lelea meli dao 'i Samos. Meli ka lea lau guu lelea 'ana faina fa sato, meli ka dao 'ana maefera 'i Militas. ¹⁶ Sa Bol nia manata toi sui naa tara nao lea si liu guu 'i 'Efasas 'ana fua nai ade lea meli ka dora lau lao bali lolofaa nai 'i 'Eisia, suli nia dooria lea sa ka walude gwana, meli ka dao 'ali'ali 'i Durusalem sui fatai kafi dao 'afa sato nia Bentikos.

Bae alualua sa Bol fua toaa 'Efasas ki

¹⁷ Si kada sa Bol too 'i Militas, nia ka falebaea fua toa gwaungai ki 'ana figua nia God 'i 'Efasas, uri kera daka lea mai siana. ¹⁸ Kada kera lea mai dao, nia ka bae 'urii fuada, “Kamolu saitomana

doo neki ku ilia ki mai fuamolu kada ku too ki mai fai kamolu 'ita kada ku dao mai laona bali lolofaa 'i 'Eisia. ¹⁹ Nau ku ilia mai raoa fuana Aofia fainia enoenoa ma lao angia 'ana kada 'afitaia ki dao toku 'ana doo ta'aa 'oro ne toaa Diu ki da ilia 'ani nau. ²⁰ Kamolu molu saitomana lau guu, bae nau ku noni maabe 'ana si kada ki sui guu uri toolangai lana doo kwai'adomi ki sui gwana fuamolu 'i maana wane sui gwana ma laona luma kamolu ki. ²¹ Nau ku faarongoa toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki uri kera daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka oli mai sia God, uri kera daka manata mamana 'ana sa Disas na Aofia.

²² “Ma sui tari'ina, na Anoedoo Abu nia talai nau naa uri Durusalem nai, ma nau nao kwasi saitomana ta tee ne kai fuli fuaku 'i seeri. ²³ 'Ana maefere ki sui guu ne nau ku dao ki ai, na Anoedoo Abu nia saea na 'afitaia ki dai dao toku, ma nau kwai lea laona lookafo kada ku dao 'i Durusalem. ²⁴ Sui boroi 'ana, nao nau kwasi manata 'oroa guu sulia doo ne kai dao toku lelea nau ku faasuia guu raoa ne sa Disas na Aofia 'e falea fuaku. Na raoa nai ne nau ku ilia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee sulia kwai'ofeia God fua toae ki sui guu.

²⁵ “Nau ku liu 'i matangamolu tiifau fainia si baea sulia 'initoaa God. Ma sui 'i tari'ina, nau ku saitomana kamolu tara nao molu si suaku lau. ²⁶ Nia uri nai, nau ku faarongo folaa 'ani kamolu 'i tari'ina, nau gu ne nao mae lana ta waa 'ani kamolu si tio gu faafi nau. ²⁷ Suli nau nao kwasi oli kukuru faasia faarongo lamolu lae 'ana doori lana God sui guu. ²⁸ Kamolu toa gwaungai neki, molu suasuli diana 'ani kamolu 'i tala'amolu ma molu ka suasuli diana 'ana toaa neki Anoedoo Abu nia fili kamolu uri molu ka lio sulia kera ki.

Molu suasulia figua nia God mala waa 'e lio suli sifsif ki, suli God nia foli usi kera 'ana 'abuna sa Disas. ²⁹ Nau ku saitomana, buriku nau ku lea faasi kamolu, tara na toaa ta'aa ki kera dai dao mai siamolu. Toa nai ki kera dai tagalangainia toaa manata mamana ki ka mala 'ana giri kwasi ki ne da saungia na sifsif ki. ³⁰ Kada ne kai dao mai ne tai wane matangamolu kera dai sukea toaa manata mamana uri lea lae suli kera. ³¹ Molu ka lilio diana, ma molu ka manata toi sulia olu fa ngali ki, ma 'ana dani ma rodo, nau ku toolangaidoo siamolu, sui boroi 'ana ku liu laona 'afitaia ma na angia.

³² “Ma 'i tari'ina, nau ku fale kamolu naa fua God, uri nia ka lio suli kamolu, ma molu ka manata tona si baea sulia kwai'ofeia nia. Suli si baea nai nia bobola fai faangasi lamolu ma ka falea doo diana neki God nia too ai fuana toaa nia ki tiifau. ³³ Ma kamolu ka saitomana lau guu, nao nau kwasi dooria guu ta malefo, ma nao tasi maku faasia ta waa 'amolu. ³⁴ Ma kamolu sui guu kamolu saitomana ne nau ku tala rao 'ana roo 'aba nau ki, uri nau ku 'adomi nau tala'aku ma toaa kwaimani nau ki kada kameli 'atonga. ³⁵ Nau ku faatainia sui naa fuamolu 'ana rao tetede lae uri nai ne kolu ka tala'ana kolu ka 'adomia na waa ne makeso. Molu ka manata tona si baea bae na Aofia kia sa Disas 'e saea, ‘Na waa ne nia falea doo ki, nia manata ele ka talua na waa ne nia ngali doo.’ ”

³⁶ Kada sa Bol nia bae uri nai sui, nia ka booruru ka foa na fai kera. ³⁷ Ma kera tiifau daka angi daka ofia mai sa Bol maa ruruuda ma daka nonoia. ³⁸ Ma kera daka kwaimantai 'asia naa suli nia saea tara nao dasi suana lau. Uri nai sui guu, kera daka lea na fainia uri faasi lana lao baru.

21

Sa Bol lea uri Durusalem

¹ Kameli meli alualu 'ani kera lelea ka sui, meli ka tae lao baru nai meli ka lea naa. Kameli meli toofolo kau, meli ka lea 'o'olo naa uri auaua 'i Kos. Sui 'ana ruana maedani burina, kameli lea meli ka dao 'ana auaua 'i Rodes. Sui meli ka lea lau kau uri 'i Batara faasia 'i seeri. ² 'I seeri, kameli meli ka dao tona tii baru nai kai lea uri bali lolofaa 'i Fonisia 'ana fera 'i Siria. Sui kameli meli ka taelia na baru nai, meli ka lea lau. ³ Kameli meli ka liu naa 'ana lolofaa ne meli dao ai meli lio kau ma meli ka suana auaua 'i Saebras. 'Uri nai kameli meli ka afegali bali fuu 'ana Saebras, meli ka lea na uri 'i Siria. Kameli meli ka koso 'i sara 'ana maefera 'i Taea, si kula ne baru nai 'e faakosoa na 'okodoo ki ai. ⁴ Ma 'i seeri kameli meli ka dao tona tai waa ne kera manata mamana ki, ma kameli meli ka too fai kera suli fiu fa dani ki. Ma na Anoedoo Abu ka falea si manata laa fuada, kera daka bae fifii 'ana sa Bol uri nao nia si lea lau uri Durusalem. ⁵ Ma sui, dao naa 'ana kada kameli uri meli ka lea naa, kameli meli ka lea naa. Ma wane ki fai 'afe kera ki, ma na wela kera ki sui guu ne kera lea fai kameli uri 'i fafo asi. Kada kameli meli dao, kameli meli ka booruru meli ka foa. ⁶ Uri nai, kameli meli ka alualu 'ani kameli kwailiu sui, kameli meli ka tae na lao baru, ma kera daka oli na 'ada 'i fera kera ki.

⁷ Ni kameli meli ka lea faasia 'i Taea, lelea meli ka dao 'ana fera 'i Tolemis, kameli meli ka suana tai toaa manata mamana ki, ma meli ka too fai kera suli tii fa dani. ⁸ Ma 'ana ruana fa dani 'i burina, kameli meli ka lea lau gwameli lea meli ka dao 'ana fera 'i Sisaria. 'I seeri, kameli meli ka too 'i luma sa Filib, na waa 'e rao 'ana faatalongai lana

Faarongoa Diana bae. Ma nia ta waa 'ana fiu waa baki kera filida 'i Durusalem uri kwai'adomi lae fua toaa ne kera manata mamana ki. ⁹ Sa wala nai too 'ana fai wela saarii ki, ma kera daka faarongo talo lau guu 'ana bae lana God. ¹⁰ Ma kameli meli too 'i seeri suli bara fa dani, ma tii brofet satana sa 'Agabas ka dao mai faasia 'i Diudia. ¹¹ Nia ka lea mai siana, ma ka ngalia na straf sa Bol ni kani lana salafana, ma ka kani faafia 'ana roo 'ae nia ki tala'ana fainia roo 'aba nia ki lau guu, sui ka bae 'urii, “Na Anoedoo Abu 'e saea sa wala nee si straf nia nee, na Diu ki kera dai kani 'urii lau gu 'ani nia 'i Durusalem, sui kera dai fale nia 'i 'abana toaa nao lau Diu ki.”

¹² 'Ana kada kameli meli rongo si doo nai, kameli fainia toaa nai ki meli ka luia sa Bol uri nao nia si lea lau uri 'i Durusalem. ¹³ Ma sui nia ka luu kameli ka 'urii 'ana, “Tee ne molu angi molu ka faaliidila nau uria nee? Nau ku kwaimaasi gwaku, nao lau fua kani laku gwana 'i Durusalem, ma kaa uri nau ku maelia lau guu manata mamana laa nau 'ana sa Disas na Aofia.”

¹⁴ Ma sui kameli meli si bobola naa fai tala lana manata lana sa Bol, 'uri nai guu kameli meli ka bae naa 'amelia 'urii, “Nia diana gwana, alamatainia doori lana God 'e fuli na 'ana.”

¹⁵ Burina si doo nai kameli meli ka too 'i seeri suli bara fa dani, sui kameli meli ka kwaimaasi naa, ma meli ka lea naa uri 'i Durusalem. ¹⁶ Ma tai toaa manata mamana ki lau guu faasia Sisaria kera lea fai kameli, ma kera daka talai kameli uri luma waa nai meli kai too siana, satana sa Naason waa 'i Saebras, ne nia ta waa ne manata mamana 'ua na mai.

Sa Bol bae fainia sa Demes

¹⁷ Kada kameli meli dao naa 'i Durusalem, toaa ne kera manata mamana ki kera daka gwale diana 'asia naa 'ani kameli. ¹⁸ 'Ana ruana fa dani 'i burina, sa Bol ka lea fai kameli uri meli ka suana sa Demes fai toaa gwaungai ki sui guu fua toaa manata mamana nai ki 'i seeri ¹⁹ Sa Bol ka bae diana tale kera, sui nia ka faarongo kera 'ana doo ne God nia ilia ki sui guu 'ana raoo ne sa Bol ilia matangana toaa ne nao lau Diu ki. ²⁰ Ma 'i burina kera rongo nia ka sui, kera sui guu daka tangoa God. Sui kera daka bae 'urii fua sa Bol, “Wala Bol too lameli 'ae, 'o suana fasi nee. Toonii wane 'oro 'ana toaa Diu ki ne kera manata mamana naa 'ana sa Disas ma daka ade lau guu suli taki sa Mosis. ²¹ Kera da rongo sulia ne 'oe 'o lea 'ana maefere ki ma 'oko toolangaidoo fua toaa Diu ne da too ki matangana toaa nao lau Diu ki ma 'oko saea fuada uri daka lukasia na 'ada taki sa Mosis. Ma daka rongo sa 'oe saea fuada nao kera si 'iri'unga lau 'ana wela kera ki ma ka nao dasi ili lau sulia birangaa oro kolu toaa Diu ki. ²² Ma uri nai, tee ne kolu kai ilia? Kera toaa Diu nee tara da rongo naa ne 'oe dao 'i seki ne. ²³ Aia nia uri nai, ta tee gwana kameli saea fuamu, kameli dooria oko ili gwamu sulia. Tii fai waa ki da nii seki, ma kera dai lea uri fale lana alangaia kera ki fua God. ²⁴ Kameli dooria 'oe lea fai kera 'oko faafaalu kwaimani fai kera 'i maana God lao Beukaua loko, ma 'oko foli talana faafaalu laa kera nai uri daka sufi kokori 'ana ifuda uri faatai lana alangaia kera. 'Oe ade uri nai meli saea nai taari toaa Diu ki daka lio saitomana, ne doo nai ki da rongo waa ki saea ki suli 'oe nai nao si mamana guu. Ma daka saitomana lau guu ne 'oe 'o ade suli taki sa Mosis

'ana kada ki sui guu.

²⁵ “Ma toaa nao lau Diu ki ne da manata manana naa nee, kameli meli kekeda sui na kau fuada sui guu ma si baea kameli sui naa 'ana kwai ala faafi lae naa ne: Nao kera dasi 'ania fanga da afuafu ai talea god susuke ki, nao dasi 'ania 'abu, nao dasi 'ani siina doo da lioa ka mae, ma daka suasuli diana 'ani kera faasia ooe lae.”

²⁶ Sa Bol ka ala faafia si manata laa nai, ma dao 'ana ruana fa dani, nia ka lea naa fainia fai waa nai ki daka faafaalu kwaimani naa. Sui nia ka lea lao Beukaua nai, ka faarongoa na waa ni foa 'afa dani tee ne na fiu maedani fua faafaalu lae kai sui ai, sui fatai kera dafi falea afuafua kera ki.

Kera daua sa Bol

²⁷ Ma si kada fiu maedani nai ki karangi sui, tai toaa Diu ki mai faasia bali lolofaa 'i 'Eisia, kera daka suana sa Bol lao Beukaua bae. Ma kera daka bae naofana toaa nai ki ma kera lea daka daua naa sa Bol. ²⁸ Ma kera daka suungi daka 'urii, “Toaa nee 'Israel! Molu 'adomi kameli mai! Sa wala nee nia toolangaidoo fua toae ki 'ana fere ki sui guu uri kera daka bala faafia toaa Diu ki ne, ma uri maladalafa lana taki sa Mosis ma Beukaua nee. Ma 'i tari'ina, nia ka talaia naa toaa nee nao lau Diu ki uri lao Beukaua nee, ma kera daka faasuaa naa kula abu nee!” ²⁹ Kera saea si doo nai, suli da suana sa Trofimas waa 'i 'Efesas nia too fai sa Bol 'i seeri 'i Durusalem, ma kera daka kwaifii sae sa Bol nia talaia sa wala nai ka ruu lau guu lao Beukaua nai.

³⁰ Ma na ngalungalua lae ka tatae lao fera 'i Durusalem sui guu, ma toaa nai ki kera daka afururuu tiifau na mai, ma kera daka daua sa Bol, ma kera daka taraa naa uri 'i maa faasia lao Beukaua

nai. Ma 'i seeri guu na mae ki 'ana Beukaua nai kera daka fonoki naa. ³¹ Si kada nai toae ki ne kera dooria dai saungia sa Bol, tai waa kera da falebaea fuana waa gwaungai 'ana omee 'i Rom, suli na ngalungalua baita nai 'e liu lao fera 'i Durusalem. ³² Ma 'ana kada ne waa gwaungai nai nia rongo doo nai, nia ka 'ali'ali ka lea na mai ka talaia na mai tai waa 'ana omee nia ki fainia toa gwaungai kera ki, kera daka lea uri kula nai toae ki kera koni ai nai. Ma 'ana kada toae ki kera da suana naa waa gwaungai nai fainia toaa ni omee nia ki, kera dafi luka 'ana kwae lana sa Bol. ³³ Kada waa gwaungai nai da dao naa, nia ka lea siana sa Bol ka daua naa. Sui nia ka saea fuana toa nia ki uri kera daka kani nia 'ana roo seni ki. Sui nia ka ledia toae ki ka bae 'urii, “Sa wala nee sa tii nee, ma tee ne nia ilia ka garo?” ³⁴ Ma toaa ki kera daka saea na baea 'oro 'e'ete kwailiu ki, waa gwaungai nai ka ulafusia naa si doo ne kera rakesasuia sa Bol faafia. 'Uri nai nia ka saea naa fua waa ni omee nia ki, uri kera daka ngali sa Bol, daka alu nia lao beu toaa 'ana omee ki. ³⁵ Aia, si kada sa Bol 'e dao 'aena lada 'ana beu nai, na toa ni omee ki daka kwau sasala 'ani nia 'i langi, suli na ngalungalua laa nai 'e baita 'asia naa. ³⁶ Ma na toaa Diu ki kera daka suungi kera daka 'urii, “Saungia ka mae 'ana wala! Saungia ka mae 'ana!”

Sa Bol bae suli nia tala'ana

³⁷ 'Ana kada ne toaa ni omee ki kera kwaimaasi uri ruu lae 'i beu fai sa Bol, nia ka bae 'urii fuana waa gwaungai nai, “Wala arai 'ae, nau ku dooria kwai saea fasi tii si doo fuamu.”

Ma waa gwaungai nai ka ledia ka 'urii, “Nee wala, 'oe saitomana baea nee 'i Grik? ³⁸ Lea nao,

'oe waa bae 'i 'Isib bae 'o safalia firua bae gu 'oto ne? 'Oe gu 'oto bae 'o talaia faitooni wane baki molu ka lea lao fera kwasi 'ana firua bae kada sui na mai?"

³⁹ Sui sa Bol ka luua ka 'urii "Nao! Nau waa Diu 'ana ne, nau ku futa 'i Tasis maefera baita 'i Silisia. Nau ku dooria 'oe faolomainia uri nau ku bae fasi fua toaa nee."

⁴⁰ Guu waa gwaungai nai ka faolomainia naa, ma sa Bol ka uu sulii lada nai ka faatai 'aba naa uri faa taaro lana konia nai. Si kada kera taaro naa, sa Bol ka bae naa fuada 'ana baea toaa Diu ki ka 'urii,

22

¹ "Toafuta nau ki ma kamolu maa nau ki, molu fafurongo nau fasi ne nau ku ilitoi fasi bae lae uri 'olosi laku faasia na baea ne molu 'ui faafi nau ai." ² Si kada kera rongo nia bae 'ana baea toaa Diu, kera daka too aroaro sui naa, sui sa Bol ka bae naa ka bae 'urii, ³ "Nau na waa Diu ne, ma nau ku futa 'i Tasis na maefera baita lao bali lolofaa 'i Silisia, ma nau ku baita mai 'i Durusalem kada nau ku sukulu siana sa Gamaliel. Ma nia ka toolangaidoo diana 'asia naa fuaku 'ana ade lae sulia na taki ne sa Mosis falea mai fua kokoo kia ki, ma nau ku dooria lau guu ili lana tee ki ne God nia dooria, mala lau guu ne kamolu dooria ili lana naa 'i tari'ina. ⁴ Ma nau ku faanonifiia lau guu toaa ne kera manata mamana 'ana sa Disas, ma nau ku saungida. Nau ku daua lau guu wane ki, ma keni ki, ma nau ku aluda lao lookafo. ⁵ Na waa foa ni gwau bae, ma toa gwaungai kolu ki, kera saitomana doo ne nau ku bae sulia nee nia mamana. Ma kera daka kedaa si baea fifi fua toa gwaungai fua Diu ki 'i Damaskas, ma kera daka

falea fuaku, uri nau ku ngalia fuada. Ma kera daka faolomai nau uri kwai nani uri toaa ne kera manata mamana 'ana sa Disas ki 'i seeri, uri kwai dau kera, ma kwai kani kera, ma kwai oli mai fai kera uri 'i seki Durusalem, uri toa gwaungai ki kera daka falea kwakwaea fuada.

⁶ “Si kada nau ku lea ma ku dao karangia naa 'i Damaskas bobola fainia tofungana sato, tala folaa laa baita ka tala mai faasia lofona salo kakali nau. ⁷ Ma nau ku 'asi nau 'i saegano, ma nau ku rongo na lingee doo ka bae 'urii fuaku, ‘Sol 'ae, Sol, tee ne adea 'oko susubutai nau?’ ⁸ Sui nau ku bae 'urii fuana, ‘Aofia 'ae, 'oe sa tii na?’ Ma na lingee doo nai ka luu nau ka bae 'urii, ‘Nau sa Disas waa 'i Naasaret nee 'oe susubutai nau ne.’ ⁹ Ma toa ne kera lea fai nau ki, kera da suana sina laa nai, ma nao kera dasi rongo guu na lingena waa nai 'e bae fai nau. ¹⁰ Ma nau ku ledia, nau ku 'urii, ‘Aofia 'ae, tee ne nau kwai ilia?’ Ma na Aofia ka luu nau ka bae 'urii, “O tatae 'i langi, 'oko lea uri 'i Damaskas. Ma kera da kai faarongo 'oe 'ana si doo ne nau ku dooria uri 'oko ilia.’ ¹¹ 'Ana si kada nai, na maaku ka rorodoa suli na sina lana doo nai. Ma toa ne kera lea fai nau ki, kera daka dau 'ana 'abaku, ma kera daka talai nau uri 'i Damaskas.

¹² “Ma tii waa nia too 'i Damaskas satana sa 'Ananaeas, nia waa ne faabaita God, ma ka ade sulia na taki kia Diu ki, ma toaa Diu ki sui guu ne kera too 'i Damaskas, kera sae'inito 'asia naa 'ani nia. ¹³ Nia lea mai ka uu siaku, ka bae 'urii, ‘Waafuta nau sa Sol 'ae, 'oe lilio 'amua!’ Ma 'ana kada nai 'ua guu, na maaku ka lilio naa, ma nau ku suana naa. ¹⁴ Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, ‘God nia kokoo kia ki nia fili 'oe sui na mai, uri 'oko saitomana na kwaidooria nia, ma 'oko suana

Waa 'O'olo nia, ma 'oko rongo na lingena. ¹⁵ Ma 'oe 'okoi faarongo 'ana Faarongoa Diana bae suli nia uri 'oko faarongoa toaa ki suli si doo ne 'o suai ma 'oko rongoa ki. ¹⁶ Nee wala na tee lau ne 'oe maasia? Tatae naa, 'oko siuabu, ma 'oko foosia Aofia, uri nia ka manata lukea 'ana abulo ta'aa laa 'oe ki.'

¹⁷ “Sui nau ku oli lau uri 'i Durusalem, ma si kada nau ku foa lao Beukaua bae, nau ku suai na fafaataie, ¹⁸ ma nau ku suana Aofia, ma nia ka bae 'urii fuaku, “Oe lea 'ali'ali faasia 'i Durusalem, suli toaa nee kera nao kera dasi manata mamana 'ana bae lamu suli nau.’ ¹⁹ Ma nau ku bae 'urii, ‘Aofia 'ae, kera saitomana naa bae nau ku lea lao beu ni foa lae ki, ma nau ku daua toaa ne kera manata mamana 'ani 'oe ki, ma nau ku nangasida lau guu.’ ²⁰ Ma 'ana kada ne waa ki kera saungia naa sa Stifin, waa bae nia faarongo suli 'oe, nau ku nii lau guu 'i seeri, ma nau ku ala faafia si doo bae kera ilia 'ani nia, ma nau ku kwai'adomi 'ana lio lae sulia na maku kera ki. ²¹ Sui na Aofia ka bae 'urii fuaku, “Oe lea, suli nau kwai fale tau 'ani 'oe siana toaa nao lau Diu ki.’ ”

²² Toaa ki kera fafurongoa sa Bol lelea nia ka saea guu si doo nai sulia toaa ne nao lau Diu ki. Ma si kada kera rongo guu si doo nai, kera daka suungi kera daka 'urii, “Molu ngalia kau molu ka saungia! Nao nia si bobola uri ka mauri!” ²³ Kera suungi, ma kera daka kwaikaru 'ana maku kera ki 'i langi ma kera daka taga 'ana gegeo 'ana saegano ki 'i langi, suli kera da rakesasu 'asia naa. ²⁴ Ma waa gwaungai 'ana omee 'i Rom, nia ka saea fuana toa nia ki uri kera daka talaia sa Bol 'i beu, ma ka saea kera daka kwae nia, uri kera daka dao toi

maana tee ne adea ma Diu ki kera daka suungi faafi nia 'uri nai. ²⁵ Sui ma si kada kera karoa sa Bol uri kwae lana, nia ka bae 'urii fua tii waa ni omee, “Nia bobola gwana lao taki kia 'i Rom uri molu ka kwae nau, na waa 'i Rom ne nao molu si dao toi ua garo laa nau?”

²⁶ Si kada nai waa baita 'ana omee nai 'e rongo si doo nai, nia ka lea siana waa gwaungai nia, ma ka ledia ka 'urii, “Tee ne 'oe kai ilia wala? Sa wala loko nia waa 'i Rom loko.”

²⁷ 'Uri nai waa gwaungai nai ka lea siana sa Bol, ka bae 'urii, “Faarongo nau fasi, 'uri nee ma 'oe waa 'i Rom nee?”

Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Iuka.”

²⁸ Ma waa gwaungai nai ka bae 'urii, “Nau waa 'i Rom lau gu ne, sui ta nau ku foli talana 'ana malefo baita ne.”

Ma sa Bol ka luua ka 'urii, “Nau ne waa 'i Rom, suli nau ku futa 'ana waa 'i Rom.”

²⁹ Ma toaa ne kera uu karangia uri kwae lana ma ledi lana, kera daka dudu faiburi faasia. Ma waa gwaungai nai lau guu, kada nia saitomana ne sa Bol nia waa 'i Rom, nia ka mau, suli nia karoa 'ana 'oko ma seni ki.

Sa Bol uu 'i naofana Bae Ofua Gwaungai Diu ki

³⁰ Sui waa gwaungai nai 'ana omee, nia dooria ka saitoma diana 'ana tee ne toaa Diu ki kera ketoa sa Bol faafia. 'Uri nai 'ana ruana fa dani, nia ka saea waa ni rao nia ki, uri kera daka tangasua naa 'oko ki faasia sa Bol, ma ka saea fua waa baita ni foka ki ma na Bae Ofua Gwaungai kera uri daka ofu. Sui nia ka talaia lau kau sa Bol, ma ka faauu nia naa 'i naofada.

23

¹ Ma sa Bol ka bubu tetee naa 'ana Bae Ofua Gwaungai nai, ka bae 'urii, “Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau ku faabaitaa God, ma 'ana lioku sui naa, nau ku saitomana mauri laku nia diana gwana ka lelea ka dao 'ana fa sato tari'ina.” ² Kada sa Bol nia bae 'urii, na waa foa ni gwau bae sa 'Ananaeas ka saea fua toa ne kera uu karangia sa Bol uri kera daka fida suusia fakana. ³ Ma sa Bol ka bae 'urii fuana, “God nia kai fidali 'oe, suli 'oe 'o mala ta 'ogua bae kera rabua kwakwaoa ai uri saufini lana bili ki. 'Oe too 'i seki lau guu uri keto laku sulia taki sa Mosis. Ma 'oe boroi, 'oe 'osi ade guu sulia na taki nee kada ne 'oe saea daka fidali nau!”

⁴ Ma toa ne kera uu karangia sa Bol, kera rongo, kera daka bae 'urii fuana, “Oe bae ta'aa fua waa foa ni gwau bae God nai wala!”

⁵ Ma sa Bol ka luuda ka 'urii, “Toafuta nau ki 'i 'Israel, kwaimanatai, nao nau kusi saitomana ne nia waa foa ni gwau bae. Suli na Kekeda laa Abu nia saea, 'Nao 'oe 'osi bae ta'aa fua waa gwaungai kamolu.’ ”

⁶ Ma kada sa Bol 'e suana ta bali 'ana Bae Ofua Gwaungai nai ne Sadiusii ki, ma ta bali 'ada ne Faarisii ki, nia ka bae 'inito fuana Bae Ofua Gwaungai nai ka 'urii, “Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau na Faarisii lau guu, na 'alakwa nia Faarisii. Ma sui kera daka keto nau naa, suli nau ku manata mamana ne toaa ne kera mae ki, God kai tatae kera lau!”

⁷ Ma si kada nia saea si baea nai ki, na Faarisii ki ma na Sadiusii ki, kera daka safalia olisusuu lae, ma na konia nai kera daka toli kwailiu 'ana roo kulee wane ki. ⁸ Kera tolingida, suli na Sadiusii ki kera saea lea waa mae, 'afitai nia ka mauri lau, ma

daka saea nao naa ta 'ensel, ma ka nao lau guu ta anoedoo. Ma sui na Faarisii ki kera daka manata mamana 'ana olu doo nai ki. ⁹ Ma kera daka akwa baita fuada kwailiu, ma tai waa toolangaidoo 'ana taki ki ne kera Faarisii ki lau guu, kera uu, ma kera daka bae tetede 'asia naa kera ka 'urii, “Nao kameli si dao toi ta doo ne garo 'ana sa wala nee! Sui ma alamia na anoedoo ma nao ta 'ensel 'oto ne bae 'ani nia nee.”

¹⁰ 'Uri nai, na olisusuu laa baita 'asia naa ka tatae, ma waa gwaungai 'ana omee, nia ka mau 'asia naa suli tara kera saungia sa Bol daka kwae ngisia guu. Ma nia ka saea fua toa ni omee ki, kera daka lea siana konia nai uri kera daka talaia sa Bol faasi kera uri lao beu toa ni omee ki.

¹¹ Sui ka rodo na mai na Aofia ka uu fai sa Bol ka bae 'urii, “Nao 'osi mau. 'O bae noniraa naa suli nau seki 'i Durusalem, ma 'oko ili lau gu 'uri nai 'i Rom.”

Kera da baelia saungi lana sa Bol

¹² Ma 'i 'uubongi tai waa 'ana Diu ki kera daka koni, ma daka baelia naa saungi lana sa Bol. Ma kera daka kwaiagii nao kera dasi 'ani tasi fanga, ka nao kera dasi kuufi tasi kafo, lelea ka dao 'ana si kada kera da saungia naa sa Bol. ¹³ Alamia nia bobola fainia faiakwala ka sarenga ne kera saungai kwaimani uri si manata laa nai. ¹⁴ Uri nai toaa nai ki, kera daka lea siana waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai kera Diu ki, kera daka bae 'urii, “Kameli bae kwaiagii nao meli si 'ani tasi fanga lelea meli ka saungia guu sa Bol. ¹⁵ 'Uri nai kamolu fainia Bae Ofua Gwaungai nee, molu ka falebaea fuana waa gwaungai ki 'ana omee 'i Rom, uri kera ka talaia mai sa Bol siamololu. Molu ka sukea saea

kamolū doori rongo diana 'ana tai doo lau suli si baea nai suli nia. Ma ni kameli meli ka kwaimaasi uri saumaeli lana naa kada nia dao.”

¹⁶ Ma sui 'ana si kada na kokoo sa Bol 'alakwa waiwane nia 'e rongo na tii si manatae doo ka dao lao manatana, nia ka lea 'i beu kera toaa 'ana omee ki, ka faarongoa sa Bol. ¹⁷ Si kada sa Bol nia rongo, nia ka 'ailia mai tii waa baita ni omee, ka bae 'urii fuana, “Oe talaia kau wela daraa nee siana waa gwaungai 'oe, suli nia dooria kai saea tii si doo fuana.” ¹⁸ Sui waa ni omee nai ka talaia wela daraa nai siana waa gwaungai kera, ka bae 'urii, “Waa bae nia too lao lookafo bae satana sa Bol ne saea nau ku talaia mai wela nee siamu, suli nia dooria faarongo lamu 'ana tii si doo.”

¹⁹ Na waa gwaungai nai ka dau 'ana 'abana wela daraa nai ka talaia ka taa idu lau kau, ma si kada taifili keerua, nia ka bae 'urii, “Tee ne 'oe doori saea fuaku?”

²⁰ Sui wela daraa nai ka bae 'urii fuana, “Tai toa Diu, kera da bae alangai 'afitai sui naa, alamia bobongi kera dai lea mai dai gani 'oe uri 'oko talaia sa Bol lau uri kula bae Bae Ofua Gwaungai koni ai, uri kera daka dao toi diana lau 'ana doo baki nia ilia. ²¹ Sui ta nao 'osi ade sulida, suli faiakwala ka sarenga ne kera agwa maasia uri saumaeli lana. Suli kera kwaiagii 'afitai sui naa uri nao kera dasi fanga ma dasi kuu, lelea kera daka saungia guu sa Bol. Ma kera da kwaimaasi naa, ma na doo ne kera maasia naa ne bae lamu.”

²² Sui waa gwaungai nai ka bae 'urii fuana wela daraa nai, “Nao 'osi faarongo 'ana ta waa ne 'oe faarongo nau 'ana si doo nai.” Sui nia ka odua ka lea na 'ana.

Kera talaia sa Bol sia sa Feliks waa gwaungai

²³ Sui na waa gwaungai 'ana toa ni omee ki, nia ka 'ailia mai roo waa kera baita 'i farana ki, ka bae 'urii fuadaru, “Kamuru muru kwaimaasi 'ana roo talangee wane ni omee ki uri lea lae uri maefera 'i Sisaria, fainia fiu akwala ki uri lea lae fafona hos ki, fai ta roo talangee wane kera dau 'ana sue ki, kera ka kwaimaasi uri lea lae 'ana sikwana kada rodo lao rodo 'i tari'ina. ²⁴ Molu ka alua tai hos fua sa Bol uri kai tae 'i fafona, ma molu ka fofolo diana 'ua guu 'adomia, ma molu ka talaia siana sa Feliks waa gwaungai.”

²⁵ 'Uri nai waa gwaungai 'ana omee ka keda leta fua sa Feliks ka 'urii,

²⁶ “Nau sa Klodias Lisias, nau ku kekeda kau fuamu 'oe waa gwaungai ne sa Feliks. Nau ku bae fasi fai 'oe. ²⁷ Na Diu ki kera daua naa sa wala nee, ma kera daka karangi saungia naa. Kada nau ku dao tona nia waa 'i Rom, nau ku lea fainia toa ni omee nau ki, kameli meli ka lau nia faasi kera. ²⁸ Ma suli nau ku dooria kwai saitomana doo ne kera keto nia faafia, nau ku talaia siana Bae Ofua Gwaungai nai. ²⁹ Ma sui, nau ku dao toi nao nia si ilia guu tasi doo ne bobola fainia kera daka saungia ma nao daka alua lao lookafo faafia. Kera keto nia gwada faafia si doo 'ana taki kera 'i tala 'ada. ³⁰ Nau ku rongo Diu ki kera 'olea naa fua saumaeli lana, nia ne nau ku manata uri fale lana kau siamu. Ma nau ku faarongoa naa toa ne da keto nia uri daka faatania doo ne kera keto nia faafia siamu 'oe waa gwaungai.”

³¹ Sui waa ni omee ki kera daka ili naa suli si doo nai waa gwaungai kera saea. Ma kera daka

talaia sa Bol 'ana fa rodo nai lelea kera daka dao 'i 'Antibatris. ³² Ma 'ana ruana fa dani, waa ni omee ki ne kera lea 'ana 'aeda, kera daka oli uri beu kera 'i Durusalem. Ma toaa ni omee ne kera lea fafona hos ki, kera daka safali lea naa fainia sa Bol. ³³ Kera talaia daka dao 'ana fera 'i Sisaria, ma kera daka falea naa leta nai fua sa Feliks waa gwaungai, ma kera daka faasia naa sa Bol siana. ³⁴ 'Ana kada nai waa gwaungai nai nia teemainia leta nai ka sui, nia ka ledia sa Bol uri na bali lolofaa 'i fai ne nia futa ai. Kada nia dao toi nia lea mai faasia 'i Silisia, ³⁵ nia ka bae 'urii, “Nau kwai rongoa kes 'oe 'ana kada toa ne kera keto 'oe ki dai dao mai.” Sui nia ka falea toaa ni omee nia ki kera daka fofolo diana 'ua guu suusia sa Bol lao beu ni gwaro lana nai sa Herod saungainia.

24

Na Diu ki da ketoa sa Bol naofana sa Feliks

¹ Burina lima maedani ki sui, sa 'Ananaeas na waa foa ni gwau bae ka lea uri maefera 'i Sisaria fainia tai toa gwaungai kera Diu ki, fainia tii waa satana sa Tatalas ne nia saitomana taki. Kera daka lea mai 'i naofana sa Feliks waa gwaungai, ma kera daka ketoa sa Bol. ² Sui kera daka 'ailia mai sa Bol, ma sa Tatalas ka safali bae naofana sa Feliks ma nia ka 'urii, “Waa gwaungai 'ae, na kwaitalai laa 'oe 'ana liotooa 'oe adea kolu ka too 'ana aroaroa suli si kada tau. Ma ni 'oe 'oko ilia ki mai doo 'oro diana fuameli toaa Diu ki. ³ Ma kameli sui guu meli ka ele 'asia naa suli doo nai ki, ma meli ka tango 'oe 'asia naa. ⁴ Ma nao nau kusi dooria guu ngali lana si kada tikwa 'oe. Nau ku gani 'oe gwaku uri 'oko fafurongoa fasi si baea kukuru ne meli saea. ⁵ Kameli meli dao tona sa

wala nee nia waa fua faarakesasu lana toae ki naa ne. Nia waa fua bae naofana lae toaa Diu ki sui guu lao molaagali fua rakesasue ne. Ma nia ta waa baita lau guu lao 'aebara ne kera sae kera 'ana, 'Toaa Naasaret ki.' ⁶⁻⁷ Ma nia ka ilili lau guu uri faasua lana Beukaua loko. Kada kameli meli suana uri nai, kameli meli ka dau nia naa.* ⁸ Lea 'oe 'o didi nia 'i tala'amu, tara 'oe dao toi doo neki meli keto nia fainia 'i naofamu na doo mamane ki gwana ne." ⁹ Ma na toaa Diu neki 'i seki da 'ado lau gu fai kameli fai si doo nai, ma daka faamamanea lau guu doo nai ki.

Sa Bol bae 'o'olo suli nia naofana sa Feliks

¹⁰ Uri nai waa gwaungai nai sa Feliks nai ka susuia kau sa Bol uri nia ka bae. 'I seeri sa Bol ka bae na 'urii, "Nau ku saitomana 'oe 'o kwai ketoi 'i seki ka tau na mai suli fa ngali 'oro ki. Aia, ma nau ku bae 'o'olo gu suli nau 'i naofamu nai. ¹¹ Lea sa 'oe 'o ledia waa ki, kera daka saea gwada ne nau taafuli maedani ma roo maedani sarenga ki gwana ne sui kau burina bae ku lea 'ana foa lae 'i Durusalem. ¹² Toa ne kera ngali nau mai fua lao koot nee, kera nao dasi dao toi guu tasi kada ne nau ku olisusuu fai waa ki lao Beukaua loko, ma nao sae ku bae naofana ta konia fua rakesasu lae lao beu ni ofu lae ki ma nao ta kula gwana lao maefera baita loko 'i Durusalem. ¹³ Kera tara 'afitai daka faatania guu tasi doo ne nau ku garo

* **24:6-7** Tai kekeda laa ki 'ua 'i nao da ladoa fees 7, ka bae 'urii, "Kameli dooria meli kai keto nia sulia taki kameli, ma sui sa Lisias waa gwaungai fua toae ki sui, nia ne lea mai ma ka lau susuala 'ani nia faasi kameli. 'Uri nai sa Lisias ka falebaea kau uri lea ta waa nia too 'ana tasi doo ni keto lana sulia, nia ka lea mai siamu."

ai siamu uri oko suai. ¹⁴ Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe: Nau ku foosia God bae kokoo kameli ki da foosia 'ana lea laa nee sulia Tala Falu nee 'ana Aofia, ma sui toa neki da bae toku nee kera nao dasi faamamanea Tala falu nee 'ana Aofia. Nau ku manata mamana 'ana doo neki sui guu da lea sulia taki sa Mosis ma na brofet ki kera daka kekeda mai sulida. ¹⁵ Ma nau ku manata mamana 'ana God mala lau guu 'ani kera, ne God kai tataea toaa ki sui guu toaa 'o'olo ma toaa ade garo ki faasia maea. ¹⁶ Uri nai, 'ana si kada ki sui guu nau ku sasi ngangata fai ili 'o'olo lae 'ana doo ki 'i maana God ma na wane.

¹⁷ “I burina nau ku lea faasia 'i Durusalem suli bara fa ngali, nau ku oli lau mai 'i seki kada ku ngali mai fafalea kera toaa Diu ki 'ana malefo fuana toaa neana 'ana Diu ki ma uri afuafu lae lau guu. ¹⁸ Ma si kada nau ku ilia si doo nai, ne kera da suaku laona Beukaua Loo burina nau ku faasua naa raoa 'ana faafaalu lae. Ma nao guu ta konia fai nau 'ana si kada nai, ma ka nao guu ta ngalungalua. ¹⁹ Ma sui tai Diu faasia bali lolofaa 'i 'Eisia kera da nii seki. Nia bobola fainia kera daka lea lau guu mai 'i naofamu, uri kera daka keto nau lea kera saitomana tasi doo ne nau ku ilia ka garo. ²⁰ Ma toaa neki, kera saitomana kada kera keto nau 'i naofana Bae Ofua Gwaungai kameli, nao dasi dao toi guu tasi doo ne nau ku ilia ka garo. ²¹ Tii si doo gu ne nau ku saea 'i seki, alamia nia ka faarakesasua ta bali 'ada ne 'urii, ‘Kamolou keto nau 'i tari'ina, suli na manata mamana laa nau ne waa ne kera mae ki naa, kera dai tatae lau fasi maea.’”

²² Sui sa Feliks, waa ne saitoma diana naa 'ana birangaa sulia na Tala Falu nee Aofia, nia ka saea

kera daka too aroaro naa. Ma nia ka bae 'urii, “Kada sa Lisias waa gwaungai 'ana waa ni omee ki kai dao mai, nau kwai saea si doe sulia keto laa ne molu ilia.” ²³ Ma nia ka saea fua waa ni omee ne suasuli sa Bol uri kera daka lio suli nia, ma daka alamatainia toa kwaimani nia ki saitomana kera daka maa tona ma daka faledoo 'adomi nia.

Sa Feliks fai 'afe nia daru fafurongoa bae lana sa Bol

²⁴ Ma burina ta bara fa dani sui, sa Feliks fainia 'afe nia ni Durusila ne nia wela keni 'i Diu, keerua daru ka kwaiodui uri sa Bol uri keerua daru ka fafurongo nia. Ma sa Bol ka bae sulia na manata mamana laa 'ana sa Disas Kraes. ²⁵ Ma sui sa Bol ka bae lau guu suli na 'o'oloa, ma ka saea ne waa ki nao dasi ili lau suli kwaidooria ta'aa 'ana nonida ki, ma ka bae lau gu sulia fa dani ne God kai ketoa toae ki sui guu. Ma kada keerua rongo naa doo nai ki, sa Feliks ka mau ka bae 'urii, “O lea namu kau. Nau kwai 'aili 'oe lau mai 'ana tasi kada lau ne walude lau fuaku.” ²⁶ 'Ana kada nai lau guu, nia ka kwaifii sae sa Bol tara kai fale malefo fuana. 'Uri nai, 'ana kada 'oro nia ka falebaea uri nia ma ka bae kwaimani fainia ki.

²⁷ Burina roo fa ngali ki sui, sa Bosias Festas ka lea mai ka talana sa Feliks waa gwaungai nai. Ma sui, suli sa Feliks 'e dooria uri toaa Diu ki kera daka ele suli nia, nia ka faasia sa Bol ka too gwana lao lookafo.

25

Sa Bol kai bae 'i naofana sa Festas

¹ Ma 'ana oluna fa dani 'i burina sa Festas nia dao 'i Sisaria uri raoa nia, nia ka lea lau gwana uri 'i Durusalem. ² Ma na waa baita ni foa ki, ma

toa gwaungai Diu ki, kera daka faarongo 'ana doo ne kera ketoa sa Bol faafia ki siana sa Festas. ³ Ma kera daka radi kali sa Festas uri nia ka falea sa Bol uri 'i Durusalem, suli kera dooria naa uri saumaeli lana suli taale. ⁴ Ma sa Festas ka luu kera ka bae 'urii, “Sa Bol nia too lao lookafo 'i Sisaria. Ma nao si tau guu sui nau kwai oli 'ali'ali lau gwaku 'i seeri. ⁵ Lea nia ilia ta doo ka garo, molu ka falea waa gwaungai kamolu ki uri kera daka lea fai nau uri 'i Sisaria uri kera daka keto nia 'i seeri.”

⁶ Sui sa Festas ka too 'i Durusalem suli ta kwalu fa dani ma nao ta taafuli dani lau, sui nia ka oli naa uri 'i Sisaria. Aia, tio dani sa Festas ka lea naa uri kula nai ni kwai ketoi lae, sui ka saea kera daka talaia mai sa Bol siana. ⁷ Ma si kada sa Bol nia dao, na toa Diu ki ne kera lea mai faasia 'i Durusalem, kera daka uu kalia, daka keto nia naa faafia doo 'oro ta'aa 'asia naa ne da saea nia ilia, ma sui ka nao si mamana guu. ⁸ Ma sui sa Bol ka bae 'olosi nia 'ana tala'ana ka 'urii, “Nao nau kwasi ilia guu tasi doo ta'aa ne saketoa na taki kameli Diu ki, ma na Beukaua loo, ma nao na waa 'inito 'i Rom.”

⁹ Ma suli sa Festas 'e dooria na toaa Diu ki kera daka ele suli nia, nia ka ledia sa Bol ka 'urii, “Oe dooria 'oko lea uri 'i Durusalem, uri nau ku fafurongo 'oe 'i seeri faafi doo nai ki kera saea suli 'oe nai?”

¹⁰ Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Kula ni kwai ketoi lae na waa 'inito 'i Rom 'e alua naa ne nau ku uu ai nee. 'I seki naa ne kula 'e bobola fai keto laku lae ai. Nao nau kusi ilia guu tasi doo garo fua toaa 'i Diu ki. Ma 'oe 'o saitoma diana sui na ai. ¹¹ Lea nau ku 'oia naa taki ki ma ka bobola fainia oko keto nau naa uri maea, nau kwasi gani guu uri tafi lae faasia. Sui ma baea neki kera da keto nau fainia nao si mamana. Uri nai tama ta waa boroi nia nao

si tala'ana ka fale nau fuada nai. Uri nai, nau ku gani 'oe uri oko fale nau fuana waa 'inito 'i Rom nai, uri ka fafurongo nau.”

¹² Uri nai, sa Festas ka bae kau fainia toa nai kera da gooru kwaimani 'ana kwaiketoia nai. Sui nia ka bae 'urii fua sa Bol, “Suli 'oe gani uri lea lae siana waa 'inito 'i Rom, nia diana gwana, 'oe kai lea siana.”

Sa Bol nia bae 'i naofana sa 'Agriba fainia ni Benis

¹³ Burina ta bara fa dani sui, sa 'Agriba na waa 'inito nai ma waiwane nia ni Benis, keerua daru ka dao 'i Sisaria 'ana gwale lana sa Festas faafia raoa nia. ¹⁴ Si kada keerua too 'i Sisaria suli bara fa dani nai ki, sa Festas ka faarongoa sa 'Agriba 'ana si baea nai sulia sa Bol. Nia ka bae 'urii, “Tii waa ne kera alua lao lookafo si kada ne sa Feliks nia gwaungai 'ua mai kada nau kwasi dao 'ua. ¹⁵ Ma si kada nau ku lea kau uri 'i Durusalem, na waa baita ni foa toaa Diu ki, ma toa gwaungai kera ki, kera daka bae 'ana baea ni keto lana, ma daka gani nau uri nau ku keto nia uri saumaeli lana. ¹⁶ Ma sui nau ku bae 'urii fuada, ‘Nao lau na birangaa kameli toaa 'i Rom ki ne meli kai falea kwakwaea fuana wane 'i nao sui fatai nia kafi bae suli nia 'i maana toaa ne kera keto nia.’ ¹⁷ Ma si kada kera dao naa seki 'i Sisaria, nau ku 'ali'ali ku fafurongo kera 'ana kwai keto lae 'ana ruana fa dani, ma nau ku 'ailia mai toa ni omee ki kera daka talai mai waa nai. ¹⁸ 'Uri nai, toaa ne kera keto nia ki kera daka uu ka nao dasi saea guu tai doo ta'aa ne nau ku fiia sae kera dai saea. ¹⁹ Doo ne kera olisusuu na faafia ne malutana foosi lana God kera, fainia tii waa ne satana sa Disas, ne mae naa ma sui sa

Bol ka saea nia mauri lau gwana. ²⁰ Ma suli nao nau kwasi saitomana naku bae lae suli doo uri nai ki. Uri nai, nau ku ledia sa Bol lea nia dooria ka lea uri 'i Durusalem uri nau ku didi nia uri doo nai ki 'i seeri. ²¹ Ma sui sa Bol ka nao si ala gu faafia, ka gani 'ana uri waa 'inito 'i Rom ka fafurongo nia lau. Uri nai, nau ku alu nia ka too lao lookafo lelea ka dao 'ana kada ne bobola fai ni nau ku falea ka lea siana waa 'inito 'i Rom.”

²² Sui sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas, “Nau ku dooria lau guu rongo lana waa nai.”

Ma sa Festas ka luua ka bae 'urii, “I bobongi gu ne 'oe kai rongo nia.”

²³ Tio dani guu sa 'Agriba fainia ni Benis keerua daru ka dao naa lao luma baita nai, ma daru ka ruufia na mai maku lalaungia keerua ki. Ma daru ka ruu mai lao beu nai fainia toa baita ni omee ki, ma toaa gwaungai ki 'ana fera nai. Sui sa Festas ka bae naa uri kera daka talaia mai sa Bol. ²⁴ Ma sa Festas ka bae 'urii, “Agriba waa 'inito 'ae ma toaa ne molu koni mai 'i seki tari'ina, kamolu suana waa ne satana sa Bol. Na Diu neki kera too 'i seki Sisaria ki ma na toaa Diu ne kera too 'i Durusalem ki, kera keto nia, ma daka suungi ma daka gani nau uri kwai saungia ka mae. ²⁵ Ma sui si kada nau ku ledia, nao nau kwasi dao toi guu ta tee ne nia ilia ka garo uri kera daka saungia ka mae. Ma sui nia ka gani sae uri ka lea siana waa 'inito 'i Rom. Nia ne nau ku odua kau siana 'i Rom. ²⁶ Ma sui nao nau kwasi too guu 'ana tasi doo talingai uri ku kedaa mai sulia garo laa sa wala nee fuana nia waa 'inito nee. Nia ne nau ku talaia mai siamu 'i tari'ina wala 'Agriba na waa 'inito, uri molu ka 'adomi nau uri dao lae toi ta doo mamana uri kekeda lae sulia. ²⁷ Suli nao si diana fua nau ku

fale kau ta waa ne too lao lookafo fua waa 'inito 'i Rom, lea nao nau kwasi faatai folaa guu 'ana manata laa ki ne kera ketoa nia faafia.”

26

¹ Sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Bol, “Nia bobola gwana fai 'oko faarongo kameli 'ana manata lamu.” Ma sa Bol ka tagaa 'abana ka faatainia ne nia kai bae, ma ka bae 'olosi nia 'urii, ² “Wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau ku ele gwaku, suli nau ku bobola kwai faarongo 'oe 'ana 'olosi laku 'ana si doo ne Diu ki kera keto nau faafia. ³ Nau ku ele ka tasa, suli 'oe saitoma diana 'ana birangaa kia Diu ki fainia na olisusuu laa kia ki. Nia ne nau ku gani 'oe, uri 'oko fafurongo nau fasi fainia maabe tau lae.

⁴ “Ma na Diu ki sui guu kera saitomana birangaku 'ita mai 'ana tu'uu laku. Kera daka saitomana na birangaa nau 'i fera kani, ma burina lau guu 'i seki 'i Durusalem. ⁵ Ma kera daka saitomaku ka tau na mai, 'ana safali lana nau ta waa 'ana fikui wane tai waa ne kera faangadoa na foosi lana God sulia birangaa Diu ki. Ma kera saea na fikui wane tai waa nai 'ana Faarisii ki. Bobola fai kera ka lea mai 'i seki uri kera daka bae 'ana faamamane lana doo nai ki, lea kera noni maabe. ⁶ Ma nia ne nau ku uu naa 'i seki uri na keto laku lae, suli nau ku kwaimaasi naa 'ana doo ne God nia safali alangainia 'ana fua kokoo kia ki. ⁷ Ma nia naa ne doo bae na akwala ma roo fiiwane kia neki da kwaimaasi mai uri ngali lana, kada kera foosia God suli fa dani ma fa rodo. Wala 'Agriba, 'ana manata too ngadoa nai ne adea toaa Diu ki kera daka keto nau faafia! ⁸ Ma 'utaa ne ka 'afitai

fuamolū toaa 'i Diu ki uri manata mamana lae 'ana God ne nia saitomana tae lana waa mae ki?

⁹ “Ma 'i nao mai, nau tala'aku nau ku rao ngan-gata uri nau ku ilia si doo ki sui guu ne bobola uri nau ku tagalangainia na konia ne kera manata mamana 'ana sa Disas waa 'i Naasaret. ¹⁰ Na doo nai ne nau ku ilia 'i Durusalem. Nau ku ngalia naa tetedeā faasia na waa baita ni foa ki, ma nau ku alua toaa 'oro God ki lao lookafo. Ma si kada da keto kera uri mae lada, nau ku ala lau guu faafia. ¹¹ Si kada 'oro ki, nau ku liu ku nangasida lao beu ni foa lae ki, ma nau ku ili 'uri nai uri suumai lada uri lukasi lana na manata mamana laa kera ki. Ma suli nau ku rakesasu 'asia naa fuada, nau ku lea lau guu uri fera 'e'ete ki sui gwana uri susubutai lada.

¹² “Ma suli si doo nai, nau ku lea uri 'i Damaskas. Nau ku ngalia na leta ki faasia na waa baita ni foa ki uri dau lana toaa ne kera manata mamana 'ana sa Disas. ¹³ Wala 'Agriba, kada kameli meli lea suli tala tofungana sato, nau ku suana tii sina laa nai tala folaa ka talua na folaa lana sato, ma nia ka tala folaa mai faasia lao lofona salo ka lea kakali nau fainia toa ne kameli meli lea ki. ¹⁴ Ma kameli sui guu ne meli 'asi kameli 'i saegano, ma nau ku rongo tii lingee doo 'e bae ka 'urii fuaku 'ana baea toaa Diu, ‘Sol, Sol! Tee ne 'o ilimatai nau uria? 'Oe 'o oewanea ne 'oko firu fai nau nee.’ ¹⁵ Ma nau ku bae 'urii fuana, ‘Aofia 'ae, 'oe sa tii nai?’ Ma na Aofia ka bae 'urii, ‘Nau sa Disas, waa ne 'oe faanonifiia. ¹⁶ Tatae naa. Nau ku faatai fuamu, ma nau ku fili 'oe, uri 'oko rao fuaku. Ma 'oko faarongoa waa ki lau guu 'ana si doo ne 'oe 'o suai 'ani nau ki 'i tari'ina, ma tai doo lau ne nau kwai faatania fuamu. ¹⁷ Nau kwai lau 'oe faasia

toaa 'oe 'ua guu 'i 'Israel fai toaa nao lau Diu ki, ma nau kwai suasuli 'oe uri nao kera dasi saungi 'oe.
¹⁸ Nau ku odu 'oe siada uri 'oko bulasi da faasia na rorodoa lae uri folaa lae, faasia na tetedeaa sa Saetan talea God. Ma God kai manata lukea na abulo ta'aa laa kera ki. Suli kera manata mamana 'ani nau, God kai alu kera toaa nia ki fainia toaa ki sui guu ne God nia filida.'

¹⁹ “Aia, wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau ku ade na suli na fafaataie bae nau ku suana faasia 'i salo.
²⁰ Etana nau ku lea 'i Damaskas, sui 'i Durusalem ma lao fera 'i 'Israel sui naa. Ma sui nau ku lea naa siana toaa nao lau Diu ki, uri ku faarongo kera uri daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka oli mai sia God uri ili lana doo diane ki ne faatainia kera da bulasi manataa mamana.
²¹ Ma faafia si doo nai, na Diu ki kera daka dau nau kada nau ku too lao Beukaua nai, ma kera daka sasi uri saumaeli laku. ²² Ma sui ka lea mai ka dao 'i tari'ina, God naa ne nia 'adomi nau. Ma nau ku faarongoa toaa ki sui guu, fua waa tu'uu ki, ma waa gwaungai ki lau guu. Ma na doo ne nau ku saea ki, nia lau guu bae na brofet ki ma sa Mosis kera saea kai dao mai. ²³ Kera saea na waa fifilia nia God kai nonifii ma kai mae, ma nia lau guu na waa totoonao ne kai tatae faasia maea, uri ka faarongo sulia kwesu 'ana mauria firi fuana toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.”

²⁴ Ma si kada sa Bol 'e bae 'ua suli nia 'uri nai, sa Festas ka 'ai fuana ka 'urii, “Bol 'ae, 'oe oewanea lau namu ne wala! Na saitoma doo laa baita 'oe ne faaoewane 'oe.”

²⁵ Ma sa Bol ka luua ka 'urii, “Waa gwaungai 'ae, nao nau kusi oewanea lau ne! Na baea nee nau ku saea ki kera mamana ma daka 'o'olo sui guu.

²⁶ Nau ku saitomana kwai bae noniraa gwaku fua sa 'Agriba waa 'inito, sulii nia saitomana gwana doo neki. Nia ka rongo sulii si doo neki suu guu ne fulii 'ana sa Disas, sulii doo ne fulii 'ana sa Disas kii nao dasii fulii lau 'ana ta kula agwa. ²⁷ Aia, 'Agriba waa 'inito 'ae, 'urii nai 'oe 'o manata mamana 'ana baea brofet kii? Nau ku saitomana 'oe faamamanea.”

²⁸ Sui sa 'Agriba waa 'inito ka bae 'urii fuana sa Bol, “Ana sii kada kukuru nai gwana 'oe kwaifii sae 'oe kai adea nau ku manata mamana naa 'ana sa Disas na Kraes nai?”

²⁹ Sa Bol ka luua ka 'urii, “Sui boroi 'ana sii kada nai ka kukuru ma nao saka tau, nau ku fua fuamu ma fuana toaa kii suu guu ne kera too 'i seki ma kera daka fafurongo nau 'i tari'ina, urii molu ka mala lau guu ni nau. Toolangai lana ne, molu kai manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Sui ta, nau nao kusi dooria urii molu ka too lao lookafo mala lau gu 'ani nau.”

³⁰ Sui waa 'inito, ma ni Benis, fainia sa Festas waa gwaungai, ma toae kii suu guu ne kera too fai kera, kera da tatae daka lea nada. ³¹ Ma sii kada kera lea na kau, kera daka bae 'urii fuada kwailiu, “Sa wala nee nao sii ilia guu tasi doo ne bobola fua nia ka maelia ma nao kera daka alu nia lao lookafo faafia.”

³² Ma sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas, “Sa wala nee bobola fai 'oko lukea naa, lea nao nia sii gani urii lea lae siana waa 'inito 'i Rom.”

27

¹ Ma kera daka manata urii sae kameli melii kai toofolo naa urii 'i Rom lao bali lolofaa 'i Itali. Kera daka falea sa Bol fainia tai waa ne kera karoda kii,

fuana sa Diulias waa gwaungai toa ni omee ki 'i Rom ne kera faasatada 'ana “Waa 'ana omea nia waa 'inito 'i Rom.” ² Sui kameli meli ka raa lao baru faasia na maefera 'i 'Adaramitiam, uri meli ka kwaimaasi uri lea lae uri fafo asi suli bali lolofaa 'i 'Eisia. Ma sa 'Aristakas, waa 'i Tesalonaeka lao bali lolofaa 'i Masedonia, ka lea lau guu fai kameli. Ma kameli lea naa faasia fera 'i Sisaria. ³ Ma fa dani burina, kameli meli ka dao naa 'ana maefera 'i Saedon. Ma sa Diulias ka ele suli sa Bol, ma ka faolomainia ka lea uri suana lana toa kwaimani nia ki uri kera daka falea si doo ki ne nia kwai 'atoi ai. ⁴ Sui kameli meli ka lea na faasia 'i seeri, meli ka liu naa 'i burina auaua 'i Saebras, suli na koburu nia sasaula mai 'i naofana baru. ⁵ Sui kameli meli ka toofolo naa laona kada asi nai karangia bali lolofaa 'i Silisia ma 'i Bamfilia ki, ma meli ka lea mai uri 'i Mira, fera baita laona bali lolofaa 'i Lisia. ⁶ 'Uri nai, sa Diulias, waa gwaungai 'ana omee nai, ka dao tona baru faasia 'i 'Aleksandria ne kai lea uri 'i 'Italii, nia ka fale kameli lao baru nai.

⁷ Sui kameli meli ka lea naa suli fa dani 'oro ki, ma meli ka dao tona 'afitaia baita laona lea lae 'afa dani nai ki, sui lea mai meli ka dao bobola fainia fera 'i Kinidas. Ma nao meli si lea naa 'ana bali nai, suli na koburu 'e tae suusi kameli. Kameli meli ka afagali burina fa ngongoraa nai 'i Salmone, ma meli ka liu burina auaua 'i Krit. ⁸ Sui kameli meli ka usuli toli mai ma ka 'afitai tu'uu, meli ka dao laona fakali kera faasatanaa 'ana Fakali Diana, ne nao si tau guu faasia maefera 'i Lasea.

⁹ Fa dani 'oro ne sui gwana lao asi 'i seeri, suli kameli meli dao toi lea lae 'ana baru ka 'afitai 'asia naa. Kada nai lau guu fa dani baita kera Diu ki fua manata lukasi lana abulo ta'aa laa ki ka liu sui

na 'ana, ma kada 'ana koburu ka safali naa, ma ka 'afitai na uri meli ka lea ade lea baru ka kuruu lao koburu baita nai. Nia ne, sa Bol ka bae 'urii fuada, ¹⁰ “Rowane 'ae, nau ku suana lea sa kolu faasia 'i see, nia kai 'afitai tasa fuakolu, ma na asi ka saketoa baru nee fai kolu fai doo neki laona. Ma tai waa 'akolu boroi tara daka mae lau guu.”

¹¹ Ma sui waa gwaungai 'ana toa ni omee ki ka faamamanea 'ana waa ne baita lao baru fai waa nai baru nia nai. Ma nao nia si faamamanea bae lana sa Bol. ¹² Ma na fakali nai kameli meli dau ai nao si diana uri dau lae ai kada koburu ma ute. Nia ne, 'oro lana wane ki kera daka dooria 'ada lea lae lau 'i asi uri kameli meli ka dao 'i Finiks lea nia walude, uri kameli meli ka momola 'i seeri 'ana kada 'ana koburu ma ute. Suli 'i Finiks ne na fakali 'ana auaua 'i Krit nia agwa fasi na koburu 'ana kada nai.

Na ara baita 'i asi

¹³ Aia, 'ana si kada nai tii kasi sasaula tu'uu nia safali ka toea mai auaua nai, toaa nai daka manata toi sae nia bobola fainia daka lea gwada. Nia ne, kera daka lafua na gwalu lao baru, sui kera daka safali lea usuli sara naa sulia auaua nai 'i Krit. ¹⁴ Ma nao si tau guu, na koburu baita nai da saea 'ana, “Ara” ka kwae kera naa ne too mai fasi bali 'i tae lana sato. ¹⁵ Ma ka toea naa baru ka 'afitai naa fua 'olosi lana suli na koburu nai ma kameli meli ka makeso naa. 'I seeri, kameli meli ka alamatainia naa baru uri na afe ka ngalia naa faasia 'i Krit. ¹⁶ Iuka, ma kada kameli meli liu kau burina auaua 'i Kauda, kera daka sasi uri lafu lana tigi uri lao baru ma, sui ka 'afitai. ¹⁷ Ma kera daka karo ngasi naa faafia na baru ade lea nia ka foga. Ma kera daka faakosoa na 'aba selo baita nai kera

faa uua, ma uri nai koburu ka babalangainia naa baru nai, suli kera mau ade lea ka raa laona mai nai karangia 'i Libia. ¹⁸ Sui na koburu ka too ka lado gwana ka baita 'asia naa ma 'ana ruana fa dani, kera daka 'ui na 'ana tai 'okodoo ki fasi lao baru. ¹⁹ Ma dao oluna fa dani, kera daka 'ui 'ana tai doo lau 'i asi fasi lao baru. ²⁰ Suli tai fa dani 'oro ki ne nao kameli meli si suana naa sato fai bubulu. Ma sui, na koburu ka tetede 'asia naa. Uri nai, kameli meli ka kwaifii sae sa nao meli si mauri naa.

²¹ Ma sui, suli tasi kada 'e tau toaa ki nao kera dasi fanga naa, sa Bol ka tatae ka uu 'i matangada ka bae 'urii, "Rowane 'ae, tee ne adea nao molu si ade suli si doo bae nau ku saea fuamolu uri kolu si lea lau faasia 'i Krit? Lea sa kamolu ade suli bae laku, nao kolu si dao toi guu ta 'afitaia ne.

²² Ma sui kada nai, nau ku saea naa fuamolu nao molu si mau! Suli tara nao ta waa 'amolu si mae guu, taifilia na baru ne gu ne kai ta'aa naa. ²³ Nau ku saitomana doo nai ki, suli lao fa rodo bae sui kau na 'ensel nia God ne nau ku foosia ma ku rao fuana, nia dao siaku. ²⁴ Ma nia ka bae 'urii, 'Bol 'ae, nao 'osi mau! Suli 'oe kai uu 'i naofana waa 'inito 'i Rom. Ma God kai 'adomia toaa ne kera lea fai 'oe ki uri nao kera dasi mae, nunufana kwai'ofeia nia fuamu.' ²⁵ Nia ne toae ki, nao molu si mau! Suli nau ku fiitona God kai ili 'uri nai mala nai na 'ensel nia saea fuaku. ²⁶ Ma sui ta, na asi ne kai ngali kolu uri ta tii auaua lau."

²⁷ Ma na koburu ka kwae kameli naa lao asi nai suli taafuli fa rodo ma fai fa rodo sarenga ki. Na koburu ka too saulangainia naa baru lao lolofaa 'ato naa 'ana asi Mediterenia. Ma ka bobola naa fainia tofungana rodo, toaa ne kera rao lao baru kera daka kwaifii sae kameli karangi dao naa 'i

sara. ²⁸ Kada kera manata 'uri nai, kera ngalia na 'oko ne kera karoa 'ana fau kulu 'i maana, kera daka 'ui ai lao asi uri dao toi lana kula nai uri kera daka saitomana ne nia dao karangia naa 'i sara. Ma kera daka dao toi kula nai, nia koso lana bobola fainia roo taafuli 'abala ki. Sui nao si tau, kera daka 'ui lau 'ana 'oko nai, ma kera daka dao toi kula nai nia taafuli ma lima 'abala ki. ²⁹ 'Ana kada kera dao toi 'uri nai, kera daka mau daka lelebe ade lea na baru nia ka raa 'i fafona ta fau. Nia ne kera daka dangalua fa gwalu ki faasia burina baru, ma kera daka foa naa uri dani. ³⁰ Ma 'ana si kada nai, toaa ne kera rao lao baru ki, kera dooria dai tafi naa faasia na baru, kera daka faakosoa naa tigi lao asi, kera daka suke sae kera lea uri kera daka 'ui lau 'ana tai gwalu faasia 'i maana baru. ³¹ Ma sa Bol ka bae 'urii fuana toa ni omee ki fainia waa gwaungai kera, “Lea toa rao neki nao kera dasi too lao baru, nao molu si mauri naa.” ³² Kada toa ni omee ki kera rongo, kera daka siki muusia naa 'oko 'ana baru faasia na tigi uri ka lea naa 'ana.

³³ Kada nia karangi kai dani naa, sa Bol ka radi 'ani kera uri kera daka fanga 'ada ma nia ka bae 'urii, “Na taafuli fa dani ma fai fa dani ki ne sui na kau molu ka too gwamololu nao molu si 'ani gu tasi fanga. ³⁴ Ma nau ku gani kamolu, molu fanga 'amololu uri molu ka tetede tara tasi 'afitaia boroi nao si dao too molu gu na, sui boroi 'ana koburu ne ka kwae kolu.” ³⁵ Burina nia saea si doo nai, sa Bol ka ngalia na beret, ma ka tangoa God 'i matangada, sui ka niia, ma ka 'ani naa. ³⁶ Kada kera suana uri nai, kera manata lada ka ngado ma kera dafi too aroaro, ma kera dafi fanga. ³⁷ Kameli

roo talangee ma fiu akwala ma ono waa ki ne meli lea lao baru nai. ³⁸ Ma 'i burina toae ki sui guu kera da fanga daka abusu naa, kera daka 'ui 'ana 'okona wiiti ki sui guu lao asi uri sae na baru ka salasala.

Na baru 'e raa gwau mai

³⁹ Si kada nia dani naa, toaa ne kera rao lao baru nao kera si lio saitomana 'i fai ne kera dao ai. Kera suana fakali 'ana busui one, ma kera daka manata sae lea ka walude kera daka lea 'ana baru uri busui one nai. ⁴⁰ Ma kera daka siki muusia naa gwalu ki daka lukasia na kau lao asi. Ma si kada nai lau guu, kera daka lukea naa 'oko ne kera kani faafia 'ana fote ni 'olosi lana baru. Sui kera daka tagaa naa 'aba selo nai 'i maana baru, uri na koburu ka toea ma ka laetainia lau baru uri 'i sara. ⁴¹ Aia, si kada kera sasi 'ua fainia si doo nai ki, na baru nia ka olo naa 'i fafona busui one nai lao mai ma na maana baru ka raa naa 'i langi, ma na burina baru ka foga naa 'ana nanafo.

⁴² Iuka, ma si kada nai, toa ni omee ki kera daka manata naa uri saungi lana toa ne kera kani faafida ki, ade lea tai waa 'ada ka 'arango 'i sara, ma daka tafi. ⁴³ Ma suli waa gwaungai 'ana toa ni omee ki nia dooria kai faamauria sa Bol, nia ka bae ka luia nao kera dasi ilia si doo nai, ma nia ka saea kera daka lukea, ma ka saea lau guu fuana toa ne kera saitomana 'arango lae ki kera daka lofo lao asi, uri kera daka 'arango 'i sara 'i nao. ⁴⁴ Ma bali 'ana waa kera daka 'isi kau 'i burida, nia ka saea kera daka dau kau 'ana aba 'ai ki ne foga 'ana baru uri kera daka 'arango kau sulia. Aia, kameli meli ili 'uri nai ne adea ma meli ka mauri, ma meli ka dao 'i sara.

28

¹ Ma si kada kameli meli tara 'i sara, meli ka dao toi na auaua nai meli dao ai nai kera 'ailia 'ana 'i Malta. ² Toaa 'i seeri ki, kera ade diana 'asia naa fuameli. Ma si kada nai lau guu na ute 'aru, ma ka gwagwari'olaa 'asia naa, ma kera daka 'ukunia ere, ma daka gwale kameli sui gu kau. ³ Ma si kada sa Bol 'e konia na tafutafu nai 'ana sara 'ai ki uri alu lana lao ere, tii fa baekwa nai ka ruu mai fasi lao tafutafu nai 'ana sara 'ai nai ki suli na 'a'ako lana ere, ma ka 'ala ka tarutaru naa 'ana 'aba sa Bol, ma ka nao si luka gwai. ⁴ Kada toaa nai ada fera nai kera suai fa baekwa nai nia dau tarutaru gwana 'ana 'aba sa Bol, kera daka bae fuada kwailiu 'urii, "Toana fere 'ae, sa wala nee alamia waa sauwane 'oto ne. Sui boroi 'ana nia ka mauri mai fasi lao asi nee, na akalo nee satana sa 'Duu mae' nao si dooria guu nia ka mauri lau." ⁵ Ma sui sa Bol ka tagarangainia na baekwa nai uri lao ere, ma nao ta doo si ili nia guu. ⁶ Ma kera daka lilio uri 'aba sa Bol ade ka ubu, ma nao ka 'asi lukatai naa 'i saegano, ma ka mae. Sui kada kera kwaimaasi ka tau, ma nao tasi doo si ili nia, kera daka bulasia manatada kera daka 'urii, "Toa ne 'ae, nia ta god naa ne!"

⁷ Ma si kula nai nao si tau guu faasia si gano sa Bablias waa gwaungai 'ana auaua nai. Nia ka gwale diana 'asia naa 'ani kameli, ma kameli meli ka too fainia suli olu fa dani ki. ⁸ Ma si kada nai, na maa sa Bablias 'e matai 'ana 'a'ako lae, ma nia ka laetainia 'abu. Ma sa Bol ka ruu siana lao kadaluma nia, ka foa, ma ka alua 'abana faafia, ma nia ka 'akwaa naa. ⁹ Kada nai toae ki kera suana si doo nai, waa matai ki sui guu lao auaua nai, kera daka lea lau gu mai siana sa Bol, ma nia ka gura

kera. ¹⁰ Toaa nai ki kera daka falea na doo 'oro ki fuameli. Ma kada kameli meli kwaimaasi uri lea lae lao baru, kera daka alua naa doo 'oro nai kameli meli kwai 'atoi ai ki 'ana lao lea laa kameli.

Lea lae faasia 'i Malta uri 'i Rom

¹¹ Burina olu madama ki sui naa, kameli meli ka lea lao ta baru naa ne 'ita mai faasia 'i 'Aleksandria. Roo gwaidoo 'ana 'ai 'ana roo akalo ne kera 'ai satada 'ana sa Kasto ma sa Bolaks ne kera inia 'i maana baru nai. Na baru nai nia too lau guu 'i Malta si kada 'ana uni koburu ma ute nai.

¹² Ma kameli meli ka dao 'ana fera 'i Sirakas, ma meli ka too 'i seeri suli olu fa dani. ¹³ Sui kameli meli ka lea naa lelea meli ka dao 'i Regiam. Sui tio dani, na koburu ka too 'alaa na mai. Tio dani lau guu, kameli meli ka lea lelea meli ka dao naa 'ana maefera 'i Buteoli. ¹⁴ Kameli meli ka dao tona tai waa ne kera manata mamana 'ana sa Disas kera too 'i seeri, ma kera daka gani kameli uri meli ka too fai kera suli ta fiu fa dani. Sui, kameli meli kafi lea uri 'i Rom 'ana tala 'i tolo. ¹⁵ Ma tai waa ne kera manata mamana kera too 'i Rom, kera rongo kameli meli dao naa, kera daka lea mai maakwali kameli 'ana roo maefera nai ki kera 'ailia 'ana "Usia 'i 'Abias" ma "Olu Luma Toaa Dao ki." Ma kada sa Bol 'e suada, nia ka tangoa God, ma nia ka manata ele ma manata lana ka diana.

Kera dao 'i Rom

¹⁶ Kada kameli meli dao 'i Rom, kera daka faolomainia sa Bol ka too 'ana taifilia lao luma fainia tii waa ni omee uri ka fofolo suusia.

¹⁷ Kameli meli dao meli ka too naa suli olu fa dani ki, sui sa Bol ka saea mai toa gwaungai Diu ki ne kera too 'i Rom uri daka bae kwaimani. Kada kera koni mai ka sui, nia ka bae 'urii fuada,

“Toafuta ki 'ae, nau kwasi ilia guu tasi doo ta'aa fuana toaa kolu ki, ma nao nau kwasi saketoa guu na birangaa kia ki ne kolu ngalia faasia na kokoo kia ki mai. Ma sui toa gwaungai Diu ki daka dau nau 'i Durusalem, ma kera daka fale nau fua toa 'i Rom ki. ¹⁸ Ma kada toa Rom ki kera ledi nau, kera daka dooria luke laku faasia lao lookafo, suli nao kera dasi dao toi guu tasi garo laa ne nau ku ilia ka bobola fainia nau ku maelia. ¹⁹ Ma sui, na toaa Diu ki 'i seki daka nao dasi faolomai nau. 'I seeri nau ku gani naa uri lea lae 'ua guu siana waa 'inito 'i Rom. Nao lau duungana nau ku too 'ana tasi doo ni kwaali lana toaa kolu faafia. ²⁰ Nia ne, nau ku 'aili kamolu mai, uri nau ku suamolu, ma nau ku bae fai kamolu. Suli kera karo nau 'ana seni uri maana nau ku manata mamana 'ana waa ne toaa 'i 'Israel ki kera kwaimaasi maasi nia 'ana fiitooa, nia dao naa.”

²¹ Sui na toaa nai ki Diu kera daka luua sa Bol daka 'urii, “Nao ta kekeda laa si dao guu siameli suli 'oe faasia 'i Diudia, ma nao ta waa 'ana waafuta kia ki si lea mai faasia 'i seeri fainia ta faarongo lae ma nao kera dasi saea guu tasi doo ta'aa suli 'oe 'ana faarongoe. ²² Ma sui kameli dooria rongoa manatamu, suli kameli meli saitomana lao fera ki sui guu kera da 'onionga 'ada sulia toaa manata mamana ne 'oe 'ado kwaimani fai kera nee.”

²³ Ma kera daka 'olea naa fa dani fainia sa Bol, ma toaa 'oro ki kera daka lea mai 'ana fa dani nai uri kula nai sa Bol nia too ai. Ma nia ka safali 'uubongi lelea ka rorodoa, nia toolangaidoo, ma ka falea naa si baea sulia na 'initoaa God fuada. Ma nia ka ilili uri rokisi lana manatada suli sa Disas ne waa fifilia God ne nii lao na taki sa Mosis

fainia na kekeda laa brofet ki. ²⁴ Ma tai toaa 'ada, kera daka manata mamana suli na bae lana nai. Ma sui tai bali 'ada nao kera dasi manata mamana.

²⁵ 'Uri nai, si kada kera lea na 'ada, kera daka olisusuu matangada kwailiu burina naa sa Bol nia saea si baea 'isi nai, “Na Anoedoo Abu 'e bae diana 'asia naa 'ana brofet 'Aesaea fuana kokoo kamolu ki, ²⁶ ka bae ka 'urii,

“O lea 'oko bae fua toaa nau ki 'oko 'urii: Molu fafurongo, molu ka fafurongo, sui ka nao molu si saitomana gu tasi doo.

Ma molu ka lilio, ma molu ka lilio, sui ka nao molu si suana gu tasi doo.

²⁷ Suli na manatamolu nia oewanea, ma molu ka bokotaa alingamolu ki, molu ka bokotaa maa molu ki,

ade lea molu ka suana doe ki, ma molu ka rongoa doe ki, ma na manata lamolu ka filoa doe ki, ma molu ka abulo mai talea God ma nia ka gura kamolu.’”[✧]

²⁸⁻²⁹ Sui sa Bol ka faasua naa bae lana ka 'urii, “Nau ku dooria molu ka saitomana ne mauria nee God fale mai, nia fale na kau fua toaa ne nao lau Diu ki lau guu. Kera boroi kera kai fafurongo lau guu!”

³⁰ Ma sa Bol ka too suli roo fa ngali laulau ki 'ana luma nai nia folia 'i seeri. Nia ka talaiia mai toaa ne kera lea mai siana ki uri bae lae fainia 'i luma nai.

³¹ Ma nia ka rakea 'asia naa 'ana bae faatalongai lana malutana 'initoaa God, ma toolangaidoo lae sulia sa Disas Kraes na Aofia, ma ka nao dasi luia gu raoa nai.

[✧] **28:27** 'Aesaea 6:9-10

Na Alangaia Falu 'ana Baea 'i Baegu
The New Testament in the Baeggu language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Baegu

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baegu (Baeggu)

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

6c9f5b54-40e4-515c-9ffc-f424e1ec7c96